

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

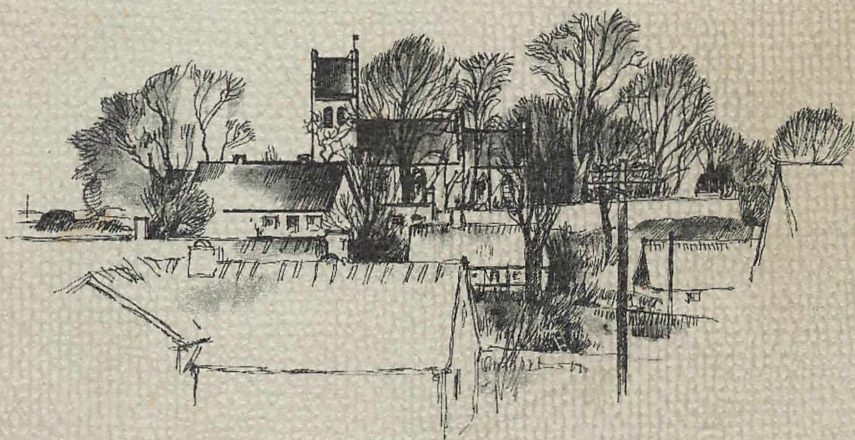
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Annisse Sogn

gennem 200 år

Af Sigrig Nielsen

Efterår ved Arresø

*Stands og hold stille en lille stund,
Se, hvad der her er os givet.
Hånden, som gav os, var gavmild og rund,
skabte med ynde hver birkelund,
bredte bag dalen høje
ud for vort undrende øje.*

*Arresø ligger med blygråt vand,
spejler en efterårshimmel.
Kender ej strandbred med sten og sand,
men skyder sig ind i det grønne land,
hvor kirken med tårn og takker
er genbo til sø og bakker.*

*Skyerne jages med blæsten afsted,
vælter sig over hinanden.
Kolde og tunge truer de med
snart over egnen at kaste sig ned,
- da skiltes den uldne dyne,
og solen kom atter til syne.*

Digt af Gerda Meyhoff.

Annisse Sogn

gennem 200 år

Indhold:

Forord	side 5
Annisse Sogn.....	side 7
<i>Kr. M. Jensen: De gamle høje</i>	side 9
Annisse kirke.....	side 11
Præster ved Annisse kirke	side 13
Matrikel numre på gårde	side 15
Matrikel numre på huse i Annisse i 1717	side 16
Håndværkere i Annisse 1717-1905	side 17
Kroen i Annisse	side 19
Skolen.....	side 20
Skolegang.....	side 21
<i>Hartvig Møller: Min Landsby</i>	side 23
Gårdene i Annisse	side 42-125
Fra bogen om »Gården Petershvile«	side 43
<i>Steen Bernichow: Garbolund</i>	side 66
En Annissedrengs skæbne	side 81
En møllersvend fortæller	side 109
<i>Ole Blåkilde: Beretning om Maren Pedersdatter</i>	side 116
Skifte fra gård nr. 12 Lykkegård.....	side 122
Mindre ejendomme	side 125-133
En hyrdedrengs fortælling	side 128
Huse i Annisse by.....	side 134-163
Portræt af Louise Larsen	side 134
<i>Louise Larsen: Min barndoms landsby</i>	side 137
Knud Hald Petersen fortæller om Karl og Laurine	side 156
Sange om Annisse	side 164
Husebye	side 170-197
Svend Jørgensens artikel om Egholm	side 175
<i>Ane Kristine Hansen: Livet i Huseby</i>	side 186
Litteraturliste	side 198

Forord

I flere år gik jeg med en stille drøm om at kunne samle historiske beretninger fra det sogn, hvor jeg har boet i 50 år. Ved et besøg på Alsønderup lokalhistoriske arkiv for ca. 3 år siden fik jeg det lille skub, som nu har resulteret i bogen om Annisse sogn.

Her på arkivet lå man inde med en masse små notater, skrevet af bager Eugen Taur fra København. At oplysningerne lå i Alsønderup skyldtes, at Nejede indtil 1809 hørte til Annisse sogn, medens Huseby hørte til Ramløse sogn.

Taur havde siddet på Landsarkivet og skrevet af efter folketællingslisterne, ligesom jeg også selv har besøgt dette flere gange senere. Efter at have sorteret disse notater, fik jeg samlet så meget, at det hele begyndte at tage form.

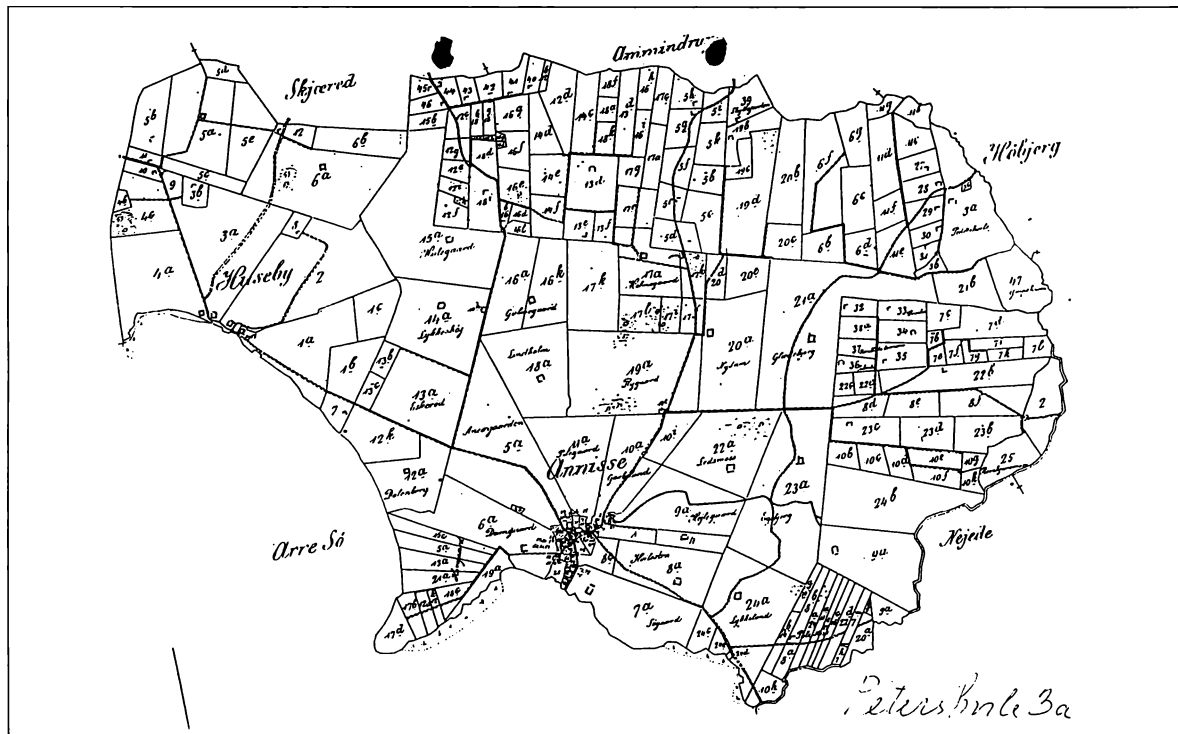
Jeg er derfor E. Taur en stor tak skyldig for det store forarbejde.

Jeg har inddelt bogen efter matrikelnumre, hvorved man hurtigt kan finde den ejendom eller det hus, hvori man selv bor eller ens slægt har boet. Mit ønske er, at man vil bruge bogen, ikke blot som lokalt læsestof, men også som opslagsbog ikke mindst for slægtsforskere. Man vil ved at læse disse folketællinger kunne følge mange af de familier, der har levet på gårdene, og se hvordan livet har formet sig for de enkelte personer både i sorg og glæde.

Ligeledes har jeg medtaget nogle erindringer fra vores gamle lærer ved Annisse skole, Hartvig Møller, og ikke mindst barndomserindringer fra Annisse fra omk. 1900 fortalt af Louise Larsen. Disse fortællinger giver et ganske godt billede af livet i landsbyen dengang.

Jeg skylder også en stor tak til alle, som har givet mig opbakning til mit arbejde, ikke blot økonomisk, men også ved at stille pc'er til min rådighed og været villige til at give råd og vejledning. Dette har været med til at hjælpe mig at udgive bogen. Tak til Helsinges kommunes lokalhistoriske arkiv, der vederlagsfrit har affotograferet alle billederne og til Winni Olesen, der har læst korrektur på bogen.

Jeg håber, at man vil tage vel imod bogen, og få glæde af at bruge den.

Kort over Annisse Sogn 1813.

Annisse Sogn

Annisse sogn ligger i Helsinge kommune og grænser mod syd ned til Arresø, mod vest til Ramløse sogn, mod nord til Helsinge og mod øst med en naturlig grænse af Pølåen til Alsønderup sogn.

Til sognet hører Annisse by og Huseby. Før 1809 hørte Nejede til Annisse sogn og Huseby til Ramløse sogn, men ved matrikuleringen blev dette ændret.

Navnet Annisse har i sin oprindelse ingen forbindelse med krydderiet "Anis". Mon det ikke er en eller anden klerk eller munk, der har latiniseret det? Blandt stedets beboere er det længe siden, at man i daglig tale benævnte byen som "Aneese". Nej, navnet kommer snarere af næs, hvilket næs?

I gammel tid var Arresø en havbugt, der fra Kattegat skar sig ind i landet. I dennes nordlige side var der to næs, der strakte sig ud i fjorden. Når man stod i bunden af fjorden og betragtede disse næs, var det naturligt at kalde næsset udfør Ramløse bakker det øverste næs, heraf navnet "Overnæs" eller "Ovenæs", og det andet næs, der lå nærmest, for "Annæs". Her opførte Valdemar Sejv i 1200-tallet en borg. Næsset fik senere navnet "Hovgårdsnæsset", fordi der her lå en af kronens hovedgårde, jævnfør bispedømmets hovedgård i Ramløse, der stadig benævnes "Hovgård". Gården i Annisse var "Annæsgård".

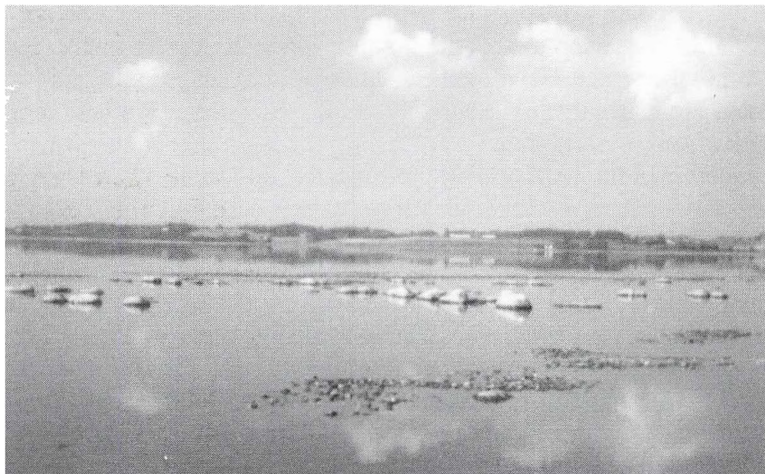
På dette tidspunkt havde Danmark mange fjender, og der blev bygget en del fæstninger, som kunne sikre den danske kystlinie. I gamle dage kunne fjenden sagtens føre sine skibe direkte ind i Arresø, hvorfra man kunne få det perfekte baghold. Valdemar Sejv forudså dette og byggede borgen, så man derfra fik et godt overblik over søen.

Annisse har fra gammel tid været beboet, hvilket de mange gravhøje fra vikingetiden er synlige beviser på. Der findes i dag rester af 2 høje med jættestuer og 8 bevarede høje, som er fredede. Der har formentlig været 31 høje, som er blevet sløjfet.

Første gang man læser om Annisse og Huseby i historien, er i Saxo's danmarkskrønike omk. 1200. Det er især borgen ude på næsset i Arresø og en væbner Peder Pedersen Steen i Huseby, man hører om. Den ejedes omk. 1292 af brødrene Jacob og Johannes Olufsen.

1366 skødedes den til Valdemar Atterdag af Hr. Niels Aagesen Galen; han beholdt dog gården, som gik i arv til sønnen og efter hans død til søsteren Fru Ingeborg. Hun solgte 1399 gården til Dronning Margrethe som en tid havde til hensigt at oprette et nonnekloster. Hun udkøbte 1409 nogle andre med arvinger, nemlig væbner Erik Jacobsen Due, hans moder og søskende. Gården var herefter i lang tid kgl. len.

Rester af Margrethe I's borg på Hovgårdsnæsset.

1458-75 nævnes Albrekt Engelbrektsen Bydelsbak som lensmand, 1485-96 Tønne Pallesen (Viffert), 1501 Asser Brok, 1502-06 Gregers Jepsen (Ulfstand), 1511 Jakob Andersen (Bjørn). Markvard Tideman (død 1529); hans enke Ingeborg Henriksdatter (Sparre) overlod lenet 1530 til Johan Bjørnsen (Bjørn) (død 1534), hvis enke Gertrud Tønnesdatter (Parsberg) endnu 1538 havde det. 1540 lagdes det til Københavns len, men kom 1562 under Frederiksborg. Den sidste, der ejede godset, hed Ane Villumsdatter.

I vikingetiden var Arresø en fjordarm, som strakte sig ind i landet ude fra Kattegat, med et bredt udløb mellem Arrenakke og Adserbo, men i 15-1600-tallet rasede den store sandflugt ude ved Kat-

tegat. Sidst i 1600-tallet sandede det sidste afløb fra søen (Bydinge Å) til og vandet i søen steg.

Bønderne langs Arresø klagede gang på gang til kongen over, at de ikke kunne dyrke deres jord pga. disse hyppige oversvømmelser. I 1698 tog Christian V selv sandflugten i øjesyn, og i 1703 blev nedsat en kommission til at undersøge problemet, men der skete ikke mere.

En stormfuld nat, den 20. februar 1714, skete så det, man havde frygtet. En kraftig vestenstorm pressede vandet så højt op på søens østside, at bønderne i de lavtliggende gårde måtte flygte for livet. I Huseby bragte de nødstedte bønder sig i sikkerhed på de højereliggende gårde, men da stormen næste morgen løjede af, måtte flere gå i vand til skuldrene for at nå tilbage til deres hjem.

Med Huseby-katastrofen havde ulykkerne nået deres højdepunkt og i 1718 startede man med at grave en kanal ved Frederiksværk til at lede vandet igennem ud til Roskilde fjord. I 1719 var man færdig og i løbet af kort tid faldt vandstanden ca. 1 m. og bønderne åndede lettet op.

De gamle høje **En beretning af Kristian M. Jensen, Duebjerg,** **Huseby, der levede 1888-1963.**

At egnen omkring Annisse fra ældgammel tid har været beboet, taler de gamle gravhøje om. Desværre er de fleste af dem sløjfet for at få plads til de lige agre, og så kunne der jo gro korn, hvor højen havde ligget, og så blev de simpelthen sløjfet og jorden brugt til at fylde sure mosehuller med. Kornprisen var god og arbejdslønnen lav, så det var godt betalt arbejde, man der udførte, mente man da. Der var jo også den mulighed, at man kunne finde en skat indeni højen.

Der er også fortalt de sælsomste historier om, at der var set lys på højen, og at man havde mærket sig stedet, for så ved midnatstide at grave ned i højen og hæve den gamle skat. Det var sjældent eller aldrig at nogen blev rig ved slig skattegravning, for der var visse ting, der skulle overholdes, blandt andet måtte der ikke tales et ord. Hvad nyttede det så, at man nåede ned til en gryde fuld af

skinnende guldpenge, når en af deltagerne i begejstring udbrød: "Ih, hvor er vi rige", så forsvandt gryden med skatten i dybet og var aldrig at finde mere. Men skattegraveriet fortsatte alligevel, og der er ikke mange høje, der ikke er gravet i.

De gravhøje, der endnu står tilbage, kan takke sin skæbne for lidt pietetsfølelse af de ejere, der ikke ville skænde gravfreden for de henfarne slægter, dog i de fleste tilfælde af frygt for gengældelse og hævn. Man var ikke altid klar over, om det var de henfarne eller det af højen besatte troldeøj, der spredte alskens ulykker både på folk og fæ, og så fik højene fred.

Som et lille eksempel kan nævnes, at ved vejen, der fører fra Annisse til Hillerød, ikke ret langt fra Annisse ligger et par tvillinghøje. Over højene går et markskel, således at højene tilhører hver sin gård. Højen længst mod øst er halvvejs sløjfet og skulle efter bestemmelsen være sløjfet helt, men da var der en ung mand, som brækkede benet, og så var den plan opgivet. Den anden høj står tildels urørt, og nu er de begge fredet. Ejerne af jorden omkring denne høj var altid bange for at pløje for nær højen. En gammel landmand måtte jævnligt høre for, at han lod ploven gå for nær højen. En dag pløjede han en sten op, som var fyldt med glimmer, som skinnede i den sorte muld. Manden besluttede så, at han ved aftenstide ville grave stenen op, for at se om der var guld under den. Som tænkt så gjort, om aftenen gravede han stenen fri og bukkede sig ned for at fjerne den, men netop da fik han et drag over nakken, så han sank i knæ. Hans skattegravning var slut, han lod værktøjet i stikken og skyndte sig hjem. Om det var den faldende spade, der gav ham nakkedraget, eller hans fantasi, der spillede ham et puds, skal jeg lade være usagt, men den vestre høj blev om mulig mere interessant.

At der virkelig fandtes værdier i gravhøjene, viser de mange fund af gravgoods, der var nedlagt i gravkamrene, om. Således fandtes engang ved udgravning af en høj på Annissegårds mark et spændelignende stykke. Arbejdsmanden, der fandt det, slog det lempeligt mod sin træsko og jorden faldt fra, og det skinnede gult og blankt. Han udbrød da: "Det er jo guld". Etatsråd Lund, der i øjeblikket var til stede, bemærkede: "Hvor ved du det fra?" "Jo", sagde manden, "det er ædelt metal, andre metaller angribes af rust

eller ir". Fundet blev sendt til Nationalmuseet og det var guld. Arbejdsmanden fik 50 dalere i findeløn, som han måtte dele med en arbejdskammerat.

Annisse kirke

Annisse Kirke, ca. 1930.

Annisse kirkes ældste dele kan føres tilbage til tiden omk. 1080. Kirken er en tidlig romansk kampestensbygning.

Borgen, som lå ude på næsset, blev i sidste halvdel af 1600 udlagt til præstejord, og bygningerne blev revet ned. Den sidste ejer af gården, Ane Villumsdatter, bestemte, at der efter hendes død af hovedbygningernes sten skulle opføres et tårn ved Annisse kirke, som hidtil havde været kullet. På tårnets vestside ses i dag hendes initialer A. V. D. forankret i jern. Efter reformationen blev kirken anneks til Ramløse kirke med Annissegård som anneksgård.

Chr. 5.s initialer samt bogstaverne O. K. for Otto Krabbe og H. B. for Henrik Bornemann stammer fra ombygningen i 1699.

Den sidste restaurering blev udført i 1967 under ledelse af arkitekt Jan Gehl.

Et sagn fortæller, at kirken oprindeligt skulle have ligget på Tomsebakkens lidt syd for den nuværende kirkegård, men byggeriet blev forstyrret af trolde og måtte flyttes.

Man formoder, at der tidligere har været en vikingegravplads på den nuværende kirkes grund, da man under den sidste restaurering fandt flere lag knoglerester ude under tårnets grundsten.

Alteret er malet af J. L. Lund i 1845 og forestiller "Kristi Himmelfart." På alteret står 2 lysestager fra 1550-75.

Døbefonden er af sandsten og bærer indskriften: Saxe Jensen 1637 og 2 våbenskjold for lensmanden på Kronborg 1627-41 Frederik Urne og hans hustru Karen Arenfeldt. I nichen bag døbefonden står en sort vinkande fra 1841. Til højre i koret står en gammel degnestol fra 1560 og et hvidmalet pulpiturbrystværn fra 1600-tallet.

Prædikestolen er fra ca. 1630 og stolestaderne fra omtrent samme tid.

Orglet er bygget af A. H. Busch og Sønner, København i 1881. Fra 1881 til 1906 stod det i Frederiksberg kirke, København. Fra 1908 - 1930 stod det i Solbjerg kirke, København og indtil 1984 i Rønne valgmenighedskirke på Bornholm. Herefter blev det flyttet til Annisse kirke, restaureret og opsat af orgelbygger Husted, Fredensborg.

I tårnet hænger 2 klokker. Begge klokker er støbt i 1641. Den lille er hængt op i 1722 og den store i 1860.

En kirkelade, der lå lige syd for kirken, brændte 18/3 1718 sammen med 5 andre huse.

Præster ved Annisse kirke efter reformationen

Niels Gregersen	Præst i 9 år.	1545-1554
Niels Jensen	" 43 "	1454-1597
Anders Jørgensen	" 18 "	1597-1615
Saxe Jensen	" 36 "	1615-1651
Hans Clausen Madsen Kyse	" 38 "	1651-1690
Niels Sørensen Fridtz	" 33 "	1690-1723
Søren Fridtz	" 4 "	1723-1727
Jesse Sadolin	" 19 "	1727-1746
Morten Brysting	" 23 "	1746-1769
Peder Baggesen Lakjer	" 40 "	1769-1809
Lars Nielsen	" 40 "	1809-1849
Thomas Nicolaj Nielsen	" 21 "	1850-1871
Harald Andreas Christian Krog	" 10 "	1871-1881
Laurits Christian Hansen	" 24 "	1881-1905
Christian Frederik Wilhelm Rasmussen	" 28 "	1906-1934
Ejnar Wilhelm Birch Olsen	" 29 "	1934-1963
Eigil Børge Landert	" 21 "	1963-1984
Henning Sundby Pedersen	" 6 "	1984-1990
Michael Porsager	"	1990-

Beretninger om præsternes færd

Saxe Jensen skænkede døbefonden til Annisse kirke og oprettede et legat for fattige i begge sogne. Dette legat forsvandt imidlertid og kom ikke senere tilveje.

Morten Brysting gav 200 Rdl. til en ekstra skole i Annisse i 1769 og ligeledes 200 Rdl. til de fattige i begge sogne.

Peder Lakjer var i sine yngre år de fattiges ven. Der berettes om en fest Lakjer lod gøre pinsedag 1793. Han inviterede alle tyende af begge køn, som havde tjent deres husbond i 6 år og derover, til et middagsmåltid i præstegården. Måltidet var tillavet, som man brugte ved den tids gilder. Enhver, som ville, fik sit glas brændevin, og godt øl stod i krus på bordet. Efter middagen gik præstens

private gæster til præstens gemakker, og tyendet til folkestuen, hvor man dansede. Ved midnatstid samledes alle nedenfor præstegården, hvor der blev affyret raketter, til stor morskab for alle deltagere.

Lakjer blev i sine senere år både i embedsførelse og væsen mere og mere bizar. Hans prædikener kunne vare 2-3 timer og han mesede lange selvgjorte kollekter, hvorved der af og til fandt forargelige optrin sted i kirken.

Han var også meget interesseret i militæret og oprettede militære skoler for drengene og spindeskoler for pigerne, som Kronprinsen besøgte. Denne interesse kom dog senere til at koste ham hans embede, da han en dag fra prædikestolen sagde følgende: "Treegheden er Gud fader, Guds søn og mig."

At han trods sin underlighed stod sig godt på højere steder ses af, at han ved sin afsked i 1809 fik 600 Rdl. i pension og derforuden 40 td. land af Annisse.kirkejord til ejendom. Her byggede han "Petershvile". Folk fra egnen har fortalt, at Lakjer ofte sent om aftenen red på en sort hest fra Petershvile til Ramløse, så hurtigt hesten kunne løbe.

Lars Nielsen omtales som en retskaffen mand, som virkede med iver for skole og fattigvæsen. Han var en særdeles flittig og kyndig landmand og havde i sin ungdom lært til smed. (Han kaldes derfor også smedepæsten). Biskop Mynster var dog ikke helt tilfreds med L. N. Ved visitaten i 1841 skriver han således: "Hans prædiken var kedsommelig snak i et kedsommeligt foredrag".

Sognepræst Lars Nielsen. 1809-1849.

At han ikke altid var lige nem at have med at gøre, erfarede også hans kone. Det fortælles således, at når præsten var i dårligt humør, og maden ikke smagte ham, tog han bl. a. frikadellerne een for een op på gafflen og smed dem i hovedet på sin kone.

Han kunne også optræde ret håndfast overfor sine sognebørn. Engang skulle han mægle mellem et ægtepar, hvor man-

den havde slået sin kone. Præsten mødte op iført sin præstekjole, men fik en varm modtagelse af manden, der kaldte ham en smedetamp. Men det kom han ikke ustraffet fra, for præsten smed præstekjolen og sagde: "Jeg troede, det var præsten, I havde brug for, men nu ser jeg, at jeg har taget fejl. Det er nok smeden, der skal tage affære". Og så gav han manden en ordentlig dragt prygl. Herefter tog han præstekjolen på igen, gik hen til konen og sagde: "Min datter! Dersom han ikke behandler dig ordentligt, så send ikke bud til præsten, for det duer ikke, men henvend dig til smeden, han skal nok ordne de sager."

På L. N.'s grav på Ramløse kirkegård står et jernkors, som han selv har smedet. Korset er anbragt ovenpå en sten, hvorpå der står:

Her hviler støvet af
L. NIELSEN
Født d. 30 Juli 1767
Død d. 6 Novbr. 1849
i 53 år kirkens tro tjener

L. N. havde også smedet en vindfløj med initialerne L. N. og et årstal. Den sad på den gamle præstegård, men er bortkommet.

H. A. C. Krog havde været kapellan for Lars Nielsen fra 1842-1849, men rejste 1849 til Færøerne, hvor han blev præst på Suderø, og senere medlem af lagtinget. 1860-1870 var han præst på Mors. 1871 kom han her til sognet. Krog var en meget livlig mand. Ved et selskab i præstegården spurgte en af gæsterne om der var en særlig anledning til festen, hvorpå Krog svarede: "Ja, i morges så jeg mine knæ for sidste gang!" Han var temmelig lille og meget svær.

Laurits Christian Hansen var født i Slangerup.

Han blev provst på Bornholm i 1875 og ridder af Dannebrog i 1876. Kom her til i 1881 og blev provst i Strø-Holbo herred i 1882.

Matrikelnumre på gårde. Ejere omk. 1940.

1. Skolelodden	
2. Dommerengen	Staten
3. Petershvile	
4. ?	

5. Annissegård	Troels Lund
6. Damsgården	nedrevet
7. Søgården	"
8. Hvilesten	Marius Hansen
9. Hejeltgård	Aage Nielsen
10 Garbolund	Jørgen Larsen
11 Pilegården	Ejnar Nielsen
12 Dalenborg	Louis Nielsen
13 Eskerødgård	oprindelige nedr.
14 Lykkeshøj	Ole Nielsen
15 Hulegård	Åge og Holger Christiansen
16 Palmegård	Ebbe Lykke
17 Holmegård	Hans Larsen
18 Lindholm	Marius Carlsen
19 Rygård	Anders Albrechtsen
20 Nydamsgård	nedrevet
21 Glædesbjerggård	oprindelige nedr.
22 Ledsmosegård	Ejnar Christensen
23 Egebjerg (Møllegård)	Laurits Svendsen
24a Lykkeland	Hans Peder Pedersen
24b Lykkegård	Martin Pedersen

Ejendomme, Hartkorn, dyrket areal 1682.

Annissee: 18 gårde med ialt 138 td. Hartkorn.

1 hus med jord. 0,22 td. Hartkorn.

20 huse uden jord.

Huseby: 6 gårde med ialt 36 td. Hartkorn.

2 huse uden jord.

Huse i Annisse i 1717. Gl. matrikulering.

1. Peder Mogensen
2. Søren Olsen og Jeppe Kock
3. Jørgen Andersen
4. Helle Pedersen
5. Jens Pedersen
6. Jens Olsen
7. Johanne Svendsdatter

8. Christopher Laursen
9. Mads Laursen
- 10 Peder Jensen
- 11 Peder Hansen
- 12 Søren Pedersen
- 13 Ole Laursen
- 14 Anders Andersen
- 15 Anders Rasmussen
- 16 Laurs Pedersen
- 17 Mads Olsen, smed
- 18 Jens Mortensen, sergent
  - 1 hus beboes af Peder Hansen og gl. Rasmus Pedersen
  - 1 " Christen Madsen
  - 1 " Ole Pedersen
  - 1 " Hans Hansen Kock

Håndværkere i Annisse 1771:

Lars Andersen, kromand	39 år
Hartvig Sørensen, snedker	28 år
Frederich Willumsen, fisker	26 år
Lars Nielsen, skrædder og fisker	68 år
Anders Nielsen, remmesnider	70 år
Jens Andersen, slagter	40 år
Jacob Erichsen, tingmand	42 år
Hans Jensen, smed	52 år
Andreas Andersen, skovfoged	40 år

Håndværkere i slutningen af 1800-tallet:

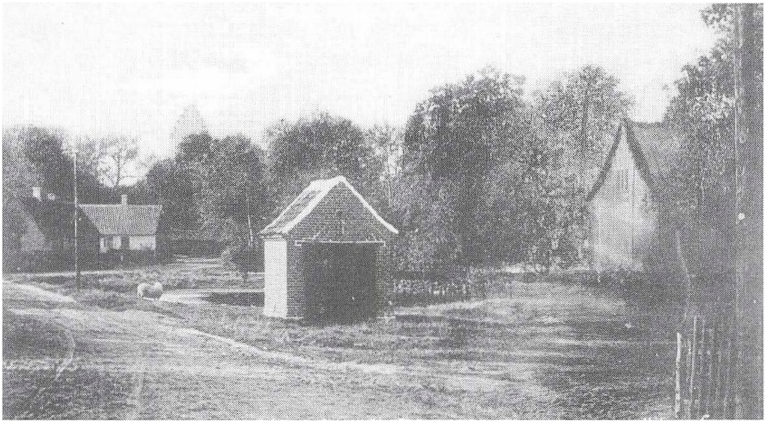
1874 Niels Mathiasen Ruben, bager	Høkerhandel
1875 Valdemar Steffensen af København	"
1878 Søren Petersen af Annisse	"
1882 Hans Peter Hansen	"
1884 Annisse Sogns Forbrugerforening	"
1891 Carl Christian Svendsen	"
1876 Lars Pedersen	Møller
1863 Hans Larsen	Snedker
1879 Lars Jensen	"

1898 Mathias Sørensen	Snedker
1906 Laurits Anders Rasmussen	Tømrer
1873 Sejer Petersen	Murer
1878 Niels Jensen Jøcumsen	"
1879 Christian Christensen	Smed
1879 Lars Jørgen Henriksen	"
1885 Lars Pedersen	Skrædder
1893 Hans Peter Hansen	"
1894 Hans Peder Rasmussen	Sadelmager

Håndværkere i Annisse 1905:

Lars Pedersen	Møller
Svend Olsen	Bødker
Mathias Sørensen	Hjulmand
Svend Andreasen	Murer og Høker
Ole Olsen, Huseby	"
Hans Peder Rasmussen	Sadelmager
Hans Peter Larsen	Skomager
Christoffer Svendsen	"
Hans Peter Hansen	Skrædder
Jens og Marius Sørensen, Huseby	"
Lars Henriksen og Jørgen Svendsen	Smede
Rasmussen	Snedker
P. Nielsen	Træskomand
L. Larsen, Kildevæld	Mejerist

Kroen i Annisse

Kroen var i gavlen på huset til venstre. Forrest Sprøjtehuset.

Kroen i Annisse lå lige overfor Annissegård, hvor der i dag er parkeringsplads. Den blev lukket omk. 1870. Etatsråd Lund, som ejede Annissegård, følte det som en torn i øjet, når han fra sine vinduer kunne se folk komme berusede ud derfra. Han købte derfor kroen og nedlagde den.

Iflg. folketællingerne har følgende personer været kroejere i Annisse:

1750 Kromand Morten Larsen

1776 Lars Kromand

1784 Jens Hansen af Nejede blev 18/3 trolovet med kromand
Albret Larsens enke, Kirsten Jørgensdatter

1786 Jens Hansen, enkemand, kromand i Annisse blev 26/10
trolovet med Kirsten Andreasdatter af Nejede.

1801 Jens Hansen, 51 år, kromand og national rytter.

Kirsten Andreasdatter, 36 år, husmoder

Børn: Hans Jensen, 15 år.

Peder Jensen, 9 år.

1820 Peder Jensen, 28 år viet til enke Maren Pedersdatter,
33 år, gårdkone i Annisse.

1861 Peder Jensen, 69 år, død 30/6, aftægtsmand.

Matr. nr. 1. Skolelodden. Annisse skole, Helsingevej 4.

De tidligste oplysninger, vi indtil videre har om Annisse skole, er fra en legatfundats, der i 1766 blev underskrevet af den da 17-årige Kong Christian VII. Af fundatsen fremgår det bl.a. at sognepræsten, Morten Brysting, på det tidspunkt havde indrettet "...et Skolehuus i Annise Bye og forsynet samme med Kakkelovn, Skolebord og Bænke med videre..." hvor det har ligget, hvornår det blev indrettet, om det har afløst anden form for undervisningslokale (f. eks. en gårds stue), vides ikke.

1776 hed skoleholderen Isach Erichsen.

1787 Hartvig Sørensen, 44 år og hans kone Bodil Henrichsdatter. Han døde 7/6 1830, 87 år gl.

1799 blev det brystingske hus afløst af den rødkalkede bygning som indtil oktober 1970 var i brug til skiftende formål. I denne bygning var der skolestue i vestenden og lærerbolig i østenden indtil 1892, da den ny skole blev bygget. Herefter blev den gamle indrettet til stald og lo. (Dengang bestod en væsentlig del af lærerens løn af afgrøden af den jord, der tilhørte skolen). Den blev revet ned i 1971 for at give plads til en ny børnehave.

Efter lærer Sørensens død blev Eiler Christian Holch lærer i Annisse. Han var født 1779 og var lærer i 28 år. Ved Biskop Munsters visitat i 1841 betegnes skolehuset godt, men læreren enfoldig. Der var da 111 børn i skolen. Han var gift med Christiane Sophie Feldt, født 1797. Holch døde 3/7 1846 og hans grav på Annisse kirkegård er fredet.

1846 blev Jens Christian Smith lærer og kirkesanger i Annisse. Han var teologisk student og blev 1837 lærer for amtmand i Frederiksborg grev Knuth. Efter 9 år blev han forlovet med Jomfru Margretha Hansen af Helsingør.

1876 fik Smith en hjælpelærer, Ola Mathias Møller. Han blev i 1881 kaldet til lærer i Annisse.

O. M. Møller, f. 18/8 1856 i Hasle på Bornholm, blev 1879 gift med lærer Smiths datter Kristiane Frederikke, f. 10/10 1853 i Annisse. De fik 3 børn: Gudrun Møller, f. 11/12 1886, - Axel Møller, f. 28/12 1888, Jens Christian Hartvig Møller, f. 31/1 1894.

1914 oprettedes forskole med forskolelærerinde, og den gule bygning blev opført. Man havde første gang søgt om en forskole i 1886.

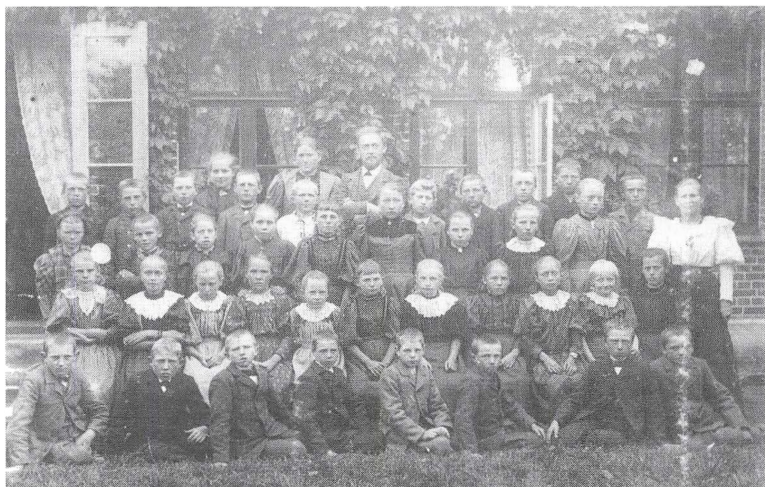
1919 kom lærer Christoffersen fra Lundby i Sydsjælland til Annisse. Han døde allerede i 1924 efter en hjerneoperation.

Den 15/3 1925 blev Jens Christian Hartvig Møller, søn af Ola Møller indsat i embedet og i maj viet til Fru Karen. Hartvig Møller var lærer her indtil oktober 1962. Herefter kom lærer Hartelius og 1969 Ib Rasmussen.

I forskolen var det i mange år Frk. Rahbech, der underviste.

I 1970 blev skolen pga. det stærkt stigende børnetal flyttet. En stor ny skole blev bygget i den nordlige del af sognet nærmere betegnet på Holmegårdens jord og fik navnet Bjørnehøjskolen efter den nærliggende høj.

Skolegang

Skolebillede med Ola Møller, ca. 1900.

Tømrmester Christoffer Svendsen, som var skoleelev i Annisse skole i 1890-erne, fortæller i det følgende om, hvordan skoledagen formede sig dengang:

"Da jeg begyndte i skolen, var her kun den røde skolebygning, som indeholdt eet klasseværelse samt lærerbolig. Der gik mange

børn i skolen dengang, da de store gårde, som Annissegård og Pedershvile, havde mange husmænd med familier i deres brød.

Eleverne var delt i 2 klasser med 30-40 børn i hver klasse. I den lille klasse gik børn fra 7 år og op til 10 år. Omkring 10-års alderen rykkede man op i den store klasse, hvis man havde lært nok til det. Nogle børn nåede aldrig op i den store klasse, fordi evnerne eller lærdommen ikke strakte til. På grund af det store antal børn, var der ikke tid til at tage sig af dem, som trængte til ekstra hjælp, så de blev ofte oversiddere.

Der var skolegang 2 gange om ugen i sommerhalvåret og 4 gange i vinterhalvåret.

I den tid roerne skulle luges, manglede der ofte mange børn i skolen, de hjalp med i roerne. Skolemulkten var 6 øre daglig.

Skoledagen begyndte klokken 8. Alle gik til skole, også de, som havde lang vej. Cykler havde ingen af børnene og skolebus fandtes selvfølgelig ikke dengang.

Når børnene kom til skolen, blev træskoene stillet i gangen og de tog deres indesko på. Om vinteren havde skolelæreren tændt op i kakkelovnen, inden børnene kom. Man fyrede med brænde, som skolen fik fra de omliggende skove. Skoledrengene måtte hjælpe med at bære brændsel ind.

Når alle elever var kommet på plads (de rejste sig altid, når læreren kom ind i klassen), sang de morgensang, og derefter havde de bibelhistorie, hvor de bl.a. skulle lære en masse salmevers udenad. Derefter fulgte regning, læsning eller skrivning. Hver dag havde samme timeplan. Børnene skrev på hver sin tavle med en griffel.

Efter dansktimen var der spisefrikvarter. Børnenes mad bestod mest af fedtemader og måske rødbede eller ost. Det var næsten det eneste pålæg de kendte.

Efter middag havde man fædrelandshistorie eller læreren læste op af et af datidens populærvidenskabelige skrifter "Frem". Et par af de dygtigste drenge læste af og til op i stedet for læreren. Ligeledes blev de sommetider sat til at hjælpe de elever, som havde svært ved at følge med.

Da vi selv skulle købe bøger, havde de fleste kun en bibelhistorie og salmebog og evt. en regnebog. Af hjemmeopgaver havde vi regning og skrivning, men mange fik ikke gjort det, da de skulle

deltage i arbejdet i hjemmet. Sang havde vi også af og til. Når man begyndte i skolen skulle elevernes stemme prøves. Kunne man holde en given tone, måtte man synge med i sangtimerne. Hvis man ikke som 7-årig kunne dette, kom man aldrig siden til at synge med. De, som ikke kunne synge, skulle sidde stille og arbejde med lektier, det blev nu ofte til abekattestregere, og så vankede der lusinger eller eftersidning.

I skolegården fandtes en såkaldt klatremaskine med et tykt reb til at gynge i. Dette klatrestativ blev brugt til gymnastik og børnene legede i det i frikvartererne".

MIN LANDSBY (historie og typer)
Skrevet af lærer ved Annisse skole gennem 37 år,
Jens Kristian Hartvig Møller

Hartvig Møller med familie.

Da jeg en dag i forgangen oktober måned sad og læste min avis, nærmere betegnet Frederiksborg Amts Avis, og nåede til bagsiden, hvor der sædvanligvis står en af "Vers og Viser"s poeter Per Nilens

daglige situationsdigte, fangedes mit blik af overskriften: " ANNISSESANGEN " .

Det var imidlertid ikke et Per Nilen produkt, men sangen var skrevet af afdøde arkitekt Robert Svendsen og havde, stod der, ikke været publiceret før. Den var blevet sunget ved høstfesten i Annisse forsamlingshus. Jeg vidste ikke, at R. Sv., hvem jeg ellers havde nær kontakt med, havde skrevet denne sang, men da jeg havde læst digtet, som er helt i Chr. Winther-stilen, kendte jeg hans følsomme sind, og forstod, hvordan hans hjemkærlighed inspirerende havde bevæget ham til at skrive det, og det greb mig. Jeg så atter her min by og mit sogn levendegjort for mig som en smuk akvarel i dæmpede, bløde farver. R. Sv. var en af mine første elever i Annisse skole, og det var et stort savn for os alle, da han som kun godt halvtredsårig gik bort. Det var ikke i alderdommen, han fik lov at synge sin sidste sang i Annisse, som han skriver, men han fik sin grav på Annisse kirkegård.

Lad mig da begynde min beretning om byen og sognet gennem tiderne, specielt eller mest nærtagende i det godt hundrede år, min slægt i tre generationer har haft sit virke i sognet, fortælle noget om dets befolkning, gamle som unge, med at citere denne sang.

Den synges på melodien "Jens Vejmand".

Du vandringsmand som iler så travl langs alfarvej,
oh, gid du ville standse og lytte lidt til mig,
så skulle jeg dig føre - ifald du havde lyst
ad skønne gamle veje langs Arresøens kyst.

Fra "Wittenbjerg" i lyngen vi skuer ud så vidt,
på søens blanke flade og kirketårnet hist.
Se, næsset der, hvor ensomt, man ser en stråtækt gård.
Der lå i fordoms tider en gammel kongeborg.

Hvor mosekonen brygger i engens blomsterbed,
sig Pøleåen slynger og glider rask afsted,
den løber imod søen i tusind herresving.
imens dens vande kredser de tvende sogne ind.

Nu stiger vejen hurtigt med bakker fler og fler,
dog har vi tid at skimte til kæmpehøjen der,
her gik de gamle nødig ved nattetid forbi,
thi hist i kongehøjen var ofte trolderi.

Men fra den sidste bakke vi ser mod dalen ned,
hvor Annisse nu ligger i stille landsbyfred.
I tusind år har slægter haft deres virke her,
det gi' r en særlig stemning - en egen karakter.

Med baggrund Sjællands skønne og typiske natur
ses landsbygadens huse med bindingsværkskontur,
ses kirkens hvide mure med krans af grønne træer
og byens mange tage omkring et gadekær.

Ej sært de gamle daner en boplads skabte her,
hvor sådan skønhed råder og søen ganske nær.
herfra gik de på togter, men banked døden på,
så vendte de tilbage for her en grav at få.

Hør, Damborende risler, og Flaktehøj så tyst
mod kæmpehøjen hvisker om det, vi hørte nys.
Se Duebjerg sig hæver og giver gårde ly,
mens vejen langsomt sænker sig ned mod Huseby.

Her vandrer vi langs bredden med sus i siv og rør,
og vandets stille klukken - en sang, der aldrig dør.
Den sunget er for slægter - og deres slægt igen,
den er så evig gammel som søens tusind sten.

Så slutter vi da turen, vi ser et sidste blik
af Arresøens vande, og vejen som vi gik.
Her gik min barndoms veje, her håber jeg engang,
i alderdom at synge min allersidste sang.

Lad mig begynde min beretning med de historiske facts, som knyttede sig til sognet - et bosted fra hedenold, hvad henved 40 gravhøje kunne fortælle om - de fleste nu udjævnede ved tidernes misrøgt - og overpløjede. Adskillige sager i sten, bronze, jern og guld er fundet gennem det sidste sekel, de sjældneste overdraget Nationalmuseet, der bl.a. i et par afdækkede høvdingegrave har gjort værdifulde våbenfund. Men en af oldsagerne blev overladt skolelæreren, og det blev efterhånden til en rigtig pæn samling, som også aktiverede børnene, som stadig supplerede samlingen med nye fund. Således mødte en af gutterne, stolt og glædestrålende med det halve af en broncalderurne, fyldt med halvbrændte knogler, fra en sammenstyrtet grusgrav. Middelalderen satte også sine spor i sognets historie, dels gennem borgen på næsset og selvfølgelig i kirken på bakken. Næsset kaldes "Hovgården", og her findes fundamentet af den gamle borg - ikke udgravet, men kortlagt af Nationalmuseet. Gården kom som så meget andet jordegods i landet, i Valdemar Atterdags besiddelse - "ad frivillighedens vej", som der ofte står i skøderne - som lå spredt om i hans foretrukne jagtdomæne, Nordsjælland, hvor Gurre var hovedkvarteret. Når jeg talte med børnene om sognets historie, viste jeg dem gerne en kortskitse over skovområderne øst for Arresø.

Skitsen har jeg groft kopieret efter et kort fra 1768, og de kunne da se, at allerede den gang var endnu godt halvdelen af sognet dækket af skov. Et af områderne, som nu er dyrket, kaldes stadig "brændte bøge", så de kunne forstå, hvor skovrigt, sognet måtte have været på V. A. 's tid. Når jeg udmalede for dem, at her på stedet havde kongen sikkert af og til redet på jagt med sine jægere og hunde, synes denne udlægning dem ganske indlysende, og nogle af dem kunne tænke sig, at kongen også overnattede på borgen. Og når vi dykkede ned i skoleskabet og fandt de håndgribelige beviser frem, fund fra pløjemarken over borgens tomt; et par armbrøstbolte, en fint drejet benbrik, benyttet til brætspillet, nogle glasserede potteskår - vel kun småting, men nok til at sætte fantasien i sving - ting, som børnene faktisk betragtede med ærbødighed. Det passer, hvad Martin A. Hansen siger i sin bog "Af folkets Danmarkshistorie", at børn ikke bryder sig om tør videnskab, men foretrækker hændelser, skikkelser, farver og spænding. Vi må ikke helt forka-

ste det romantiske, men tilbage til V. A., jagt var givet hans store hobby, men landets genopbygning og opblomstring lå ham mere på sinde end noget andet.

Hans udtalelse om, at ingen bæk eller å skulle løbe nyttesløst i stranden, blev også praktiseret i Annisse, hvad hele to vandmøller var bevis på. Den ene, Pibe Mølle, var endnu i brug i mine tidligste drengeår. Den anden - nærmere søen - blev nedlagt på Chr. IV's tid, men de sidste frønnede stolperester fra mølleværket står endnu i Pølemosens tørvebund. Borgen kom også i dronning Margrethes besiddelse. Hun overvejede at indrette det til et nonnekloster, men Gaunø blev det foretrukne sted, og gården blev afhændet til en adelslægt. Efter mange omskiftelser blev den atter kgl. len og kom omkring 1540 under København, et sekel derefter blev det meste af jorden udlagt som præstejord og bygningerne nedrevet. Den sidste ejerske var Ane Villumsdatter. Hun bestemte, at efter hendes død skulle der af hovedbygningens sten opføres et tårn til Annisse kirke, som hidtil havde været kullet. I tårnets vestvendte murflader står hendes navnetræk: A.V. D., forankret i jern. Den gamle borg er et overpløjet minde om konge- og stormagtstid, men kirken står knejsende, lysende i sin hvide kalk, og skuer ud over by, land og sø. Dens historie er meget gammel - går tilbage til Svend Estridsøns tid (ca. 1100) - et aldersbevis i så henseende var en sølvmonet, fundet på kirkegården. Jeg overlod den til bedømmelse i Nationalmuseets møntafdeling, hvor det konstateredes, at den var fra Knud den Helliges regeringstid, og samtidig bad man om at få overladt mønten. Der var hidtil kun fundet eet eksemplar i Danmark - og ønsket blev selvfølgelig imødekommet. Byggematerialet er kampesten og udsmetet jernal som bindemiddel - jernklumperne fandtes i rigt mål i sognets moser - og murstyrken har faktisk betonagtig karakter. Kirkeskibets arkitektur viser en sådan primitivitet i dimensioner, at den af de arkitektstuderende, der fik den tildelt som opmålingsopgave, blev betegnet som mere end et problem. Det er så absolut håndarbejde, hvor øjemålet i mange tilfælde har været både vinkel og vaterpas, og man kan her i sandhed sige (ihukommende Åkjær), at kirkens kvadren blev lagt af brede hænder. Inspektør Zangenberg, tidl. Lyngbymuseet, udtalte engang han besøgte lokaliteterne i byen, at kirkeskibet var i samme og sikkert opført i samme tidsrum

som flere af de skånske kirker, der vel repræsenterer noget af det ældste kirkebyggeri i Danmark. Inventaret, stolestader og prædikestol, er fra Chr. IV's tid - materialet er eg, men kirkens ældste inventar er degnestolen - den er fra Kristoffer af Bayern's tid - og så er den lavet af fyrretræ. Hvilket liv har nu rørt sig under kirkens hvælvinger i de forgangne tider?

Historien melder ikke om vækkelser af skelsættende art, men nogle handlingsforløb kunne vel opfriskes. Lad os blade i Biskop Munsters visitatsbog og se, hvad han skriver om Annisse menighed, anno 1841: "Denne menighed hører vist til de mest fordærvede i landet! Tyveri, røveri og mordbrand er eller har været dagens orden, og det er intet sted forekommet mig, at communionen således er blevet forsømt - flere år kun ganske få søndage for få. Blandt årsagerne er uden tvivl præsten Lakjers halvgale, gudsbespottelige embedsførelse i 40 år, og den nuværende sognepræst, Lars Nielsen, som uden tvivl er en retskaffen mand, er ikke begavet og hans omgang frastødende. Han har været her i nogle og tredive år, og således har i over 70 år præsteembedet ikke været ført til velsignelse, og det på en egn, hvor der så højlig behøvedes en kraftig, omhyggelig og kærlig indvirkning." I Ramløse kirke i nabosognet har det også gået livligt til. Omkring 1760 kom det under gudstjenesten til et voldsomt opgør mellem kapellanen og degnen, og efter at denne havde stukket kapellanen en lussing, fortsattes der med brydekamp, som dog blev forlagt til våbenhuset og afsluttet der med degnen som sejrherre. Han måtte dog senere stå offentlig skrifte og gøre undskyldning i Ramløse kirkedør. Se, det var vel nok tider! Munster har haft baggrund for sine visitatsberetninger.

Annisse blev, før bilernes tid, regnet for noget af en afkrog, og beboerne blev af nabosognene regnet for at være "noget egne". Ihu-kommende Drachmann: "Hvert sogn har sin heks o.s.v." har der selvfølgelig været originaler og sære personer, der som andre steder, men Annisse og Ramløse menigheder var, som nys citeret hos Munster, belemret med vel nok den snurrigste personage i tidernes løb, præsten Peder Lakjer - 40 år i kaldet (1769-1809) afskediget 1809, hvorefter han kunne trække sig tilbage til sin gård i Annisse - Pedershvile - med jordtilliggende på 40 td. land ager af kirkejorden samt årlig 600 Rdl. i pension.

Ola Møller med sin kone i haven.

Vi blader igen i visitatsbogen, 1850 visiterer Munster i Annisse skole, og han skriver herom: Læreren Jens Kristian Smith, 47 år, student, ikke seminarist, katekiserer ret godt og gør sig umage! Det var min morfar, som fik dette hæderlige skudsmål af den strenge biskop. Min morfar havde forresten studeret theologi et par år, men brød af for at gå lærervejen, og 1837 blev han lærer hos grev Knuth, amtmanden på Frederiksborg. Her var han i 9 år, og blev efter sigende et betroet faktotum, også til sekretærarbejde, men da den godt 40-årige pebersvend endelig blev alvorligt ramt af Amors pil og forlovede sig med velvalgte jomfru Margrethe Hansen af Helsingør, skaffede den gode greve ham kaldet som skolelærer og kirkesanger i Annisse i året 1846.

Hans store interesse var blomster og fugle - den havde fået rig næring i såvel amtmandshaven som slotshaven - han var blevet havemand om en hals, og den idylliske skolemesterbolig i Annisse med en 1 td. land stor have blev et sted, hvor han for alvor følte sig hjemme. Haven blev også under hans kyndige hånd en prydhave, kendt viden om for sin blomsterrigdom og sine sjældne planter. Men han kunne også stadig supplere med nye forsyninger fra Frederiksborg slotshave.

Når vi erindrer om den lidet smigrende omtale, Munster havde

givet Annissefolkene i sin visitatsbog, kunne det synes at være en noget penibel opgave for en stakkels degn at begå sig mellem disse kulsviere og hårde halse, men de lærte efterhånden at falde til føje, og det var mere degnen end præsten der satte skik på dem. Smith var af en anden støbning end forgængerne, og han forstod at sætte sig i respekt. Det siges, at når bønderne kom i tjenstligt ærinde, det være sig kirkeligt som verdsligt, satte de træskoene på gårdens brosten og listede på hosesokker op ad trappen.

Ved visse lejligheder kunne naturen selvfølgelig gå over optugtelsen, især ved de store gilder, som bryllup og barnedåb, og navnlig ved gravøl, hvor det var gængs vane at slukke sorgen og dyppe tuden både før og efter begravelsen.

Et noget groft eksempel på det sidste skal her omtales. Jeg kan tænke mig, at min bedstefars næserynker har været særlig dybe og alvorstruende ved denne lejlighed. Jordefærden foregik fra en gård lidt udenfor byen, hvorfor man besluttede at bære og ikke køre kisten. Klokkeren bar skamlerne, som kisten anbragtes på, når man skiftede side; denne hvilepause benyttede skafferen, som fulgte efter bærerne med sin flaskekurv, med adræt opstilling af 6 stobe på kistelåget, fyldt fra klukflasken, og resultatet af disse - sikkert hyppige - opholds forfriskelse, foruden de rigelige kvanta, den forudgående frokost havde været nedskyllet med, var så formidabelt, at de efterhånden mere end opmuntrede bærere frejdigt svingede ind på byens hovedvej, der fører op til kirken, af fuld hals afsynende: "Dengang jeg drog afsted." Til undskyldning kan anføres, at der måske var veteraner fra 1848 med i laget, men det var sikkert med bitre miner, min bedstefar stod og ventede optoget for at ledsage det sidste stykke til kirken - og sangen forstummede også brat, da degnen i diplomaten dukkede op. Der blev ikke flere hvilepauser, før kisten stod under kirkens korbue, og så fandt de gæve sangere vel omsider den rette tone.

Den aura, der efterhånden kom til stå om min bedstefar, i skole som i sogn, skyldtes ikke alene hans pligtstro, retlinede virke, der var også andre årsager til, at man sagde, at han kunne mere end sit Fadervor. Hans nære forbindelse og fortrolighed med den almægtige amtmand gav ham sikkert i høj grad rygstød - og affødte mangt et måbende: "Ded var som satan!"

En bondekone fra Valby, nord for Helsingø, var kommet i svar nød. Hendes mand var sat i tugthuset, dømt for ildspåsættelse af gården, for at komme ud af økonomiske vanskeligheder, og nu stod hun ene og hjælpeløs med en flok småbørn. Hun havde forgæves søgt flere udveje - og havde måske fået et vink om, at Smith i Annisse vist kunne hjælpe, og en skønne dag opsøgte hun bedstefar og berettede grædende om sin jammerfulde tilstand, hvorefter han drog til staden og fik talt ud med sin gamle principal. Det varede heller ikke længe, før manden kom på fri fod igen, så Annisse-folket følte, at sognet steg i anseelse overfor nabosognene, når deres degn kunne få folk ud af tugthuset.

Det kunne også hænde, at den gode amtmand fik degnen ud af kirken - som når han kom kørende til Annisse i sin Wienervogn, for at opsøge sit gamle faktotum og udveksle tanker og meninger med ham, om en eller anden sag. Og disse konferencer foregik gerne på slottet og kunne godt vare nogle dage. Når vognen rullede ind i byen, det være sig hellig eller søgn, måtte bedstefar kønt følge med, og så måtte, dels skolebørnene få nogle ekstra fridage, dels måtte præsten undvære hans medvirken ved gudstjenesten. En søndag formiddag lige før gudstjenesten svingede wienervognen op foran kirketrappen, hvor bedstefar netop var ved at gelejde pastoren op ad samme.

På grevens tilråb: Hør Smith! Vi skal en tur til Frederiksborg. lød bedstefars tjenstlige gensvar: Ja - men jeg skal først synge i kirken. Det affærdigedes med et håndkast mod den ærbødigt bukkende pastor. Det kan han besørge! Dermed var den sag afgjort. Bedstefar steg til vogns, pastoren smilede og bukkede igen. Langs kirkemuren stod en flok undrende søgnebørn. Kusken vendte vognen, slog skrald med piskan, og amtmand og degn agede så til konferens på Frederiksborg.

Bedstefars forhold til sognets folk var sikkert efter den tids skik det bedst mulige - i egentligste forstand mere baseret på myndighed og respekt, men tiden var endnu ikke - grundlovens indførelse til trods - så demokratisk, at man ligefrem var dus med alle og enhver. Han var - for at bruge et tidligere anvendt Annisseudtryk "noued ejen", noget sær, den gamle akademiker, og man gik stille med dørene i hans nærværelse - også i hjemmet. Kun den yngste af

de tre børn - lille Jane - havde frisprog hos ham og kunne ofte kalde smilet frem i hans barske træk. Selv min mormor bankede på studereværelsets dør, når hun ville have ham i tale. Nogen videre selskabelig omgang med bønderne var der ikke tale om - mere åndeligt interessefællesskab fandt han hos ejeren af Annissegård - herregården, som folk gerne benævnedes den - etatsråd Vilh. Lund, en bror til historikeren Troels Lund. Etatsråden var i nær slægt med Søren Kirkegård. Lund og bedstefar kom snart på talefod med hinanden. Han havde i 1853 købt gården og ved køb og sammenlægning af nogle bøndergårde havde den på dette tidspunkt godt 300 td. land. Annisse by hjemsøgte af en større ildsvåde i 1859. Ilden opstod i et bageri, der lå tæt ved skolen, som var stærkt truet, men pludselig sprang den stærke blæst om, og ilden bredte sig i stedet til Annissegård, som nedbrændte totalt, og dertil den nordre halvdel af byen.

Indtil gårdens nyopførelse boede familien Lund hos mine bedsteforældre, og som tak for opholdet lod etatsråden i skolens have opføre et lille stenhus, en miniaturekopi af selve skolebygningen. Her havde min bedstefar en større sangfuglevoliere og desuden en velindrettet frugt- og grøntsagskælder. Annissegård gik i arv fra far til søn i tre generationer og også skolemesterembedet holdt i tre do. og venskabsforbindelsen mellem de to familier har stadig holdt sig gennem de godt hundrede år.

I 1876 fik bedstefar en hjælpelærer, en nybagt seminarist fra Jelling seminarium, Ola Matias Møller. Det var min far. Han var bornholmer, og med ham kom et nyt friskt pust ind i den lidt sløve og konventionelle atmosfære, som prægede ånden i skolemesterboligen som i sognet. Min far stammede fra Hasle, hvor hans far ejede Hollandske mølle og bageri, men efter kun få års ægteskab sad min farmor som enke med to små drenge, den ældste var min far, og den store bedrift. Hun kunne ikke ene magte det og giftede sig med bager Herold fra Rønne. Af deres 7 børn blev en af drengene den senere så vidt berømte sanger Vilh. Herold. Han ville, ligesom sin ældste bror, gå lærervejen, og han kom over til ham i Annisse og opholdt sig her i et par år, mens han blev forberedt til optagelse på seminariet. Han har fortalt mig, at det var et strengt men meget alsidigt job, idet han, foruden at skulle følge undervisningen i skolen

Skolehaven omkring 1900.

og selv praktisere adskillige timer, også måtte deltage i det arbejde, der knyttede sig til have og skolelod, han fik bl.a. lært at malke. Besætningen bestod af fire køer, som havde fine poetiske navne. En af hans yndlings-køer hed Akeleje. Dog tror jeg, at min onkel, landsbylivets charme til trods, fik sin lyst styret. Han tog lærereksamen fra Jelling, men begyndte sin lærergerning i København, hvor han jo også fik andre og bedre betingelser for sin videre snguddannelse end i Annisse som 2. tenor ved kirkesang. Han har fortalt mig adskilligt fra 80-ernes tid i Annisse, muntre som alvorlige ting. Han berettede om et dødsfald, som greb alle i sognet. I nabogården døde en ung datter, og deltagelsen var stor. Efter jordfærdens samledes slægt og venner i hjemmet til spisning. Dengang var det endnu almindelig skik at suppe, grød og anden skemad spistes direkte fra fadet. Ved denne lejlighed var første ret risengrød, og min onkel fortalte, hvorledes han næsten lamslået skuede ud over opmarchen af grødfade, hvor smørhullerne var korsformede og kantet med buskbomkviste. Et rørende udtryk for from enfold.

Min far var hjælpelærer, indtil bedstefar tog sin afsked 1880, blev så konstitueret og 1881 kaldet til embedet. Han begyndte hjæl-

pelærergerningen i samarbejde med gamle hr. Smith, men bedstefar mærkede snart, hvilke pædagogiske evner ynglingen besad, og trak sig mere og mere tilbage til sit studerekammer og sine fuglebure. I kirkesangen medvirkede de også begge to et stykke tid, men min fars gode sangstemme gav ret hurtig anledning til forandring fra duet til solo. Forinden oplevede duetten dog en episode, som, skønt det var ved et jordefærd, dog fik et komisk anstrøg. Det var skik dengang, at degnen syngende førte ligtoget fra kirken til gravstedet, og her gik de to, degnen og hans medsanger, altså i spidsen af toget, istemmende: Her mødes alle veje ... lidet anende, at vejene også snarligt kan skilles, for det begav sig sålunde, at de tvende, hver især, regnede med, at den anden kendte ruten, og i tilid hertil svingede de frejdigt til højre, mens følget gik til venstre, og så var det de pludselig mærkede ligesom en tomhed bag dem. Stadig syngende skævede de til siden, og - oh! rædsel - følget skred mod graven uden sang. Resolut lægger de tvende kursen om og på lette men højtloftede ben forceres stadigt syngende en genvej over gravstedernes buskbomhække - ligesom en slags hækkeløb - og gravstedet nås samtidig med følget, så salmen kunne trods alt klinge ud i harmoni. Jeg kan i tankerne forestille mig deres ansigtsudtryk: Hos far: den humor-nedkæmpende alvor - og bedstefars: meget strengt og formelt.

Nye tider, nye skikke! Var bedstefar noget tør og knirkende, skønt uhyre saglig i sin undervisning, må jeg sige, at min fars måde at undervise på i højeste grad var i pagt med de nyeste skoletanker, hans undervisning var foruden at være belærende, inspirerende, frisk og levende. Der var mere sang, mere munterhed i skolestuen, og børnene kom med lige så stor lyst til skolearbejdet, som mange, især de yngre årgange, af forældrene søgte aftenskolen, den gav en vederlagsfri fritidssyssel for læreren.

Der blev mere røre i sognet. Beboerne stod sammen om opførelse af et forsamlingshus. Her drev den nyoprettede skytteforening gymnastik og holdt sine fester - her spillede dilettantkomedie under lærerens instruktion, her holdtes politiske møder og en foredragsforening blomstrede op. Der blev også danset bravt, ikke mindst til de såkaldte "Gammelmandsballer", hvor stor nidkærhed, der også udvist på dette område, kunne en foredragsholder

engang skrive under på. Min far var forhindret i at overvære mødet, og en af de gamle garvede bønder, der sad i bestyrelsen, mente sig kvalificeret til at tage affære, da foredraget havde varet urimeligt længe. Han tog sagen i sin egen hånd ved sindigt at nærme sig talerstolen bagfra, gribe taleren i frakkeskøderne, og med et par energiske ryk i disse at affyre følgende svada: "Nu ska' han holde op, for vi skal til at danse!" Det kunne trods tidernes gry - af og til ligge lidt tungt for åndslivets udvikling; ellers gik mange af de yngre ind for det nye med liv og lyst, de gik aktivt ind i arbejdet, om også der kunne opstå kuriøse situationer, som følgende eksempler viser:

En af de gæve bønder havde strammet sig op til deltagelse i et efterårsmøde på Frederiksborg Højskole, hvor Begtrup var blevet forstander. Nogle dage derefter var han pløjemand på skolelodden, hvis størrelse, 4 1/2 td. land ikke tillod hestehold. I bedstefars tid plejede hans pløjemand at få en stob brændevin, når en ager var pløjet. Bedstefar stod med klukflasken og kontrollerede arbejdet, men helt så nøje fulgte min far dog ikke sin svigerfar her, selv om det hverken skortede på god fortæring og drikkeelse efter pløjningen, og under måltidet fortalte manden så med stor tilfredshed og selvfølelse, at han havde været til møde på højskolen og lovpriste "Bejtrup", der sådan havde løftet ham op på et højere plan, og på spørgsmålet om, hvad Begtrup egentlig talte om, kom svaret uden betænkning: Hjae - hva' talte han om - jou - ded var nouet om åndslivets udvikling gennem tidens tand".

På en af fars mange spadsereture i sognet, kom han en dag i snak med en anden pløjemand, og mens hestene fik sig et hvil, fik de sig en hyggelig sludder, og manden siger så: "De kan lige tro, Møller at je hørte et foredrag forleden. Hjane, hvor vaed godt. Det var masenes, som han ku' tale, je har aldrig hørt noued lí'nende før!" Hvad han da talte om? "Tja, hva' talte, hva' talte han om. Tja, je veed egentlig i grunden i værkeligheden inte rejti, va han talte om - menne storarted, ded vared s'gu!" Han var altså blevet grebet, selv om han ikke havde begrebet!

Mine forældre skabte et lykkeligt hjem for deres store børneflokk, som tumlede sig frit i have og på mark, og som ganske selvfølgelig gik i skole sammen med sognets børn.

Skolelærerens familie blev et islæt i sognefolkets mønster, og båndet mellem skolen og hjemmene knyttedes endnu fastere. Som landsbylærer var min far godt spændt for: Skole, kirke have, landbrug, det hele skulle passes og helst godt, og det blev det også, men det sled hårdt på kræfterne, og på stemmen. Far søgte specialisten, halslægen professor Schmiegelow og under konsultationen beklagede han sig også over det store arbejde dyrkningen af skolelodden gav ham - at det var meningsløst, at en del af lærerlønnen var, hvad jordbruget indbragte. Men professoren trøstede ham med at sige: "Vær De kun glad for skolelodden! Det er s'gu da den der holder liv i landsbydegnene!"

Men trods professorens landbrugsfaglige vurdering, forpagtede min far alligevel jordlodden bort. En af nabogårdene overtog forpagtningen for en rimelig ydelse, hvori dog også var indbefattet enkelte naturalier. Således husker jeg, der stod i kontrakten, at gården skulle levere sødmælk til 8 øre literen. Det lettede noget, at være det besværlige markarbejde kvit - det var jo også den store have, hvor læreren kunne få al den friske luft og motion, han ønskede sig - og det kunne sandelig også tiltrænges, for skolearbejdet var meget krævende. Jeg gad vide, hvad nutidens unge pædagoger ville sige til at undervise 90 - 100 børn i to klasser, sådan som min far gjorde det i Annisse skole. De tre yngste årgange i "lille klasse" og de fire ældste i "store klasse"; det siger sig selv, at skulle børnene opnå et nogenlunde hæderligt udbytte af deres skolegang, krævede det en nøje og meget omhyggelig og praktisk tilrettelægning af undervisningen, der måtte være ro og lydhørhed, kort sagt disciplin i timerne - og undervisningen måtte være alsidig og levende, så børnene kunne holdes i ånde. Jeg tør sige, at i det store og hele magtede min far dette - men i et så stort kontingent ville der altid være en lille rest, som ikke kunne følge med - og der var ikke timer til særundervisning dengang.

Først efter 1910 blev der tale om forbedring, idet en forskole opførtes, og der ansattes en forskolelærerinde. Nu overtog hun hele undervisningen af de tre yngste årgange i to klasser - de 4 ældste årgange - også i to klasser - undervistes ene af førstelæreren, undervisningstiden var selvfølgelig stadig den samme - men nu noget lettere, når der kun var to årgange i hver klasse - og der var også sta-

dig kun hverandendags-undervisning for hver klasse. Der var endnu stadig lang vej tilbage til det eneste rigtige, når det gælder undervisning af vore børn, nemlig een årgang i hver klasse og hverdagsundervisning. Den er vel nu gennemført i langt de fleste af landets skoler, men i Annisse skole endnu i dag kun delvis. (1962)

1919 tog min far sin afsked efter en veludført skolegerning. På det tidspunkt var jeg lærer på skolehjemmet Landerupgård i Østjylland. Siden jeg tog min lærereksamen fra Jonstrup 1916, havde jeg, fraregnet 1 års militærtjeneste, udelukkende arbejdet i børneforsorgens tjeneste, først to år på skolehjemmet "Godhavn", og så altså senere på "Landerupgård". Jeg havde ikke tænkt mig at gå over i folkeskolen, og søgte derfor ikke embedet efter min far. Det blev besat med lærer Christoffersen fra Lundby, Sydsjælland. Han havde forresten været sommerferievikar på "Godhavn" den sommer, jeg begyndte der. Hans virke blev kun af kortere varighed - kun 5 år - han døde i efteråret 1924 efter en hjerneoperation. Lærer Christoffersen var, efter mit kendskab til ham, en udmærket lærer og et fint menneske og meget afholdt af sognets befolkning. Så var embedet ledigt, og nu fik jeg, der imidlertid var blevet førstelærer på "Landerupgård", flere opfordringer hjemme fra sognet, hvor omkvædet lød: Nu er din fars gamle embede ledigt, søg det nu!

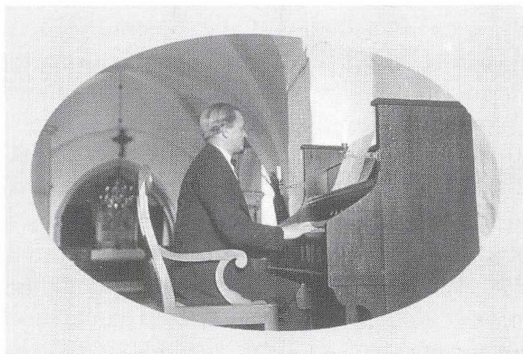
Jeg havde alt fundet min udvalgte, bogholderske Karen Rasmussen, der havde ført skolehjemmets regnskaber siden maj 1919 - så vi havde haft god tid til at tage mål af hinanden.

Efter nøje samråd tog vi beslutningen, og jeg sendte min ansøgning afsted i december 1924 - der gik nu en tid i spænding om udfaldet - og løsningen kom 10/2 i form af et telegram, som kort og godt meddelte: Kaldet til Annisse! - og nogle dage senere den officielle udnævnelse fra provst og skoledirektion. Indsættelsen som førstelærer, kirkesanger og organist blev foretaget ved gudstjenesten i Annisse kirke den 15/3 af pastor Bruun-Rasmussen, en broder til den kendte biskop. Min forlovede var selvfølgelig med den dag og vi fik efter gudstjenesten en hjertelig velkomst af de mange forældre og skolebørn, som fyldte kirken den dag. Vi fejrede vort bryllup i den skønne maj - uden megen festivitas. Da jeg begyndte mit arbejde i skolen i marts, havde børnene pyntet op i skolestuen, de mødte mig med glæde og tillid, og jeg tror at turde

sige, at disse følelser holdt ved gennem de skiftende årgange. Karen og jeg har aldrig en eneste dag fortrudt, at vi kom til Annisse og fik lov at bo og arbejde videre på den grund, min bedstefar og far havde lagt.

De fleste folk i sognet var min fars gamle elever og mine gamle skolekammerater, men der var også nogle af bedstefars gamle elever tilbage, og de kunne nok berette mig et og andet om gamle Smith. Den første jul, vi fejrede i Annisse, havde vi en af juledagene nogle af de gamle til eftermiddagskaffe i skolen. På langbordet stod bedstefars messinglysestager, og da jeg siger: "Ja, her står bedstefars gamle stager, som har stået på læsepulten i hans kontor", udbryster en af de gamle drenge: "Næ-j, æ ded værkelig Smiths stager!" og efter en lille tænkepause kom det spontant: "Hjane velhedende dov, hvor har jæ foed manne kløe a ham". Men lagde så forsonende til: "Menne - han var nu ellers flink nok"! Der blev nu en livlig og munter snak om gamle dage - især da en af de andre lunt replicerede: "Hjæ - men du hade s'gu nok gjort dej fortjent til dem, Rasmus. Dusku ejentlig bare hat none fler!" Livet gik sin vante rolige gang i by og sogn uden større rørelser, og i skolen gik arbejdet støt med glade, villige børn. Disciplin var ikke noget problem her - behøver heller ikke at være det, når forældre og lærer kender hinanden godt, som vi gjorde det. Men der var meget andet arbejde end skoletimerne - de 40 ugentlige. Som kirkebylærer var der kirkebogsføringen og gudstjenesterne. Kirkesang og orgelspil var forenet i min ringhed, men jeg betragtede det som en fordel at kunne akkompagnere mig selv - så bestemte jeg selv tempoet, og det økonomiske betød jo også noget, selv om honoraret for den dobbelte tjeneste ikke i begyndelsen var synderlig overvældende. Min kirkeløn dækkede for alle kirkelige forretninger, efter at offer og accidenser var afskaffet. Jeg medvirkede ved bryllupper og begravelser og - ved bisættelsen var det gammel skik at kirkebylæreren også medvirkede der, og adskillige gange - i nogle tilfælde om natten - foretage hjemmedåb, kort sagt - man deltog i sognets ve og vel. Man delte sorg og glæde med de forældre, hvis børn man fik betroet i skolen. Denne samhørighedsfølelse var et såre positivt islæt i landsbylærerens virke - men er vist efterhånden en sjælden foreteelse i vort centraliserede samfund. Sognets kirkeliv var ellers

ikke på nogen måde præget af vækkelser. Der var kun få missionsfolk - det være sig indre som luthersk-missionske. De optrådte ikke hverken fanatiske eller provokerende og skolens kontakt med dem var lige så intim som med andre. Nogle år afholdtes en gang i vinterhalvåret en række aftengudstjenester ved indre mission, og mens de almindelige søndagstjenester kun samlede få deltagere, kunne disse aftenmøder melde om fuldt hus - ikke fordi man var mere eller mindre "vakt", men folk syntes, det var hyggeligt at samles deroppe i kirken med de mange tændte kærter. Også ved disse lejligheder spillede jeg orgel. "Et pudsig udslag af den hverdagslige mentalitet gav sig tydeligt til kende en sådan aften, da folk var ved at forlade kirken - man hilste gerne af med aftenens prædikant - i dette tilfælde en missionær - der modtog håndtrykkene nær

Hartvig Møller ved orglet i Annisse kirke.

udgangsdøren, pladsen var lidt trang - pludselig lyder det i en meget fortrædelig og absolut ikke neddæmpet tone: "La' vær' og skub, for i helvede"! Jeg undredes ikke over det smertelige drag der furede missionærens pande - men Alfred var ikke en forhærdet sjæl - han udtrykte sig i sin barske naturlighed, som han plejede - som vi andre gør når vi siger: Av for søren! A propos aftengudstjeneste, må jeg nævne et andet træk fra min fars tid. Den 10. november 1917 skulle afholdes en mindegudstjeneste for Martin Luther. Far sad ved orglet og ordnede noderne, Rasmus klokker rumsterede med kakkellovnen - endnu var ingen kirkegæster ankommet. Så lister Rasmus ned til far og siger: "Møller, mon han nu også kommer", "Hvem," spurgte far, "Ham, Luther", hvortil far med et smil bemærkede: "I hvert fald ikke som prædikant!" Vi får lidt mere om

Rasmus. Han modtog altid præsten, der kom kørende fra Ramløse, nede ved lågen og bar kassen med præstekjolen. (Præsten tillod sig ikke den luksus at have en kjole ved hver kirke). Så fik de sig en sludder på vejen op til kirken. En dag spurgte præsten bekymret, om der var kommen nogen (der havde nogen tid været en sløj mødeprocent), hvor til Rasmus svarede: "Jou - der sidder da et par stykker derinde", men føjede så trøstende til "Men lad mej bare gå med, så bli'r der s'gu da en til". "Ja, gør det, gør det, Rasmus". I sit embede som klokker og graver optrådte han med en hyggelig værdighed, og hans påstand om, at han var den yderste ende af gejstligheden, anerkendtes af alle. Rasmus passede også svineholdet på Annissegård, og det lod sig udmærket forene med klokkerembedet, for året rundt blev solen ringet op når morgenfodringen var tilendebragt, og lige så sikkert kunne solen ringes ned, når det var fyraftenstid. En anden af de gamle typer - Ole Andersen, også kaldet kirkebakke, grundet husets placering - havde også sin specielle kuriøse måde at udtrykke sig på, når hans mening skulle understreges, men stedse i balance med de himmelske magter. Han var husmand på Annissegård, og en dag under arbejdet havde han selskab af gårdens yngste purk, der i samtale løb stillede Ole overfor et vanskeligt problem ved at spørge: "Ole Andersen, kan seks mus stå sig overfor een rotte?" Hvortil Ole promte svarede: "Ded veed jej faen hugge, flintre og fortære mit sul inte, min dreng!" Efter en lille pause forsøgte drengen igen: "Jamen så syv da?" Og næsten messende gensvarede: "Ja, ded veed je, så Gud bevare min sjæl og samvittighed inte, min dreng". Så var der garderet!

Efter krigens afslutning i 1945 blev der igen røre om skoleforholdet i kommunen. I Ramløse sogn var børnetallet så stort, at en ændring måtte til, men der gik et par år, før der kunne foreligge bevilling til nyt skolebyggeri - og det blev så til en 7 kl. der. Annisse, der var annexsognet måtte pænt vente - børnetallet var også noget mindre her, og Ramløserne arbejdede endda på at få Annisse skole nedlagt og centraliseret i Ramløse, men Annisserne nedlagde så kraftige protester, at sagen stilledes i bero, og foreløbig bestemte man, at de to ældste klasser fra Annisse skole skulle befordres til Ramløse, og til gengæld blev der givet løfte om en senere udbygning til samme format som Ramløse. Det havde til

følge at jeg fik mine 4. og 5. årgange delt i to klasser. Det var dog trods alt et fremskridt, selv om de formindskede timetal, men jeg måtte så tage nogle timer med 2. klasse fra forskolen, bl.a. i religion, og det var mig til stor glæde, også at få de små i tale - ikke mindst i dette fag, som kunne afføde de herligste fortolkninger. Jeg må nævne et par eksempler: Hvorfor var Farao vred på bageren? En lille pige svarede: "Kaven var faldet sammen!", hun havde nok en fadæse fra det hjemlige køkken i tankerne. Da vi drøftede indretningen af Pagtens Ark, og jeg spurgte dem om, hvad der stod på skuebrødsbordet, fik jeg det overraskende svar: "Ti stykker smørrebrød!" Der var sikkert regnet med ypperpræstens forkost. Hvad var helligdommen indhegnet af? "Ståltråd" Senere fik jeg at vide, at drengen havde været med til at indhegne hønsegården. En af de små mente, at guldkalven var støbt af cement - også en relation til det hjemlige - og der var nogle der ikke deltog i dansen om guldkalven - jo, det var da de ældste! Jeg havde fortalt dem lignelsen om den fortabte søn, og et par dage efter skulle vi samtale om det. Der blev også klar besked, da jeg spurgte, hvad den ældste bror sagde til sin far: "Ded var også nouet at holde fest for sånen en. Han sku hellere ha hat et par rejti goe øretæver!" Og endelig et eksempel fra lignelsen om det ufrugtbare figentræ, hvor en af drengene fortalte, hvad bestyreren ville gøre ved træet: " Han ville grave godt omkring det og så give det noget Chilesalpeter!" Og det havde jo sikkert også været en god løsning.

I slutningen af 50-erne ændredes forholdene i sognet mærkbart. En ny epoke tog sin begyndelse med byggeri i større stil, og idyllen fortonede sig mere og mere. Annissegård blev solgt, og den nye ejer afgav et større stykke jord til en jordspekulant - udstykningen begyndte og et nybyggerkvarter voksede hurtigt op - en noget grell kontrast til landsbyhyggen. Annisse blev et efterstræbt område, takket være sin skønne natur mellem sø og skov, og flere steder i sognet skød nye bebyggelser op. Inden vi rejste fra Annisse var det sådan, at jeg ikke mere kendte hele sognets befolkning - for mig en underlig fornemmelse. I oktober 1962 tog jeg min afsked. Tre generationers epoke - i alt 110 år - var afsluttet. Vi rejste fra Annisse, hvor vi og vore to piger havde haft et lykkeligt hjem og en dejlig arbejdsplads, og bosatte os i Birkerød, nær vore børn - den ene

bor også i Birkerød, den yngste i København, og det er en stor glæde og lykke for os at have børn og børnebørn omkring os. Vi havde frabedt os enhver form for festivitas ved afskeden, hvilket for så vidt blev respekteret, men inden månedens udgang blev vi og børnene hentet hjem igen til Annisse til et større arrangement i forsamlingshuset. Det blev et hjerteligt gensyn under de smukkeste former - et uforglemmeligt minde.

Gårdene i Annisse

Matr. nr. 3 Petershvile. Rørmosevej 82.

Ejere af Petershvile iflg. folketællinger:

1787 Petershvile, Annisse mark ved Pibe Mølle.

Niels Pedersen, 62 år, tilsynsmand på gården.

Karen Jørgensdatter, 70 år, husmoder.

1793 lyses for forpagter Hans Pedersen og fæstemø Helene Heinrichsdatter.

1809 Peder Lakjer, pastor emer. Kirkejord fra Annisse.

1814 Godtfredsen.

1815 Jens Andersen-Borum.

1833 Johan Peter Mangor.

1835 Jomfru Line Vestergren, f. i Frederiksværk. Fader Fabrikant.

1845 Christian Holst, 54 år, f. i Frederikssund. Gift med Line V. 1840.

1846 Jens Nielsen, f. 11/10 1818 i Store Havelse, d. 3/10 1893.

Mariane Andersen, f. 25/1 1821 i København, d. 1892.

Børn: Nielsine Marie, f. 1848.

Christiane Amalie Margrethe, f. 1849.

Pouline Lovise, f. 1851.

Else Mathilde, f. 1853.

Thema Sophie, f. 1855.

Niels Carl, f. 1857.

Nicoline, f. 1859.

1893 Niels Carl Nielsen, f. 22/6 1857, proprietær, d. 1935.

Tora Bertha Stender, f. 3/1 1873 i Handstrup ved Thisted.

Gift 1897, d. 1919.

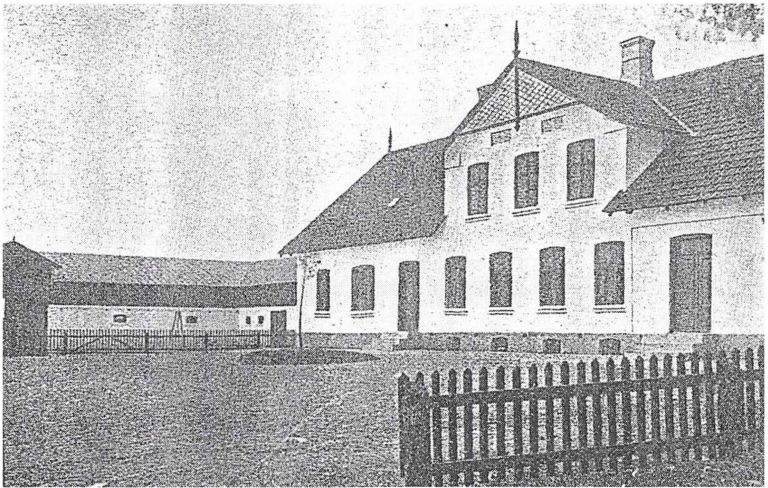
Børn: Hans Jørgen Stender, f. 1899.
Sofie Stender, f. 1900.

1931 Knudsen.

Omk. 1940 Wever.

Tilliggende til gården 118 ha. I 1940-erne blev opført et teglværk på Petershviles jord og store dele af jorden er i dag gravet op til fremstilling af teglsten.

Fra bogen om "Gården Petershvile"

Petershvile.

Ved udskiftningen af landsbyernes jorder blev disse delt mellem byens gårdmænd og husmænd, men det hændte nogle steder, at der blev stykker tilovers, vel nærmest sådanne, som ved deres form og beliggenhed ikke passede ind under de linier, der lagdes til grund for inddelingen, eller som ved deres beskaffenhed ikke egnede sig til at gå ind under de tilsigtede dyrkningsmåder. Af sådanne stykker findes der flere i Annisse sogn og deriblandt det, hvorpå Peters-

hvile er bygget. Dette jordstykke ligger yderst i sognet, skilt fra Højbjerg i Helsinge sogn med Ammindrup å, som her gør en større krumning, og en større del af jorden har sikkert på udskiftningens tid (omk. 1790) været bundløst morads, da åen naturligvis ikke var gravet op som nu, men overladt til sig selv at bane sig vej, som den bedst kunne.

En del af jorden var bevokset med skov, hvad der dog vel nærmest vil sige krat med enkelte store træer imellem. Sognevejen fra Annisse til Pibe Mølle løber her i retning vest til øst og deler jorden i to omtrent lige store dele. Det ene stykke udgør omtrent 40 td. land og blev uvist af hvilken grund tillagt Annisse kirke, som endnu får en ekstra tiende derfra.

Peder Baggesen Lakjer fik ved sin afgang som præst skøde på dette jordstykke, hvorpå han byggede en ejendom og gav den navnet "Petershvile" efter sig selv. Om den af ham opførte bygning vides intet andet end, at den lå, hvor gården ligger nu. 1814 solgte Lakjer gården til en Godtfredsen, som allerede året efter solgte den til Jens Andersen-Borum. Formentlig har Lakjer betinget sig aftægt, måske har han ikke fået andet for den på den tid ret værdiløse ejendom, eftersom han blev boende på stedet indtil huset brændte, hvorved han iflg. optegnelser i Ramløse præstegårdsarkiv nær var indebrændt. Forholdet mellem den nu gamle præst og den ny ejer var meget dårligt, og da huset brændte, troede folk, at ejeren selv havde anstiftet branden for at blive af med præsten. Efter branden flyttede han til et nærliggende husmandshjem, hvor han døde den 8. februar 1820 og blev begravet på Annisse kirkegård.

Borum ejede gården indtil 1833, og det må altså være ham, som byggede gården op påny. Den kom til at bestå af to bindingsværkslænger, en i øst til stald og en i vest til lade med en meget stor gårdsplads imellem. Rimeligvis har han også bygget det for den tid meget elegante stuehus i nord, ikke sammenbygget med de andre længer. Det er vel også ham, der har anlagt haven ligesom han ryddede og opdyrkede det meste af jorden, men han syntes ikke at have tilkøbt jord.

Borum solgte Petershvile til Johan Peter Mangor, som to år efter i 1835 solgte den til Jomfru Line Vestergren fra Frederiksværk. Hendes fader omtales altid som "Fabrikør", men hvad han fabrike-

rede vides ikke. Hun giftede sig i 1840 med Christian Holst fra Frederikssund. Han var murer og skal have haft arbejdet med at vedligeholde statens kirker omkring i amtet. Han ejede gården fra 1840-45 og tilkøbte af Sidsel Sørensdatter gården "Glædesbjerg" med 90 td. land. Denne var adskilt fra Petershvile med fem sammenhængende rækker huslodder. Senere købte han et overdrev fra "Pilegård" og et par af de mellemliggende huslodder. Holst var et godt hoved og en meget virkelysten mand, men skal ikke have været overdreven samvittighedsfuld i sin færd. Efter at have solgt Petershvile slog han i 1860-70'erne sig på byggespekulation i København, hvorved han blev en rig mand. Han døde i 1884. Han fik udrettet meget i de år, han ejede Petershvile. Han opførte en stor ny længe i syd med kostald i den ene halvdel og lade i den anden og en høj port i midten og byggede en ende til hver af de gamle længer, hvortil benyttedes tømmeret fra den nedrevne Glædesbjerg; her blev kun stuehuset stående til et par arbejderboliger. Han nåede også at få merglet jorden.

Da Holst solgte gården i 1845 var arealet på ca. 150 td. land. Den blev så købt af Jens Nielsen for 25000 Rdl. Han ejede den til sin død i 1893 ialt i 48 år. Han var født i Store Havelse, som eneste barn af gårdmand Niels Nielsen i dennes andet ægteskab. Fra barndommen viste Jens Nielsen sig at være et lyst hoved, og han skaffede sig ved selvstudier og nogen undervisning af daværende lærer Boetius i Ølsted kundskaber udover, hvad der dengang var almindeligt. I en ung alder overtog han sin fødegård, hvis jord han snart bragte i så god drift, at han få år efter kunne sælge den for 10000 Rdl. + aftægt til forældrene, hvad der dengang var en usædvanlig høj pris for en almindelig bondegård.

Petershvile så i 1845 således ud: Fra den offentlige sognevej gik en tæt alle ca. 100 alen ned til stuehuset, der tog sig meget herskabeligt ud med kælder, høj stueetage og stor kvist. Fra alleen gik indkørslen om stuehusets østre ende ind til gårdspladsen. I kælderen var folkestue, mælkekælder, bryggers og flere andre rum. I stueetagen var 4 høje og meget rummelige værelser, hvoraf en stor havestue med trappe ud til alleen. I kvistetagen var flere værelser og nogle loftsrum. Stuehuset var bindingsværk med murværk imellem. De tre sammenbyggede udlænger var ligeledes bindingsværk,

men væggene var lerklinede med stejler og disse blev efterhånden erstattet af murværk og stod således til gårdens brand i 1902. På den østre side af alleen var et på de tre sider af et jorddige omgivet vænge på ca. 1 td. land, hvoraf en del nærmest alleen var humlehave. På vestre side af alleen var den egentlige have, ca. 1 td. land omgivet af jorddiger med tæt trævækst og beplantet med alle slags frugttræer og buske. Mellem trævæksten var mange store træer af eg, bøg, birk og nåletræ, vistnok levninger fra den oprindelige skovvækst. I havens nordside ud mod vejen stod et ualmindelig stort fyrretræ, henved en alen i snit og rakte sine mange store glatte arme højt op i luften. Først i 1915 gik det ud og blev fældet. En gammel mand, Hendrik Hansen, som døde i 1874, fortalte, at han selv havde plantet de fleste af havens træer. Gamle Hendrik ejede den ene af de før nævnte huslodder. Hans hus lå tæt ved gårdens have og havde selv en pæn have, og i denne samledes tit i sommeraftenerne nabounddommen og dansede til sønnen Oles violin-spil. Samme Ole, der led af en benskade, så han måtte bruge træben, var noget af et mekanisk geni, der uden nogensinde at have lært noget af den art, kunne lave ting af træ og andet materiale. I sine senere år arbejdede han undertiden på fremstilling af en flyvemaskine, og folk mente derfor, at Ole måtte være sindssyg, men måske har Oles tanker ikke været så helt forkerte. Ole døde i 1870.

Som nævnt hørte der til Petershvile, da J. Nielsen købte gården, 150 td. land., tildels merglede, men store stykker lå hen som sur og bundløs mose, dels langs Ammindrup å, dels den 10 td. land store Rørmose, der var en del af jorden fra Glædesbjerg. J. Nielsen tog straks fat på udtørring af disse stykker og måtte hente drænrørene så langt borte som fra Karlebo, indtil han selv fik teglværk. De to eller tre huslodder, der lå som enklaver i gårdens jord og i høj grad generede færdslen, købtes, og deres ejere var glade ved at sælge, da det var svært at holde fred for de mange kreaturer, når disse slap løs.

På den ene af disse lodder anlagdes et teglværk, som vistnok var det første på egnen, der lavede drænrør. Fra først af måtte teglværket drives af tyske arbejdere, som hvert forår kom hertil fra deres hjem i Lippe-Detmold, men snart lærte jo danske arbejdere dem kunsten af. Teglværket blev først nedlagt i 1890, men havde i de

senere år kun været lidt benyttet, da det ikke kunne konkurrere med de store der efterhånden fremstod.

Jens Nielsen blev en af de vigtigste banebrydere for det fremskredne landbrug, som især tog opsving fra midten af forrige århundrede. Jordens drift omlagdes og maskiner indførtes, men især var det dog kvægholdets stilling i landbruget, der måtte omskabes. Jens Nielsen lagde især vægt på mælkeridriften med den deraf følgende stærkere fodring og forbedring af kvægrace. Han var den første på egnen, som indrettede et vandmejeri og foruden smørproduktionen blev der lavet oste. Han var den første, der indførte Anglerkøer og var af år stadig præmietager for malkekøer ved de lokale dyrskuer. Han var, som ganske ung mand, endnu før han købte Petershvile, med til at stifte Frederiksborg Amts Landboforening, og den eneste af stifterne, som oplevede dens 50års jubilæum, i hvilken anledning han udnævntes til Ridder af Dannebrog.

Han var formand fra 1872-75 og blev æresmedlem i 1888.

Som følge af det større mælkeri udvidedes svineholdet, og Jens Nielsen var blandt de første, der sendte større svineflokke til de københavnske slagterier.

Det blev naturligvis nødvendigt at skaffe mere staldrum og i 1861 opførtes øst for gården en stor bygning. Denne rummede kostald og svinehus. I begyndelsen af 70-erne opførtes syd for gården en stor lade tækket med spån. Denne kunne rumme hele gårdens høst, og den blev reddet, da gården i marts 1902 brændte, antændt af gnister fra damptærskværket.

I årenes løb blev der tilkøbt flere stykker af den tilstødende overdrevsjord, tildels af dårlig beskaffenhed, som ejerne ikke kunne leve på, og som de derfor fik Nielsen til at købe for en billig penge, men med aftægt, der gerne varede så længe, at jorden dog blev temmelig dyr. Ved hans død hørte der 250 td. land til gården og gården Egebjerg med den derpå værende Annisse Mølle, men denne ejendom på 88 td. land var bortforpagtet. Nielsen købte Egebjerg i 1871. Den var da i en i en meget dårlig forfatning, men i løbet af fem år blev den merglet og drænet. 1876 blev møllen opført og samtidig blev gården bortforpagtet.

Da tanken om Andelsmejerier kom frem, var Jens Nielsen straks

ivrig talsmand herfor, og det lykkedes at få et sådan i gang i 1888, det første af sin slags her i amtet. Han overlod det en byggeplads lige ved Petershvile og det fik navnet "Kildevæld" efter den kilde, der i mange år havde givet vand til gårdens mejeri, og hvis vand nu blev ledet hen til det nye mejeri. Herved sparede en udgift til brøndboring, som mange steder voldte mejerierne store udgifter.

Jens Nielsen havde pga. sine evner mange offentlige hverv. 1852 blev han valgt ind i Folketinget for Frederiksværkskredsen. Han var medlem af Frederiksborg Amtsråd, Ramløse-Annisse sogneråd, Forligskommissionen, bestyrelsesmedlem i Kronborg vestre Birks sparekasse og Landvæsenskommissionen. Han døde 3/10 1893.

Efter hans død overtog hans søn, Niels Carl Nielsen, gården. Han havde i mange år haft den i forpagtning. Han solgte 40 td. land til statshusmandslodder af den længst bortliggende jord. På nogle sandbakker plantede N. C. Nielsen 10 td. land nåleskov.

Som før nævnt brændte gården i 1902. Det lykkedes at redde dyrene, hvorimod alt indbo og løsøre brændte. Ved genopførelsen kunne man dog bruge murene af kostalden og ligeledes den søndre længe, der nogle år i forvejen var blevet undermuret, og til denne flyttedes nu hestestald og svinehus. På disse længer blev sat trimpel ligesom på de andre bygninger. Alle bygninger var tækket med tagpap. Det nye stuehus blev opført, hvor før den vestre længe lå. Indkørslen fra vejen blev nu åben ind til gårdspladsen. Det har kun een etage foruden en kvist, og har direkte udgang til den gamle have. Det har rødt tegltag med hvide mure. Til gården hører nu ca. 200 td. land. Bogen om Petershvile er skrevet omk. 1920.

Huse under Petershvile:

- 1901 1. Jens Kibsgård, f. 2/1 1860, Mors, Jylland.
Kreaturpasser på Petershvile. Gift 1889.
Ane Madsen, f. 22/11 1850 i Thy.
2. Kristian Sommer, f. 6/6 1859 i Præstø, daglejer.
Gift med Johanne Marie, f. 21/9 1858 i Småland.
3. Hans Jensen, f. 4/6 1860 i Annisse, daglejer.
Gift 1886 med Ida Kristina Larson, f. 1860 i Sverige.
4. Ole Nielsens Enke, Kirsten Olsen, f. 1836 i Uggeløse,
gift 1861, enke 1862, fattighjælp, arbejder ved landbruget.

5. Jens Jørgensens enke, f. 1848, gift 1873.
Karl Julius Briks, f. 1875 i København, daglejer.
Laurine f. Jørgensen 2/6 1877 i Helsingø. Gift 1899.

Udstykninger fra Petershvile:

Matr. nr. 3b.

- 1901 Mathias Nielsen, f. 14/2 1850 i Annisse, jordbruger.
Laurine Pedersen, f. 15/10 1850 i Helsingø, gift 1870.
Børn: Margrethe, f. 2/5 1885 i Annisse.
Lars Peter, f. 5/7 1886 i Annisse.

Matr. nr. 3c. Andelsmejeriet Kildevæld, Rørmosevej 90.

- 1901 Lars Henrik Larsen, f. 16/3 1863, mejeribestyrer.
Nikoline Larsen, f. 4/2 1874 i Mårum.
Børn: Ingrid f. 2/2 1898 i Annisse.
Marie f. 22/8 1900 i Annisse.

Mejeribestyrer efter L. H. Larsen var Oluf Jensen.

Mejeriet ophørte i 1960 og blev solgt til fabrikant K. Møller.
1969 skøde til mekaniker P. V. Nielsen.

Matr. nr. 3d. Rørmosevej 92.

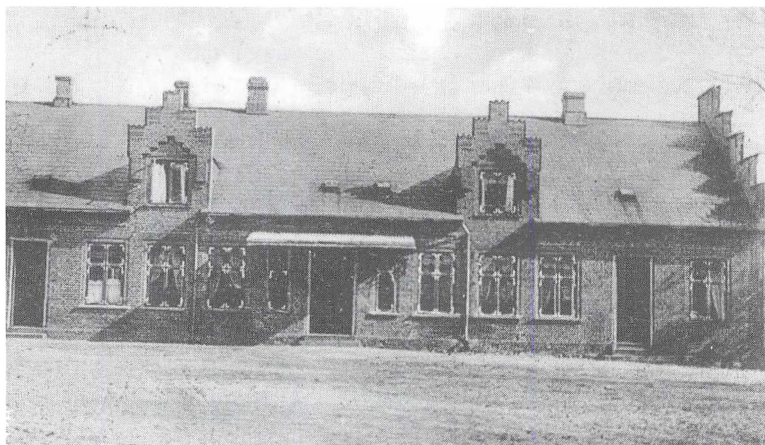
- Peder Olsen Andersen.
1942 Jens Olsen Andersen.
1983 Knud Strate.

Matr. nr. 5. Annissegård. Præstevej 81.

Annissegård var indtil 1795 anneksgård til Ramløse præstegård.

Beboere på gården iflg. folketælling:

- 1686 Søren Andersens enke.
1687 Petter Tilise (Peder Tilche)
1718 Gården drives af Jørgen Sørensen gård nr. 1. (Lindholm).
En kirkejord bruges af Anders Andersen.
En kirkejord bruges af præsten.
En kirkeskov og en kirkelade.
Kirkeladen brændte 16/3 1718.
1771 Jørgen Jørgensen.

Annissegård 1906.

- 1787 Jørgen Jørgensen, 57 år, enkemand, ophold på gården.
Hans Pedersen, 26 år, national soldat.
Jørgen Jørgensen, 26 år.
Søren Hartvigsen, 17 år.
Jørgen Jørgensen, 11 år.
Helene Henrichsdatter, 22 år.
Maren Jørgensdatter, 7 år.
- 1795 køber plantageejer Manning Roger Wilson gården.
- 1801 Roger Wilson, 29 år, engelsk statsborger, ejer.
Elisabeth Fenswick, 37 år, hans kone.
Børn: Thomas Nicolas 11 år.
Marie Elisabeth 2 år.
Hesle Rodinie 1 år.
Christian Johansen, 11 år, tjenestedreng.
Ane Kirstine Larsdatter, 43 år, ugift husholderske.
Maren Staal, 48 år, enke, husholderske.
Birgitte Kajser, 12 år, hendes datter, hjælper i huset.
- 1808 Skøde til Legationsråd Ernst Phillip Kierstein.
- 1810 Grosserer Frederich August Esche overtager gården.
- 1850 Frederich August Esche, 70 år, f. i Tyskland, ejer.
Marie Juliane Dorothea Piltzer, 60 år, f. i Tyskland. 1853.

- Enkefru Piltzer sælger til Etatsråd Vilhelm Nicolaj Lund. Etatsråd V. N. Lund var søn af justitsråd, kontorchef i Nationalbanken Ferdinand Lund (1803-75) og hustru Petrea Kierkegård (1801-34), søster til Søren Kierkegård.
- 1860 V. N. Lund, f. 23/3 1831 i København, Proprietær, R. Db. Camilla Henriette Elisabeth Switzer, f. 24/2 1834 i Kbhv. Etatsråden dør 1902 og hans søn overtager gården.
- 1903 Erik Vilhelm Lund, Jægermester, f. 25/7 1861, ejer. Ida Lund f. Funch, f. 29/12 1862. Jægermesteren dør 17/12 1930 og hans søn Troels forpagter gården til sin mors død i 1953.
- 1931 Troels Lund, f. 27/6 1892, d. 25/4 1976. Eva Lund, f. Hagen Møller, f. 2/10 1896, d. 26/12 1981.
- 1959 Vagn Nielsen overtager gården 23/4.
- 1962 udstykses dele af Annissegård til parcelhuse.

Annissegård brændte 1859. Branden opstod hos bageren, som boede øst for gården overfor skolen. Hele den nordlige del af byen dvs. Garbolund, Pilegård og Annissegård brændte. Der blæste en stærk østlig storm, så ilden fik godt fat. Den standsede først ved kirkegården. Hovedbygningen blev opført af grundmur med skifertag og er en særdeles herskabelig bygning med smukke takkede gavle og frontspicer. Den ligger lige for indkørselen til gården og er omgivet af den smukke gamle have.

Avlsbygningerne er ligeledes grundmurede. Laden blev bygget af bjergningstømmer fra Switzers bjergningsselskab. På gårdspladsen står endnu de gamle lindetræer, der blev plantet dengang.

I den vestre længe var der på et tidspunkt mejeri og aftægtsbolig. Et svinehus, der lå langs Pilegårdsvej brændte ved lynnedslag omk. 1950.

I haven ud mod vejen findes en lille høj. Her begravede jægermesteren sin hest og lod opkaste en høj over den. Nedenfor haven løber en å, Damborenden, lige syd for vejen er en udgravning. Det fortælles, at det var Frederik VII, der lod den grave til en fiskedam, som vandet fra åen kunne løbe igennem.

Folkeholdet på Annissegård var før i tiden ret stort, hviket fremgår af billedet fra 1906, hvor der er 30 personer på. Iflg. Trap var

Ansatte på gården 1910.

det normale folkehold i 1920 1 forvalter, 1 fodermester, 2 karle, 1 husjomfru og 4 piger samt 6 daglejere og 2 drenge.

Røgtere og malkepigerne.

Om foråret blev alle køerne tøjret i en lang række ude på marken, og kom ikke ind før hen på efteråret. De blev malket morgen og aften og flyttet flere gange om dagen. Til dette havde man røgteren. Han sov ude ved køerne om natten i et lille hus, der var bygget på en vogn, så det var nemt at flytte med. Det kaldtes i folkemunde den sorte vogn. Ligeledes havde man en vogn med junger og spande til malkningen, som koner fra byen sørgede for.

Annissegårds overdrev lå

helt ude ved skellet mod Helsinge. Her var plantet en del skov og skytten og skovfogeden boede her ude. Skytten boede i Pedersminde matr. nr. 39, og skovfogeden i det lille røde bindingsværkshus på Helsingevej.

Udstykning fra Annissegård

Matr. nr 5g. Skovgård, Helsingevej 91.

1901 Jens Hansen, f. 28/8 1858, gårdejer, gift 1881.

Kersten Sofie Hansen, f. 25/1 1852, hans kone.

Børn: Lauradine Frederikke, 22/9 1882, gift med smed Ambus i Tågerup.

Hans Jørgen Hansen, f. 28/7 1884, senere ejer af Skovgård.

Anna Jensine, f. 1/11 1888.

Kirstine Sofie, f. 22/6 1893, gift med Marius Jensen, Ammindrup, senere Skovgård.

Aftægtsbolig opført i 1881 overfor gården. Her boede Jens Hansens far, Hans Jørgensen, f. 14/4 1824 i Vejby.

1917 Hans Jørgen Hansen

Olga Hansen, hans kone.

Svinestald opført 1900, hestestald 1906, lade 1914, stald 1926 og

Skovgård: Jens Hansen og Kjersten med sønnen Hans og datteren Sofie (til venstre).

stuehus 1928. Salgssum 1917 25000,- kr. + aftægt.
1947 Marius Jensen.
1964 Evald Jensen. Søn af Marius Jensen.
1978 Tove Brejnbak. Datter af Evald Jensen.

Matr. nr. 6a. Damsgården, nedrevet, lå lige vest for kirken.

1686 Fæster Hans Pedersen.
1771 Fæster Niels Olsen, gårdmand, selvejer, 50 år.
1785 Landsoldat Ole Nielsen overtager gården efter sin far.
1787 iflg. folketælling:
Ole Nielsen, 22 år, ugift, bonde.
Niels Olsen, hans far, 67 år.
Zidse Sørensdatter, hans mor, 62 år, undertægtsfolk.
1801 Ole Nielsen, 37 år, selvejer, kirkeværge.
Karen Larsdatter, 36 år, hans kone.
Børn: Ellen Olesdatter, 10 år.
Margrethe 8 år
Zidse 6 år
Ane 4 år
Niels Olsen, 2 år
1814 Ole Nielsen dør 18/10, 50 år gl.
1815 Karen Larsdatter sælger til Grosserer Esche, Annissegård.
Skøde 11/1 1817.
Gården senere nedrevet og jorden lagt under Annissegård.

Overdrev til Damsgård beliggende Tvingsbakken, Annisse Nord.

Matr. nr. 6b. Tvingsbakken 1.

1901 Hans Olsen, f. 19/9 1853, ugift, parcellist, eneboer.
1931 Christian Jensen, parcellist.
Stuehus opført 1922, stald 1924. Stråtag.

Matr. nr. 6d. Petershvilevej 51.

1931 Anton Petersen.
Opført 1854.

Matr. nr. 6g. Tvingsvej 29, Rosenhøj.

1901 Jens Helgesen, f. 3/6 1837 i Vejby. Gift 1867.
Ane Margrethe Rasmussen, f. 26/9 1836 i Annisse.
Anders Martin Helgesen, f. 18/10 1874, deres søn.
1931 Martin Helgesen.
Stuehus opført 1820, stald 1872, hønsehus 1900.
Omk. 1950 Niels Christian Petersen.

Matr. nr. 6h. Tvingsvej 27.

1931 Hans Peter Larsen.

Matr. nr. 7a. Søgård, nedrevet, lå på Bybakken.

1686-95 Peder Gundersen, senere hans enke.
1702 Jørgen Larsen
1767 Søren Larsen afstår til Peder Jensen pga. restancer.
1771 Peder Jensen, 37 år, bonde.
Gunild Pedersdatter, 28 år, hans kone.
1813 Peder Jensen begravet 25/5, 80 år gl.
1814 Gunild Pedersdatter begravet 16/6, 70 år gl.
Gården senere købt ind under Annissegård og nedrevet.

Overdrev til Søgård lå på Annisse Overdrev og i Pølemosen.

Matr. nr. 7b. Dommerengen 7.

1901 Kristoffer Svendsen, f. 6/5 1837, postbud. Gift 1863.
Marie Svendsen, f. 11/2 1833 i Annisse.
1931 Anders Peter Christiansen.
Stuehus opført 1930 og stald 1831.

Matr. nr. 7c. Dommerengen 11.

1901 Jørgen Peter Larsen, f. 19/1 1855, sognefoged, parcl.
Ane Kirstine Bendtsen, f. 12/6 1855 i Helsingø.
Børn: Birthe Kristine Larsen, f. 18/6 1885.
Jens Peter Larsen, f. 18/1 1883.
1931 Jens Peter Larsen, (se ovenfor)
Margrethe Larsen, f. 29/12 1880, d. 15/12 1953.
Stuehus opført 1921, stald 1831 og lade 1923.

Sønnen Georg Larsen, f. 1913 overtager ejendommen efter faderens død 17/8 1955 efter et fald fra en høstvogn.
Georg Larsen død 1990.

Matr. nr. 7d.

1901 Lars Peter Jørgensen, f. 20/5 1860, gift 1880
Sidse Jørgensen, f. 2/11 1856 i Annisse.

Matr. nr. 7i-p. Dommerengen 12.

1901 Lars Hansen, f. 6/9 1847, gift 1875.
Marie Hansen, f. 26/12 1847 i Karlebo.
Karen Marie Hansen, f. 20/3 1888, deres datter.
1931 Karl M. Hansen.

Matr. nr. 7k. Dommerengen 10.

1901 Peder Nielsen, f. 1/10 1860 i Karlebo, gift 1886.
Maren Kirstine Nielsen, f. 28/5 1854 i Ammindrup.

Matr. nr. 7m. m.fl. Pølemosen 17.

1931 Jensine Jensen.

Matr. nr. 8a. Hvilesten. Præstevej 95.

Iflg. folketælling:

1686 Willum Jensen, død 1712.
1718 Gamle Ole Laursen.
1771 Peder Andresen, 56 år, gårdmand.
1772 Lars Pedersen overtager 3/3 fæste efter faderen.
1791 Lars Pedersen får arvefæstebrev på Hvilesten.
1801 Lars Pedersen, 52 år, selvejer.
Margrethe Hansdatter, 42 år, hans kone.
Børn: Zidse Larsdatter f. 1779.
Søren Larsen, f. 1783.
Margrethe Larsdatter, f. 1788.
Anders Larsen, f. 1795.
1803 Bonde Lars Pedersen begravet i Annisse 17/3.
Skifte 16/1 1804. Arvinger 4 børn.
1834 Søren Larsen, gårdmand, søn af Lars Pedersen.

Ane Pedersdatter, 44 år, hans kone.

Børn: Margrethe Sørensdatter, f. 1809. Gift med sognefoged Frederik Carlsen, Hvilebæk.

Lars Sørensen, f. 1811.

Kirstine Sørensdatter, f. 1815.

Gunild Sørensdatter, f. 1817.

Sidse Sørensdatter, f. 1819. Gift med høker Peder Rasmussen, Annisse.

Kjersten Sørensdatter, f. 1823. Gift med Rasmus Rasmussen, Annisse.

Ellen Sørensdatter, f. 1825. Gift med Christoffer Pedersen, Annisse.

Kristoffer Sørensen, f. 1827.

Karen Sørensdatter, f. 1829. Gift med Jens Hansen, f. 1819 i Freerslev.

Søn: Hans Jensen, Hvilebæk, Annisse.

Maren Sørensdatter, f. 1832.

1880 Hans Nielsen, f. 1803 i Meløse, Ll. Lyngby, gårdmand.

Kjersten Larsdatter, f. 1805 i Tjæreby.

Børn: Ellen Hansdatter, f. 1836, gift med Christoffer Hansen, Ramløse.

Niels Hansen, f. 1838, død som ung.

Maren Hansdatter, f. 1842, gift med Svend Jørgensen, Egholm, Huseby.

Margrethe Hansdatter, f. 1842, gift med Morten Knudsen, Hvilesten.

Ane Katrine Hansdatter, f. 1849.

Hans Ludvig Hansen, plejesøn, f. 1871 i København.

1901 Morten Knudsen, f. 1854 i Nejede, gårdejer.

Margrethe Hansdatter (se ovenfor)

1931 Hans Peter Hansen, f. 1879, død 1961.

Karen K. Hansen, f. 1873, død 1969. Datter af Svend Jørgensen, Egholm, Huseby.

1943 Alfred Svend Marius Hansen, f. 1904, søn.

Jenny Mary Hansen, f. 1914, død 1959.

Stuehus opført 1898, stald 1894, svinehus 1909.

Overdrev fra Hvilesten:

Matr. nr. 8b. ligger i Pølemosen.

1887 Peder Jensen, parcellist og skomager.

Sidse Nielsdatter, hans kone.

1901 Marie Jensen, f. 1844, enke efter Jørgen Jensen, 1899.

Jens Ole Frederik Jensen, f. 1876, søn.

Marie Karen Jensen, f. 1872, hans kone.

Marie Jensen død 1907.

Matr. nr. 8c. Præstevej 89.

1860 Peder Rasmussen, 50 år, høker, søn af Rasmus Nielsen,

Lykkeland, og Maren, se matr. nr 24.

Sidse Sørensdatter, 41 år, datter fra Hvilesten.

Børn: Søn, f. 1844.

Ane Pedersdatter, f. 1850.

Rasmus Pedersen, f. 1852. (se 1901).

Søren Pedersen, f. 1854.

1901 Rasmus Pedersen, f. 1852, agerbruger, gift 1875.

Johanne Marie Pedersen, f. 1855, hans kone.

Børn: Lars Pedersen, f. 1886.

Kristine Pedersen, f. 1889.

Johanne Frederikke Pedersen, f. 1891.

Frederikke Pedersen, f. 1892.

Dusine Marie Pedersen, f. 1894.

Anna Pedersen, f. 1896.

1931 Anders Jensen, f. i Ammindrup.

1954 Villy Jensen, søn.

Ejendommen opført 1831.

Matr. nr. 8d-e-f. Hvilebæk, Hvilebækvej 10.

Gården Hvilesten blev efter Lars Pedersens død delt i 2 halvgårde.

Hovedparcellen fik sønnen Søren Larsen og den

anden fik datteren Margrethe, gift med sognefoged Frederik Carlsen.

1850 Frederik Carlsen, f. 1811. Sognefoged.

Margrethe Sørensdatte, f. 1809.

Ane Marie Frederiksen, f. 1834, gift 1856 med Søren Nielsen, Annisse.

1877 Skøde fra Frederik Carlsen til Hans Jensen

Frederik Carlsen død 6/12 1877 i Hillerød og begravet i Annisse.

1880 Hans Jensen, 27 år, gårdejer.

Kjerstine Pedersen, 27 år, f. i Vejby.

Jens Hansen, f. 1819 i Græse og Karen Sørensdatte, f.1829, søster til Fr. Carlsens kone. Mandens forældre.

1931 Christoffer Jensen, f. 1887, død 1979. Søn.

Ane Margrethe, f. 1889, død 1967.

Stuehus opført 1916, stald 1923, lade 1912, vognport 1919.

Fastelavnsridning på Hejeltegård.

Matr. nr. 9a. Hejeltegård, Hejeltevej 16.

1686 Fæster Ole Nielsen.

1695 Fæster Niels Sørensen. Niels skal yde i landegilde:

1 td. 4 sk. 2 fjk. 1 otting rug.

3 td. 3 fjk. byg.

1 td. 5 sk. 3 fjk. 1 otting 1/2 pot havre.

1 lam, 1 gås, 4 høns og 20 æg.

Af hovgårdsparten: 2 td. byg, 2 td. rug 1 td. havre og 1/8 fj. smør.

1718 Jens Hansen. Huset var 28 fag.

Besætning: 10 bæster, 2 stude, 4 køer, 6 ungnød og 6 får.

Udsæd: 8 td. rug, 9 td. byg, 2 td. havre, 1/4 td. boghvede.

Græsning til 10 heste og 10 køer og stude.

Avler: 8 læs godt hø og 8 læs slet hø.

Skov: 1 skp. 1 albm.

Tilstand: god.

Betaler til rytterkassen: 33 Rdl. 32 skl.

Leverer: 3 læs 3 lispund halm.

Ekstra indtægter: 34 2/3 skl.

1734 Peiter Jørgensen, rytterbonde i Annisse.

1750 Skifte efter Peiter Jørgensen.

Enke: Gunild Larsdatter. Laugsværge: Anders Petersen. Arv 24 Rdl. Søn: Christopher Peitersen, 14 år. Formynd.

Carl Andersen, gårdmand i Huseby, gift med søster til afdøde. Arv. 24 Rdl.

1755 29/4 Skifte efter Gunild Larsdatter, Annisse.

Enkemand, rytterbonde Niels Olsen, Damsgård, 2. ægteskab.

Søn: Christopher Peitersen, 20 år.

Arv: Stedfar og søn får hver 91 Rdl.

29/11 Gårdmand Hans Nielsen, Hejeltegård dør. Skifte til:

Enke Sidse Larsdatter. Børn: Birthe Hansdatter, gift med Hmd. Peder Andersen, Annisse og Bodil Hansdatter, ugift, 33 år.

1757 Christopher Peitersen fæster Hejeltegård 8/1 og ægter datteren Bodil. Fæstepenge 18 Rdl.

1801 Christopher Peitersen, 66 år, selvejer, sognefoged.

Bodil Hansdatter, 79 år, hans kone.

Peder Larsen, 45 år, svigersøn.

Gunild Christophersdatter, 39 år, datter.

Deres børn: Zidse Pedersdatter, 15 år.

Karen 13 år.
Ane 10 år.
Maren 7 år.
Mette 5 år.
Christopher Pedersen 2 år.

- 1816 Christopher Peitersen dør 1/5, 82 år.
- 1834 Gunild Christophersdatter, 72 år, enke, gårdmandskone.
Børn: Christopher Pedersen, 34 år, ugift.
Mette Pedersdatter, 37 år, ugift.
Børnebørn: Boel Sørensdatter, 13 år, Peder Albretsen, 9 år.
- 1840 Anders Mortensen, 39 år, gårdmand.
Mette Pedersdatter, 43 år, hans kone.
Gunild Christophersdatter, 79 år, enke.
Plejbørn: Boel, 19 år og Peder, 15 år.
- 1850 AndersMortensen, 50 år, gårdmand.
Mette Pedersdatter, 54 år, hans kone.
Slægtninge i børns sted: Søren Nielsen, 19 år og
Maren Nielsen, 15 år. (Se matr. nr. 14, Lykkeshøj).
- 1860 Mette Pedersdatter, 64 år, enke.
Søren Nielsen, 29 år, enkemand og gårdbestyrer.
- 1864 Søren Nielsen køber Hejeltegård.
Gift 11/4 1856 med Ane Marie Frederiksen, f. 1834,
datter af Fr. Carlsen, Hvilebæk,
Ane dør 1857. Gift 2. gang 18/5 1867 med Maren
Pedersen, f. 1841.
- 1874 Søren Nielsen dør.
Søren Nielsen og Marens børn:
1. Niels Søren Nielsen, f. 1868, gårdejer i St. Rørbæk.
Eline Marie Christensen, f. 1864 i Strø, hans kone.
2. Anders Peter Nielsen, f. 1870.
3. Christoffer Nielsen, f. 1872, gift 1901 med
Marie Hansen, f. 1877 Hunseby, Lolland.
4. Severine Jensine Marie Nielsen, f. 1874.
- 1910 Christoffer Nielsen.
Salgssum 1910 37000,- kr. + aftægt. Bygninger opf. 1888.
- 1934 Aage Nielsen, f. 1905. Død 1970.
Margrethe Sørensen, f. 1906 i Huseby, død 1978.

Forsamlingshuset. Folkedans 1916. Fra venstre: 1. Lars Pedersens Alvilda, Ledsmosegård. 2. H. P. Larsens Signe, senere gift med Fr. Jørgensen. 3. Kristoffer Larsen, Tækkerens søn. 4. Ukendt. 5. Lars Pedersens Katinka, gift med Karl Pedersen, Lavø. 6. H. P. Larsens Boline. 7. H. P. Larsens Troels. 8. Hedvig gift med Hans Andreasen. 9. Hans Andreasen, søn af Murer og Høker Svend Andreasen. 10. Marius Carlsens Lovise. Lindholm. 11. Peder Rasmussens Lars, Pølemosen. 12. Sadelmager Peder Rasmussens Karl. 13. Johanne, gift med Kr. Jørgensen, Egholm. 14. H. P. Larsens Anna, gift med Kr. M. Jensen, Duebjerg. 15. Kristian M. Jensen, Duebjerg. 16. Frederik Jørgensen, søn af Sv. Jørgensen, Egholm.

Udstykninger fra Hejeltegård.

Matr. nr. 9 b. Annisse Forsamlingshus.

Forsamlingshuset blev grundlagt 1897. Den første bygning lå Helsingevej 37, hvor Rørmosevej munder ud. Grunden blev skænket af Gårdejer Niels Albrechtsen, Rygården. Det kostede knap 4000,- kr. at bygge, og man fik pengene ved at tegne aktier hos sognets beboere. Huset blev anvendt til mange forskellige formål: Gymnastik, foredrag, missionsmøder, generalforsamlinger, baller og lignende. Vand havde man ikke indlagt. Det hentede man i en nærliggende

kilde, Snogekilden, og lys fik man fra petroleumslamper, som oser, så det var en lyst.

I 1925 besluttede man at bygge et nyt forsamlingshus. Maren Søren Nielsens forærede grunden. Her lå Hejeltegård indtil 1888, da den blev flyttet til sin nuværende plads. Tømrer Christoffer Svendsen tegnede og ledede arbejdet med opførelsen af det nye hus. Bønderne kørte grus, sten og tømmer til, og de unge fra skytteforeningen hjalp, hvor de kunne. I september 1926 stod huset klar til brug. Den gamle grund blev solgt for 100,- kr.

Matr. nr. 9c. Hejeltevej 6.

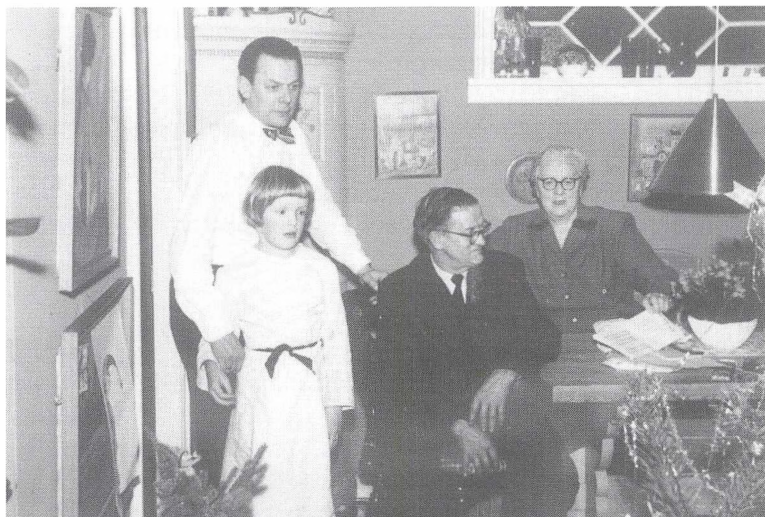
Huset opført 1926.

Christoffer Svendsen, tømrer, f. 1887, død 1974.

Anna Svendsen, f. 1889, død 1960.

Søn: Robert Svendsen, f. 1914, d. 1963.

Fru Anna Svendsen startede Annisse telefoncentral og passede den, indtil den blev lagt ind under Bøgebakke central.

Hejeltevej 6. Chrf. Svendsen og Anna med sønnen Robert og dennes datter.

Matr. nr. 9e. Hejeltevej 5.

Udstykket i 1935. Hus bygget af sognefoged Anders Pedersen.
1959 Hans Hjerrild.

Matr. nr. 9f. Hejeltevej 7.

Udstykket i 1946. Bygget af Laura Jacobsen.

Matr. nr. 9h. Hejeltevej 8

Udstykket 1967. Bygget af Niels Jørgen Nielsen.

Matr. nr. 10a. Garbolund, Helsingevej 7.

1715 19/4 skifte efter Laurs Jensen.

Enke Else Larsdatter og børn: Ole 25 år, Peder 18 år,
Boel 15 år.

1718 Willum Olsen gifter sig med Laurs Jensens enke.

1735 Skifte efter Willum Olsens enke Else Larsdatter.

Børn: Ole Larsen, bor i København.

Peder Larsen, ugift 34 år.

Bodil Larsdatter, gift med gårdmand Jens Nielsen.

1771 Jørgen Olsen, 24 år, gift, kone 30 år.

1780 Hans Christoffersen fæster gården 3/1 1780.

Jørgen Olsen dør. Skifte 13/6 1782. Hans Christoffersen
ægter enken efter Jørgen Olsen.

1787 Hans Christoffersen, 28 år, bonde.

Ellen Larsdatter, 57 år, kone, 2. ægteskab.

Børn af 1. ægteskab:

Jørgen Jørgensen, 17 år.

Lars Jørgensen, 10 år.

1791 28/1 Hans Christoffersen får arvefæstebrev.

1793 Skifte efter Ellen Larsdatter til enkemand Hans
Christoffersen.

1801 Hans Christoffersen dør.

Skifte efter gårdmand Hans Christoffersen.

Enke Ane Kirstine Sørensdatter, arv 511 Rdl.

Børn: Søren Hansen, 9 år.

Christoffer Hansen, 6 år. Død 1859, druknede i

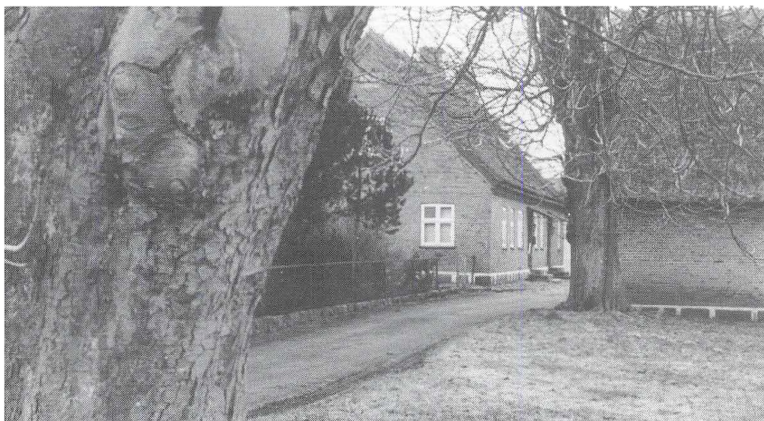
- Frederiksborg slotssø.
Niels Hansen, 4 år, se Palmegård matr. nr. 16.
Johanne Hansdatter, 1 år.
Karen Hansdatter, 1 år.
2/10 viet i Annisse Enke Ane Kirstine Sørens­datter til
Ungkarl Jens Madsen af Annisse, søn fra Nydamsgården.
- 1834 Jens Madsen, 60 år, enkemand, gårdmand.
Børn: Hans Jensen, 26 år,
Ane Marie Jensdatter, 24 år.
Karen Hansdatter, 33 år, datter af Hans Christoffersen.
- 1836 Jens Madsen dør 26/6.
- 1845 Hans Jensen, 37 år, gift 1837, gårdmand.
Johanne Larsdatter, 32 år, f. i Ramløse, hans kone.
Børn: Jens Hansen, 7 år, Ane Kirstine Hansdatter, 4 år,
Karen Hansdatter, 2 år.
- 1849 30/6 Anders Hansen overtager gården ved auktion.
- 1853 Lars Sørensen, 42 år, f. 1811 på Hvilesten, gårdmand.
Gift 2. gang. Død 1899.
Mette Jørgensdatter, 26 år, f. 1827 i Valby. Død 1917.
Børn af 1. ægteskab:
Ane Larsdatter, f. 1841, gift med Jens Peder Nielsen,
Alsønderup.
Maren Larsdatter, f. 1842.
Christoffer Larsen, f. 1844.
Søren Larsen, f. 1846, senere afbygger i Helsingø.
Johan Larsen, f. 1851. Død 1873 af hjernebetændelse.
Børn af 2. ægteskab:
Niels Larsen, f. 1853, død 1873, 20 år gl.
Johanne Marie, f. 1854.
Mette Kirstine, f. 1859, gift med Hans Pedersen fra
Ledsmosegården
Ellen Margrethe, f. 1863, død 1879.
Jørgen Larsen, f. 1864, senere ejer af Garbolund.
Petrine Larsen, f. 1867.
Laurine Larsen, f. 1869.
- 1859 I juli brænder søndre og vestre længe af gården. Ilden opstod i bageriet.

1891 Jørgen Larsen, gårdmand, f. 1864, gift 1895.
Ane Margrethe Pedersen, f. 1869 i Annisse, husmoder.
Børn: Karen Laura Margrethe, f. 1897.
Anna Marie, f. 1899.
Johanne, f. 1901.
Louise, f. 1903.
Aksel, f. 1908.
Karl, f. 1910.
Alice, f. 1912.

Gården opført 1860-61, laden 1906.

Jørgen Larsen død 1944, Ane Margrethe død 1945.

1945 overtager Karl, Aksel og Alice gården.

Garbolund.

Steen Bernichow, Tisvilde har fortalt følgende om Garbolund og Hans Christoffersens slægt:

De store landboreformer i slutningen af 1700-tallet satte også deres spor i Annisse by. Området var krongods under Kronborg Rytterdistrikt. I 1785 og 1788 blev byen udskiftet, hvilket vil sige, at man fordelte jorden til større sammenhængende lodder, og at man flyttede nogle af gårdene ud fra landsbyen.

I 1791 gik man videre og ophævede fæstesystemet og indstiftede en slags selveje. Det siger sig selv, at de tidligere fæstebønder

ikke kunne betale for ejendomsretten, så derfor havde man et system, der var en blanding af fæste og privat ejendomsret. Systemet kaldtes arvefæste, og bonden betalte afgift til kronen, men havde en ret vidtgående dispositionsret over ejendommen. Den kunne handles, og indtil en vis undergrænse også udstykkes, og naturligvis gik den i arv.

I forbindelse med udskiftningen og matrikulering af landet, der afsluttedes 1844, foretoges et stort opmålingsarbejde af landsbyerne. På et kort fra 1813 over Annisse bys jorder (se kortet forrest i bogen) kan man se den nye fordeling med ejernavne, og i den ved matrikuleringen benyttede sognebog kan man se, hvad man havde opmålt de enkelte lodder til i værdi, dvs. hartkorn, og flademål. Ejendommene fik deres matrikelnummer efter, på hvilken side i sognebogen de blev indført. På side 10 i Annisses sognebog omtales gården Garbolund, matrikel nr. 10 af Annisse by. Gården var før 1791 i fæste af bonden Hans Christoffersen, født omk. 1757 i Annisse. I 1791 modtog han arvefæsteskøde på gården, og kunne nu kalde sig "selvejerbonde", han omtales også som underfoged.

Garbolund var en normal stor bondegård på ca. 7 tdr. land hartkorn. Den bestod af hovedmarken, der lå på begge sider af vejen mod nord til Helsing. Markskellene ses endnu derude. Desuden var der en overdrevslod af mindre god bonitet, den var ret sandet og lå mod nordøst på Annisse Overdrev ned mod Pølåen. Der var også en mindre englod, som lå ved den højre udmunding af Pølåen i Arresø.

Gårdens bygninger udgjorde et firlænget gårdanlæg af egebindingsværk. Der var stuehus mod nordøst, de øvrige længer var avlsbygninger. Garbolund ligger stadig i Annisse, men bygningerne er af nyere dato. Stuehus og længer er af rødsten fra 1861. Der ligger en bindingsværksbygning mod nord, men om den er resterne af den gamle gård, tør ikke siges. I så fald skulle det være det oprindelige stuehus, nu indrettet til avlsbygning.

Hans Christoffersen havde giftet sig anden gang med den noget yngre Ane Kristine Sørensdatter af Annisse, og hun fødte ham tre sønner, hvoraf de to ældste kom til at spille en vis rolle i ejerforholdene af gården. Det var Søren og Christoffer Hansen. Garbolund var en pæn gård, så i hvert fald Søren kunne se frem til engang

at skulle overtage den og nyde et rimeligt udkomme, men uheldigt for dem døde faderen allerede i 1801, og moderen giftede sig, inden året var omme med den jævnaldrende Jens Madsen, som helt naturligt overtog gården. Med ham fik hun en søn, Hans Jensen og 3 døtre.

Da de to stedsønner er kommet til skelsår og alder, foretog Jens Madsen den 9. november 1836 et arveskifte med dem, idet de fik lov til på meget favorable vilkår at købe 2 fra overdrevslodden udstykkede parceller. Det var dengang som nu: 10b og 10c, (Klovenbjergvej og Egebjergvej), nogle beskedne lodder, som kunne give dem status af husmænd. Søren, som havde overtaget 10b, beholdt ikke sin lod ret længe, men afhændede den i 1837 til anden side, mens Christoffer Hansen beholdt og drev sin lige til sin tragiske død.

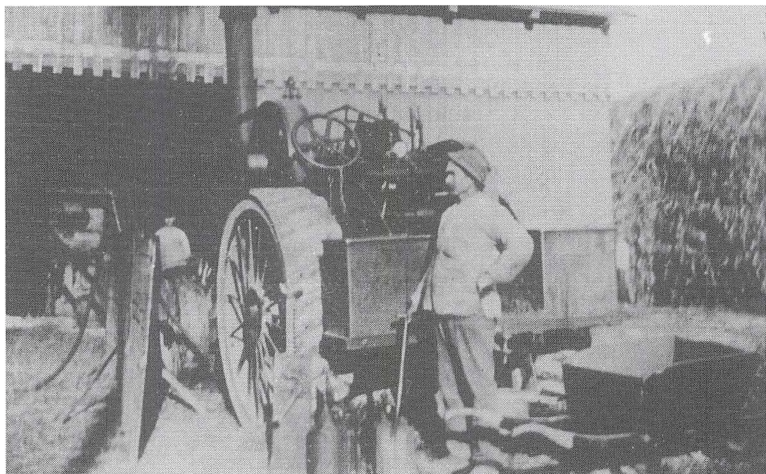
Jens Madsen døde i 1836 og sønnen Hans overtog nu Garbolund. I et skifte overdrog han dem og deres mænd mod betaling, men med modregning af en arveandel for hver på 50 rdl. nogle nyudstykkede parceller af overdrevsjorden. Det blev parcellerne 10d, 10e og 10f, der hhv. gik til Peder Olsen, Lars Larsen og Lars Knudsen.

Garbolund var nu gennem arv blevet noget decimeret, men var dog stadig en attraktiv gård.

Hans Jensen giftede sig med Johanne Larsdatter, men ægteskabet var ulykkeligt, og i 1849 blev de sensationelt nok separeret. Gården blev solgt ved auktion og overgik formedelst 5740 rdl. til Anders Hansen fra Nydamsgården.

Christoffer Hansen sad ude på parcellen 10c på sit trelængede husmandssted. Det var bygget i 1827 af beskedne materialer. Stuehuset lå i nord, mens der var avlsbygninger i vest og øst. Stuehuset var lerklinet bindingsværk med stråtag. Gulvene var lerstampede, muligvis med bræddegulv i beboelsedelen. For enden af hans mark, men lidt lavere havde halvsøsteren Kirsten Jensdatter og hendes mand Peder Olsen i 1936 bygget deres trelængede husmandssted på parcellen 10d, og de to andre halvsøskende havde deres parceller længere nede, hvor nu Egebjerggård ligger.

Christoffer Hansen har måttet arbejde for gårdmændene på egnen. Hans lille lod har ganske enkelt ikke kunnet brødføde ham

Damptærskværk ved Laden. Fyrbøder Jørgen Christiansen.

og hans familie. Han blev gift med Karen Marie Nielsdatter, og de fik ni børn, som sikkert har måttet slide i det fra de var små. Nogle af børnene blev i området som voksne, således den ugifte Sidse Christofferdatter, der var syerske, og Gunild, som efter forældrenes død overtog gården. Disse døtres gravsten findes endnu på Annisse kirkegård.

En søn, Peter, blev kommandersergent og deltog i krigen i 1864. Han tog navnet Annisse, sikkert som resultat af soldatertidens navnebrug. En anden søn, Hans Christoffersen, blev sygehusøkonom i Esbønderup, andre igen karle på gårdene i området.

Vi ved faktisk, hvordan Christoffer Hansen så ud som 62-årig: Betydelig yngre end sin alder, mellem 40 og 50 år, middel af størrelse, sort hår og med mørkt hageskæg, temmelig velklædt med vest og støvler. Han blev nemlig fundet druknet i Frederiksborg Slotssø efter markedet den 1. november 1859, og et signalement blev udsendt.

Peder Olsen og Kirsten Jensdatters ejendom, parcellen 10d, ligger i dag Egebjergvej 10. 10d blev i 1900-tallet slået sammen med 10c, medens Christoffer Hansens ejendom fik matr. nr. 10m, nu Klovenbjergvej 12.

Af gården er i dag kun det renoverede stuehus tilbage og en del af den ene staldlænge. I nyere tid har huset været beboet af en enlig kvinde, der købte stedet efter 1945, og levede her med sine hunde og sin hest uden hverken telefon eller el. Den var i en yderst forfalden stand, da den i 1991 fik ny ejer.

Overdrev fra Garbolund

Matr. nr. 10b. Klovenbjergvej 8.

1826 9/12 Skøde fra Jens Madsen til Søren Hansen, hans stedsøn.

1837 Hendrik Pedersen.

1846 Ole Knudsen.

1851 Ole Hansen.

1866 Christian Christensen.

1897 Hans Madsen.

1900 Emil Ludvig Søeborg, f. 1868, møllersvend.

Karen Kirstine Hansigne Søeborg, f. 1871.

Deres børn:

Marie Christiane Emilie, f. 1897.

Carla Julie Charlotte, f. 1899.

1902 Johan Peter Olsen.

1911 Niels Carl Nielsen.

1931 Jens Peter Michaelsen, f. 1881, død 1951.

Bertha Michaelsen, f. 1883, død 1972.

1963 Hoffmeyer sælger til Jens Rasmussen.

Matr. nr. 10c-d. Egebjergvej 10.

1826 9/12 Skøde til Christoffer Hansen.

1866 Christoffer Hansens enke overdrager til datteren Gunild Christoffersen.

1867 Gunild Christoffersen vies til Isak Hansen, som får adkomst til ejendommen.

1876 Jørgen Frederiksen.

1892 Frederik Jørgensen, f. 1845, ugift, parcellist.

Kristian Jørgensen, f. 1853.

Frederikke Hansen, f. 1879 i Bendstrup, tyende.

1931 Alfred Svendsen, f. 1889, død 1962.

Ane Marie Svendsen, f. 1876, død 1956.

Matr. nr. 10e-f. Egebjergvej 11.

1901 Hans Jensen, f. 1852 i Ejlstrup, gårdmand, gift 1876.

Gunild Larsdatter, f. 1849 i Annisse, hans kone.

Børn: Jens Kristian Jensen, f. 1880.

Johanne Jensen, f. 1881.

1931 Jens Jensen.

? Marius Jensen, f. 1904.

Astrid Jensen, f. 1905, dt. af K. Nielsen, Møllegården

Stuehus og stald opført 1876, lade 1889, svinehus 1909.

1956 Vagn Jørgensen.

Matr. nr. 10m. Klovenbjergvej 10.

1931 Oluf Sørensen.

1947 Ellen Schou

Matr. nr. 10l.

1931 Emil Hansen, f. 1899, vognmand, død 1986.

Martha Hansen, f. 1902, død 1986.

Matr. nr. 11a. Pilegården, Pilegårdsvej 21.

1686 Lars Pedersen

1695 Rasmus Sørensen

1718 Laurs Rasmussen

1740 Skifte efter afdød Laurs Rasmussen, Annisse.

Enke Kirsten Joensdatter og børn: Bodil Larsdatter gift med

Søren Andersen, gårdmand, Rasmus 22 år og Frederik 10 år.

1771 Søren Andersen

1788 Gamle Søren Andersen afstår fæste pga. alder til
svigersønnen Jacob Olsen

1791 Jacob Olsen får fæstebrev 28/1

1801 Jacob Olsen, 63 år, selvejer.

Margrethe Sørens datter, 63 år, kone

Ole Jacobsen, 27 år, søn.

Anna Jacobsdatter, 30 år, datter.

1812 Jacob Olsen dør 16/7, 76 år.

- 1825 Skifte efter Jacob Olsens enke, tilfalder svigersønnen Carl Larsen, imod at betale den myndige søn, Ole Jacobsen, eneste arving foruden ham, 100 Rdl.
- 1830 Carl Larsen
- 1834 Søren Carlsen, 31 år, gårdmand.
Sidse Jensdatter 28 år, kone.
Carl Larsen, 66 år, mandens far på aftægt.
Ane Jacobsdatter, 63 år, hans kone.
- 1850 Søren Carlsen, 47 år, gårdmand.
Sidse Jensdatter, 44 år, kone.
Børn: Lars Sørensen, 14 år.
Ane Marie Sørensdatter, 13 år.
Carl Sørensen, 11 år.
Jacob Sørensen, 8 år.
Margrethe Sørensdatter, 6 år.
Jens Sørensen, 4 år. 1879 Søren Carlsen dør 27/3.
- 1880 Carl Sørensen, 40 år, gårdejer.
Sidse Jensdatter, 73 år, aftægtskone hos sin søn.
- 1901 Kristoffer Nielsen, f. 6/5 1872, gårdmand.
(se Hejeltegård 1910)
- 1938 Ejnar Nielsen, f. 1917, søn af Kristoffer Nielsen.
- 1956 Poul Jensen
- 1985 Jørgen Rasmussen.

Pilegården brændte i 1859. Den lå på dette tidspunkt inde i byen. Søren Carlsen flyttede den da ud til sin nuværende plads. En stor sten indmuret i væggen minder om udflytningen.

Udstykninger fra Pilegården:

Matr. nr. 11d.

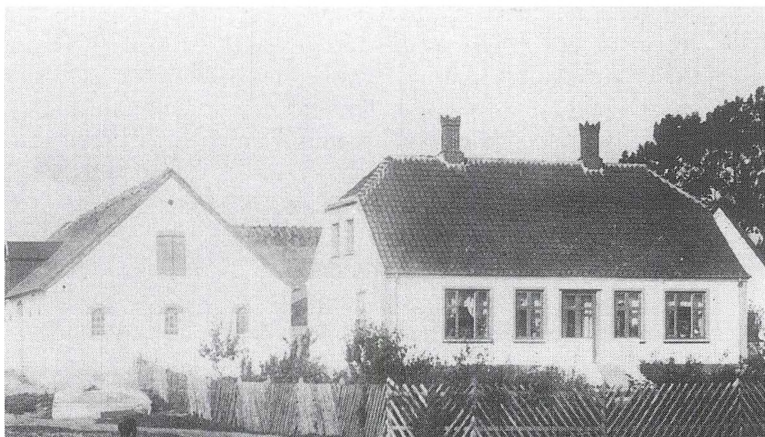
Skøde 24/10 1876 fra Frederik Vilh. Richardt og enke Ane Olsdatter til sidstnævntes søn, Ole Olsen.

1901 Jacob Sørensen, f. 1842, ugift, lever af formue.

Nedrevet og lagt under Pilegården.

Matr. nr. 11i. Pilegårdsvej 6.

1944 Poul Sejr Petersen, Smed.

Dalenburg.

Matr. nr. 12a. Dalenburg, Dalenburgvej 2.

1686 Anders Sørensen. Havde også part af Hovgård.

1695 Laurs Mortensen

1718 Laurs Bendtsen og Anders Andersen, ryttergods.

1787 Søren Andersen, 60 år.

Dorthe Sørensdatte, 59 år, hans kone.

Børn: Søren Sørensen, 32 år.

Jørgen Sørensen, 22 år.

Anders Sørensen, 17 år.

Kirsten Sørensdatte, 25 år.

1791 Søren Andersen får fæstebrev på Dalenburg.

1801 Jørgen Jørgensen, 32 år, selvejer.

Kirsten Sørensdatte, 40 år, hans kone.

Børn: Jørgen Jørgensen, 9 år.

Ellen Jørgensdatte, 7 år, senere gift med gårdmand

Ole Jensen, Helsingø.

Søren Jørgensen, 6 år.

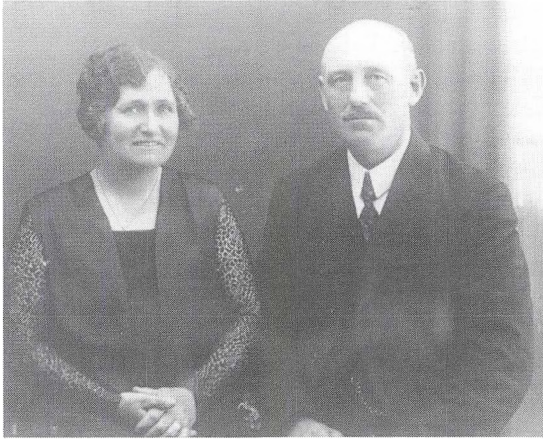
Karen Jørgensdatte, 4 år.

Margrethe Jørgensdatte, 2 år.

1834 Jørgen Jørgensen, 65 år, gårdmand.

Kirsten Sørensdatte, 74 år, kone.

- Søren Jørgensen, 38 år, ugift søn.
 Jørgen Jørgensen, 42 år, gift søn.
 Inger Nielsdatter, 33 år, hans kone.
 Børn: Margrethe Jørgensdatter, 8 år.
     Boel Kjerstine Jørgensdatter, 7 år.
     Karen Jørgensdatter, 4 år.
     Mette Jørgensdatter, 2 år.
     Jørgen Jørgensen, 1 år.
- 1845 Jørgen Jørgensen, 54 år, gårdmand.
 Inger Nielsdatter, 45 år, hans kone.
 Margrethe Jørgensdatter, 19 år, ugift datter
 Ole Larsen, hendes søn, 1 år.
 Børn: se ovenfor.
- 1847 Jørgen Jørgensen, død 13/10 af drikfældighed.
- 1847 Boel Kjerstine gift 15/10 med gårdmand Niels Olsen.
- 1860 Niels Olsen, 35 år, f. i Freerslev, gårdmand.
 Boel Kjerstine Jørgensdatter, 33 år, hans kone.
 Børn: Jørgen Nielsen, 13 år.
     Inger Marie Nielsen, 12 år.
     Ole Nielsen, 1 år.
     Søren Jørgensen, 65 år, konens farbror, får undertag.
     Mette Jørgensdatter, 29 år, konens søster,
     tjenestepige.
- 1870 Niels Olsen, 44 år, gårdmand.
 Boel Kjerstine Jørgensdatter, 42 år, husmoder.
 Inger Marie Nielsen, 20 år, datter, gift 1873 med Jens
 Andersen, Dalenborg.
 Karen Nielsen, 8 år, datter, gift 1883 med Anders Pedersen,
 Annisse.
- 1898 Inger Marie død.
- 1900 Boel Kjerstine Jørgensdatter død.
- 1901 Jens Andersen, 53 år, f. 1848, gårdmand, søn af Anders
 Jacobsen, Egebjerggård, Nejede.
 Niels Olsen, 75 år, svigerfar, på aftægt.
 Børn: Anders Oluf Andersen, 21 år. (Rishøjgård, Ramløse)
     Ellen Marie Andersen, 18 år, (Slagter Laur. Hansen)
     Laura Nielsine Andersen, 15 år.

Laura og Peder Jacobsen.

- 1931 Peder Jacobsen, f. 19/1 1883 død 25/1 1948, gårdejer.
    Laura Nielsine Andersen, f. 3/2 1886 død 19/11 1973.
1948 Poul Jacobsen, søn af Peder Jacobsen.
1945 Poul Damgård Pedersen
1954 Otto Vestergård.

Stuehus opført 1916, lade 1918 og stald 1910.

Udstykninger fra Dalenborg:

Matr. nr. 12k. Dybendal, Præstevej 76.

- 1901 Anders Pedersen, f. 1855, død 1921.
    Karen Nielsen, f. 1861, hans kone, datter fra Dalenborg.
    Børn: Karl Hendrik Marius Pedersen, f. 1885.
        Olga Boline Kristine Metha Pedersen, f. 1892.
1934 Louis Nicolaj Nielsen, f. 1904, død 1971.
    Agnete Nielsen f. Pedersen, f. 1914 i Blistrup.
Bygningerne er fra ca. 1875.

Matr. nr. 12f.

1901 Jørgen Jørgensen, f. 1834

Karen Larsen, f. 1835 i Annisse, husmoder.

Laurine Margrethe Larsen, f. 1870, slægting.

Ejendommen er nedrevet. Jorden lagt under Hulegård.

Matr. nr. 13. Eskerødgård. Nedrevet.

Jorden tilhører i dag matr. nr. 12k, Dybendal.

1686 Peder Larsen

1695 Jens Hansen

1718 Hans Jørgensen, rytterbonde.

Sidse Olsdatter

Børn: Ole Hansen, f. 1705

Jørgen Hansen

Mads Hansen

Peder Hansen

Hans Hansen, f. 1713

Anne Hansdatter

Sidse Hansen, f. 1716.

1749 Hans Jørgensen afstår pga. alder til sønnen Peder.

1752 Skifte efter Sidse Olsdatter til enkemand og indsieder Hans Jørgensen og børn, Annisse

1771 Peder Hansen

1787 Peder Hansen, 66 år, bonde.

Ellen Hansdatter, 63 år, hans kone.

Børn: Mette Pedersdatter, 31 år.

Karen Pedersdatter, 28 år.

Jørgen Pedersen, 20 år.

1791 Peder Hansen får Arvefæste- og Skødebrev på Eskerødgård.

1801 Jørgen Pedersen, 34 år, selvejerbonde.

Karen Nielsdatter, 29 år, hans kone.

Mette Jørgensdatter, 2 år, datter.

Peder Hansen, 80 år, enkemand, mandens far.

Udstykninger fra Eskerødgård:

2 huse, matr. nr. 13b og 13c beliggende ind mod skel til Huseby nedrevet.

Matr. nr. 13d og h. Thorsmosen 21.

1870 Anders Nielsen, 44 år, jordbruger.

Laurentse Frederiksen, 38 år, hans kone.

Børn: Frederik Andersen, 17 år.

Johan Peter Andersen, 9 år.

1901 Johan Peter Andersen, f. 1860, parcellist.

Anders Nielsen og Laurentse, aftægtsfolk.

1931 Emil Nielsen.

1934 Knud Rasmussen, f. 1907 i Ølstykke.

Ingrid Elise f. Hovland, f. 1906 i Skælskør.

Bygningerne er fra ca. 1860.

Matr. nr. 13e og f. Thorsmosevej 16. Eskerødgård.

1914 Karl Nielsen

1945 Karl Nielsen sælger og flytter til Egebjerggård, 23a.

Bygningerne er fra ca. 1870.

Matr. nr. 13g. Thorsmosevej 12.

1931 Hans Andersen

1949 Svend Jacobsen

Ellen Jacobsen, hans kone.

Matr. nr. 13i. Nedrevet efter brand, tilhører nu Skovgård.

1931 Jacob Hansen

Matr. nr. 13k.

1931 Christoffer Nielsen, Pilegård, ingen bygninger.

Matr. nr. 14. Lykkeshøj, Skærødvej 66.

1686 Lars Hansen

1696 Jørgen Andersen

1718 Laurs Pedersen. Gården bestod af 38 fag hus.

Besætning: 6 bæster, 2 stude, 4 køer, 5 ungnød og 12 får.

Udsæd: 4 td. rug, 5 td. byg, 1 td. havre og td. boghvede

Græsning til 6 heste og 6 køer og stude.

Avler: 4 læs godt hø og 4 læs slet hø.

Overskov: 2 fjk. alb.

Tilstand: temmelig.

Betaler til rytterkassen: 16 rdl. 64 skl.

Leverer: 1 læs 13 lispund 8 pund halm.

Eksta: 17 skilling.

1757 Skifte efter Ole Laursens enke.

Børn: Niels Olsen, f. 1723.

Povel Olsen, f. 1726.

Mette Olsdatter, f. 1728, gift med Lars Pedersen,
Nejede.

Ellen Olsdatter, f. 1731, gift 1759 med næste ejer.

1759 Niels Sørensen fæster gården.

1771 Niels Sørensen, f. 1737, bonde.

1787 Niels Sørensen, 50 år, bonde.

Ellen Olsdatter, 56 år, hans kone.

Børn: Søren Nielsen, 27 år.

Morten Nielsen, 22 år.

Maren Nielsdatter, 17 år.

1791 Niels Sørensen får Arvefæste- og Skødebrev på Lykkeshøj.

1801 Søren Nielsen, 40 år, selvejerbonde.

Mette Jørgensdatter, 22 år, hans kone.

Børn: Ellen Sørensdatter, 4 år.

Margrethe Sørensdatter, 2 år.

1804 Ane Sørensdatter, datter.

1806 Niels Sørensen, f. 9/11, søn.

1816 Skifte efter gårdmand Søren Nielsen til enke Mette
Jørgensdatter og børn, Ellen 19 år, Margrethe 17 år,
Ane 12 år og Niels 9 år.

1834 Niels Sørensen, 28 år, gårdmand.

Boel Pedersdatter, 31 år, kone. Død 1835 af tyfus.

Børn: Søren Nielsen, 3 år.

Mette Nielsdatter, 1 år.

Maren Nielsdatter f. 1835.

1836 Niels Sørensen gift 2. gang med Ane Marie Pedersdatter,
datter af Peder Hendriksen, Annisse

1840 Niels Sørensen dør 27/11, 35 år gl.

1841 Ane Marie Pedersdatter gifter sig med bondekarl Hans
Pedersen 2/4.

- 1845 Ane Marie dør af underlivsbetændelse 19/2.
- 1845 18/7 Hans Pedersen gifter sig med enke efter gmd.
Lars Hansen, Bakkebjerg, Oline Mortensdatter, 23 år.
- 1860 Hans Pedersen, 34 år, gårdmand.
Oline Mortensdatter, 28 år, hans kone.
Anders Larsen, 6 år, søn af konens 1. ægteskab.
Børn: Ane Marie Hansdatter, 14 år. Død 1869
Lars Hansen, 12 år. 1888 gmd. Guldmossegård, Lavø.
Peter Martin Hansen, 6 år.
Maren Kirsten Hansen, 4 år.
Niels Peter Hansen, 2 år.
Ane Margrethe Larsen, 21 år, brordatter, plejebarn.
- 1878 Niels Peter Hansen, 20 år, gifter sig med Maren Rasmussen
28 år, datter af Rasmus Rasmussen og Kirsten Sørensdatter
Lykkeland, Annisse.
- 1880 Niels Peter Hansen, gårdmand.
Maren Rasmussen, hans kone.
Hans Pedersen, enkemand, aftægt. Dør 1887.
- 1901 Niels Peter Hansen, gårdmand, enkemand 1900.
Børn: Hansine Marianne Kirstine Hansen, f. 1881.
Hans Peter Rasmus Oluf Hansen, f. 1882.
- 1904 Hans Peter Rasmus Oluf Hansen, gårdmand.
- 1915 Ole Nielsen, f. 1858, gårdejer.
Hansine Nielsen, f. 1863.

Lykkeshøj har sit navn efter en på marken liggende bakke.

Udstykninger fra Lykkeshøj:

Matr. nr. 14d. Thorsmosevej 5.

- 1901 Niels Larsen, f. 1860, gift 1888, enkemand 1897.
Lars Peter Larsen, f. 1889 i Annisse.
Lars Nielsen, f. 1828, Niels Larsens far, aftægt.
Karen Jensen, f. 1839, hans mor, aftægt.
- 1931 Lars Peter Petersen.
- 1952 Helge Lykke.
- Ejendommen opført 1893.

Matr. nr. 14e. Thorsmosevej 7.

1876 Skøde fra Søren Olsens enke til Lars Pedersen, Laugø.

1902 Lars Pedersen, f. 1846 i Laugø.

Gertrud Sørensen, f. 1843 i Vejby.

Anders Henrik Pedersen, f. 1890 i Alsønderup. Plejebarn.

Matr. nr. 14f. Thorsmosevej 6.

1901 Lars Larsen, f. 1855 i Ramløse.

Ane Marie Hansen, f. 1862 i Annisse, hans kone.

Børn: Ane Kirstine Marie Larsen, f. 1888.

Hans Andreas Larsen, f. 1892.

Oline Nielsine Larsen, f. 1894.

Anna Lovise Larsen, f. 1896.

Anders Larsen, f. 1897.

1931 Lars Larsen.

1945 Marius Thorkild Jensen, f. 1911 i Høbjerg.

Inger Johanne Emilie Nielsen, f. 1913 i Karlebo.

Matr. nr. 14h. Skærødvej 64.

1904 Niels Peter Hansen, Lykkeshøj.

Hansine Marianne Kirstine Hansen, hans datter.

1931 Lars Martins enke

1940 købt til Hulegård som fodermesterbolig.

1959 Ove Thomsen.

En Annissedrengs skæbne

Søren Nielsen, f. 18/9 1831. Søn af Niels Sørensen og Boel Pedersdatter. Boel dør af tyfus 29/11 1835. Søren var da 4 år gl. Boel var datter af gmd. Peder Larsen og Gunild Christophersdatter, Hejlttegård.

Enkemand Niels Sørensen vies 31/5 1836 til Ane Marie Pedersdatter, datter af Peder Hendriksen og Sidse Pedersdatter, Ledsmosegård, Annisse. Niels Sørensen dør 27/11 1840.

Hans enke gifter sig igen 2/4 1841 med Hans Pedersen, bondekarl fra Valby. Ane Marie Pedersdatter dør 19/2 1845 af underlivsbetændelse. Søren kommer i pleje hos sine bedsteforældre på Hejlttegård.

Hans Pedersen vies 18/7 1845 til Lars Hansens enke fra Bakkebjerg, Oline Mortensdatter.

Søren vies 11/4 1856 til sognefoged Frederik Carlsens datter, Ane Marie Frederiksen. Han var da 22 år gl. og tjente som karl på Hejlttegård. I 1864 køber Søren Hejlttegård.

Ane Marie dør i 1857, 23 år gl. Søren gifter sig igen i 1867 med Maren Pedersen, datter af smed i Annisse Peder Jensen og Marie Jensdatter.

Søren og Maren får 4 børn: Niels Søren, f. 1868, Anders Peter, f. 1870, Christoffer, f. 1872 og Severine Jensine Marie, f. 1874.

Søren Nielsen dør i 1874 og Maren sidder alene med 4 små børn.

Hulegården 1915.

Matr. nr. 15 Hulegård (Hullegård) Skærødvej 60.

1718 Gamle Jørgen Madsen.

1771 Anders Pedersen, 61 år, gårdmand.

Ingeborg Sørensdatte, 59 år, hans kone.

1775 Skifte efter gårdmand Anders Pedersen, Annisse.

Enke Ingeborg Sørensdatte og børn: Jens, 40 år,
Niels, 19 år, Marie, 30 år.

1778 Niels Andersen fæster efter faderens død.

1791 Niels Andersen får fæstebrev og skøde 28/1.

1801 Niels Andersen, 46 år, selvejerbonde.

Bodil Pedersdatte, 47 år, hans kone, datte af Peder Larsen,
Lykkegård, Annisse.

Børn: Ingeborg Nielsdatte, 24 år.

Anders Nielsen, 17 år.

Henrik Nielsen, 11 år.

Inger Nielsdatte, 2 år.

1817 Niels Andersen dør 62 år gl.

- 1834 Anders Nielsen, 50 år, gårdmand.
 Ane Larsdatter, 54 år, f. i Alsønderup.
 Lars Olsen, 20 år, Anes søn af 1. ægteskab.
 Ane Grete Andersdatter, 21 år, datter.
- 1849 Anders Nielsen dør af brystsyge.
- 1850 Ane Larsdatter, 58 år, enke, ejer af gården.
 Lars Olsen, 25 år, gårdbestyrer. Gift 1849.
 Maren Nielsdatter, 29 år, f. i Ågerup, hans kone.
 Niels Larsen, 1 år, søn.
- 1855 Lars Olsen, gårdmand, arvefæstegård, f. 1825 i Tulstrup.
 Søn af afbygger Ole Olsen og Ane Larsdatter.
 Maren Nielsdatter, f. 1821, datter af gdm. Niels Hansen og
 Ane Katrine Nielsdatter, Ågerup.
 Børn: Niels Larsen, f. 1847, død 3/2 1849 af
 halsbetændelse.
 Niels Larsen, f. 28/4 1849. Rejste til Amerika i 1875.
 Ane Chatrine Larsen, f. 1851, gift med
 Peder Christopher Rasmussen, Lykkeland.
 Anders Larsen, f. 1853, død 19/1 1856 af
 skarlagensfeber.
 Udøbt dreng, død 28/5 1855, 5 uger gl. af krampe.
 Ane Andrea Larsen, f. 26/4 1856.
 Bodil Kirstine Larsen, f. 1858, gift i 1877 med
 gårdmand Hans Pedersen, Tibirke.
 Ane Larsdatter, 60 år, enke, mandens mor på aftægt.
- 1878 Lars Olsen dør 5/1 52 år.
 Tirsdag 30/4 1878 kl. 1. 3. Auktion over afdøde Lars Olsen
 og enke tilhørende gård, Hulegård. 74 td. ld. gode veldrevne
 jorder og gode bygninger. Brandforsikret for 14.000,- kr.
- 1880 Ane Larsdatter dør 90 år.
- 1883 Maren Nielsdatter dør 17/6, var på aftægt hos svigersøn på
 Lykkelandsgården.
- 1901 Peder Jensen Pedersen, f. 1873 i Melby. Gårdmand
 Maren Kirstine Nielsen, f. 1873 i Kregme, hans kone.
- 1911 Lars Peter Larsen, f. 1867 på Lindholm i Annisse.
 Birthe Marie Christensen, f. 1870 på Nyholm, Annisse.
 (se øvrige data under Nyholm matr. nr. 17k.)

*L. P. Larsen og
Birthe med datteren
Kristine.*

- 1918 Jens Andersen
Salgssum 1918 132.000 kr.
Stuehus og stald opført 1866, lade 1902, svinehus 1919 og
ny lade 1928.
- 1940 Holger og Aage Christiansen.
Holger Christiansen overtager senere gården alene.
Holger Christiansen f. 1912. Død 1991.
Ingrid Christiansen, f. 1926 på Fredgård, Ammindrup.

Matr. nr. 16. Palmegård, Skærødvej 61.

- 1686 Ole Larsen.
1695 Jep Rasmussen og Svend Olsen.
1718 Anders Svendsen.
1730 Jørgen Jørgensen gift med Anna Ibsdatter.
Børn: Jørgen f. 1732.
Anne f. 1739.
- 1752 Jørgen Jørgensen dør.
1754 Jørgen Sørensen fæster gården og gifter sig med enken
21/6.
1787 Jørgen Sørensen, 56 år, bonde.
Ane Ibsdatter, 85 år, hans kone.
1795 Skifte 18/3 efter afdød selvejer Jørgen Sørensen og hans
hustru Kirsten Hartvigsdatter. Testamente oprettet 20/9
1794.

Arvinger:

1. Helbroder Peder Sørensens efterladte børn:
Udrider Friederich Carl Pedersen, Hillerød.
Ane Margrethe Pedersdatter, Freerslev.
2. Helsøster Dorthe Sørensdatter, Annisse.
3. Helsøster Margrethe Sørensdatters 4 sønner:
Søren Jørgensen, gårdmand i Huseby.
Hans Jørgensen, husmand i Ramløse.
Jørgen Jørgensen, indsidder i Huseby.
Jens Jørgensen, husmand i Huseby.
4. Halvbroder Søren Carlsen, Ramløse.
5. Halvsøster Karen Carlsdatter, gift med gårdmand Lars Pedersen, Huseby.

1795 Troløvelse 20/3 i Annisse.

Jørgen Sørensens enke Kirsten med Rasmus Pedersen af Esbønderup.

1801 Rasmus Pedersen, 55 år, selvejer.

Kirsten Hartvigsdatter, 60 år, hans kone.

1834 Niels Hansen, 36 år, søn af gdm. Hans Christophersen.

Dorthe Kjerstine Sørensdatter, 37 år, hans kone.

Børn: Hans Nielsen, f. 1826.

Peder Nielsen, f. 1828. Skrædder i Ammindrup.

Søren Nielsen, f. 1830.

Karl Nielsen, f. 1832.

Kjerstin Nielsdatter, f. 1834.

Lars Nielsen, f. 1836.

Karen Nielsdatter, f. 1839.

1854 Niels Hansen, enkemand, aftægt, død 23/2 ved selvmord.

1870 Niels Jørgensen, 33 år, søn af gdm. Jørgen Nielsen og

Karen Christoffersdatter, Egholm, Huseby.

Sidse Larsen, 27 år, f. i Annisse, hans kone.

Karen Johanne Jørgensen, f. 1870, datter.

1877 Skøde til Niels Jørgensen på matr. nr. 16b, 16d, 16f.

1901 Niels Jørgensen, f. 1836, gårdejer, gift 1867.

Sidse Larsen, f. 1842, hans kone.

Børn: Lars Jørgen Jørgensen, f. 1873.

Ane Marie Jørgensen, f. 1876.

1927 Ebbe Lykke, f. 1891, død 1968. gårdejer.
Thyra Lykke, f. 1897, død 1971.
1970 Benny Lykke, søn af Ebbe og Thyra.

Udstykninger fra Palmegård:

Matr. nr. 16e. Skærødvej 53.

1931 Oluf Olsen.

Matr. nr. 16k. Skærødvej 67.

1901 Jørgen Peter Larsen, f. 1857 i Annisse, gift 1883.

Ane Marie Frederiksen, f. 1858 i Skævinge.

Børn: Peter Albret Larsen, f. 1886.

Laurits Christian Larsen, f. 1888.

Jørgen Georg Larsen, f. 1895.

1931 Holger Petersen, søn af skrædder Karl Petersen, matr.
nr. 45, Skærødvej 42.

Karen Petersen, f. Rønnekildegård, Ramløse.

1946 Marius Nielsen, søn af Karl Nielsen, Møllegården.

Margrethe Petersen, f. Bakkelandsgården, Huseby.

Stuehus opført 1900, Stald og lade 1820.

Matr. nr. 17. Holmegård. Nu nedrevet, lå ca. Holmevej 40.

1686 Bjørn Nielsen.

1695 Laurs Pedersen.

1718 Peder Larsen overtager efter sin far, Laurs Pedersen,
Holmegård, som er kongens nye ryttergods.

De kongen tilhørende kongetiender: 4 td. 1 sk. 1 fjk.

Fag hus: 32. Brøstfældigt: 0 rdl.

Besætning: 6 bæster, 2 stude, 4 køer, 5 ungnød, 12 får.

Sår: 5 td. rug, 4 td. byg, 1 td. havre, 1/2 td. boghvede.

Avler 4 læs godt hø og 4 læs slet hø.

Kvæggræsning til 6 heste og 6 køer.

Skovskæpper: 2 1/2 alb.

Tilstanden god.

Betaling til rytterhold: 16 rdl. 64 skl. 1 læs 13 lispund og
8 pund.

Ekstra indtægter: 17 1/2 skl.

- 1729 Peder Larsen, bonde.
Karen Andersdatter, hans kone, datter af sognefoged og gårdmand Anders Jørgensen og Margrethe Larsdatter, Egebjerggård.
- 1752 Skifte efter Karen Andersdatter.
Arvinger: enkemand Peder Larsen og søn Lars Pedersen.
- 1754 Fæster Peder Larsen Lykkegård efter giftermål med Niels Andersens enke.
Sønnen Lars Pedersen fæster Holmegård efter faderen.
- 1787 Lars Pedersen, 55 år, fæstebonde, arvefæsteskode 1791.
Anne Svendsdatter, 63 år, hans kone.
Børn: Søren Larsen, f. 1768
Karen Larsdatter, f. 1765
- 1801 Søren Larsen, 33 år, selvejer.
Maren Sørensdatter, 31 år, hans kone.
Børn: Nille Sørensdatter, f. 1792
Svend Sørensen, f. 1795
Ane Sørensdatter, f. 1797
Margrethe Sørensdatter, f. 1800
Karen Sørensdatter, f. 1802
Kjersten Sørensdatter, f. 1805
Kirstine Sørensdatter, f. 1812
Lars Pedersen, 72 år, Sørens far, død 1811.
Ane Svendsdatter, Sørens mor.
- 1840 Lars Nielsen, 39 år, gårdmand.
Karen Sørensdatter, 38 år, hans kone.
Søren Larsen, på aftægt, Karens far.
Maren Sørensdatter, Karens mor.
Peder Nielsen, 27 år, indsidder, daglejer.
Kirstine Sørensdatter, 28 år, hans kone, Karens søster.
Lars Pedersen, 4 år, deres søn.
- 1849 Søren Larsen dør 29/5, 81 år gl.
- 1850 Lars Nielsen, 48 år, f. i Ramløse, gårdmand.
Karen Sørensdatter, 48 år, f. i Annisse.
Børn: Marie Larsdatter, f. 1829.
Maren Larsdatter, f. 1833.
Ane Margrethe Larsdatter, f. 1835.

Lars Larsen, f. 1836. Gift 1866 med Ane Marie, datter af gdm. Lars Pedersen.

Serine Jensine Larsdatter, f. 1843. Gift 1866 med gårdmand Jens Peder Pedersen, Rønnekildegård, Ramløse.

Niels Søren Larsen, f. 1849.

1880 Niels Søren Larsen, 30 år, gårdejer, f. i Annisse

Bodil Hansen, 30 år, f. i Strø, hans kone.

Karen Sørensdaughter, 78 år, aftægt, død 1890.

1901 Niels Søren Larsen, f. 1850, gårdmand.

Bodil Hansen, f. 1850, hans kone, faderen var præstegårdsforpagter i Ramløse omk. 1874.

Børn: Sidse Larsine Larsen, f. 1874.

Hans Lars Larsen, f. 1875.

Lars Nielsen Larsen, f. 1878, barber og musiker.

Karen Larsen, f. 1890.

1931 Hans Larsen, søn af Niels Søren Larsen.

1945 Gunnar Bengtson

1946 Vagn Petersen.

Herefter solgt til Helsingør Kommune, som byggede skole på jorden og nedrev bygningerne.

Udstykninger fra Holmegård:

Matr. 17b. Hovgården.

1901 Jens Peter Jensen, f. 1873 i Nødebo, boelsmand.

Mine Andersen, f. 1875 i Annisse.

Jens Peter kørte i 40 år mælk til Skærød Mejeri hver dag.

1943 Aksel Skov Christiansen, f. 1912 i Annisse.

Anna Olivia Christiansen, f. 1916 i Kregme.

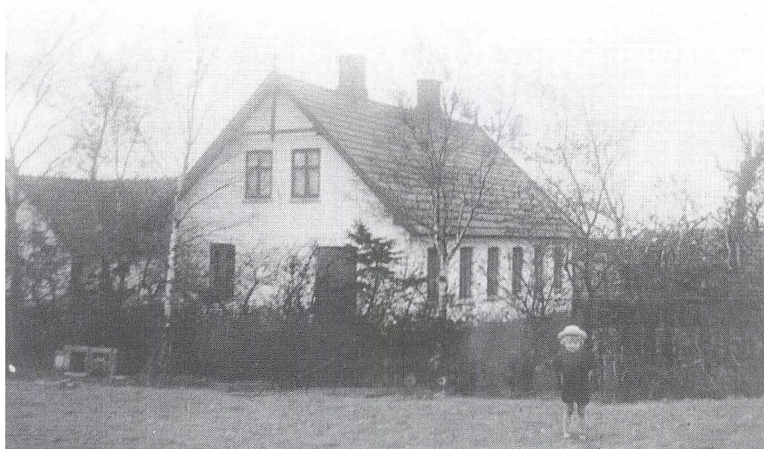
Matr. nr. 17e. Thorsmosevej 19.

1901 Svend Christensen, f. 1838, Parcellist.

Ane Katrine Christensen, f. 1842 i Ramløse.

Datter gift med L. P. Larsen, matr. nr. 17k.

1931 Kristian Jørgensen.

Helsingevej 50 omkring 1940.

Matr. nr. 17f. Helsingevej 50

1901 Kristoffer Peter Larsen, f. 1858 i Vejby, tækker.

Maren Kristine Albrechtsen, f. 1862 i Annisse.

Børn: Laura Alberta Larsen, f. 1888.

Peter Christoffer Larsen, f. 1891.

Jens Peter Larsen, f. 1894.

1931 Peter Christoffer Larsen, Parcellist.

Olivia Larsen.

1954 Ove Persson, f. 1916.

Ellen Persson f. Larsen, f. 1922 i Huseby.

Matr. nr. 17h. Helsingevej 59, Lisenlund.

1901 Lars Larsen, f. 1836 i Helsinge.

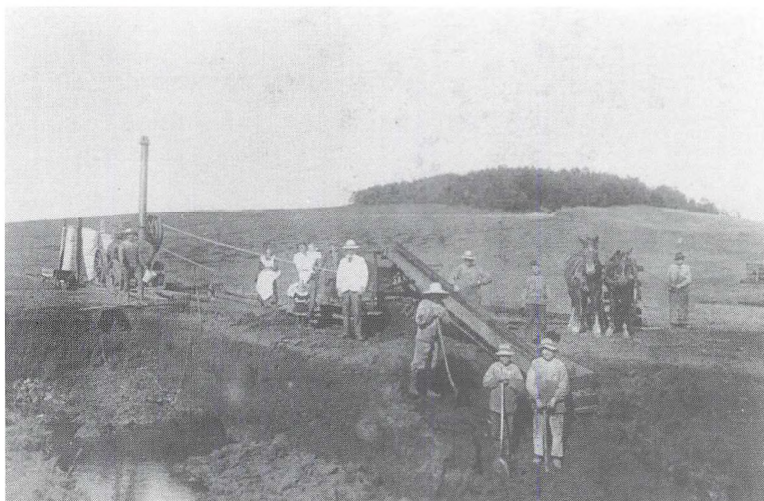
Jørgine Andersen, f. 1848 i Ramløse, hans kone.

Datter Anna Johanne Larsen, f. 1878, død 1902.

1931 Niels Nielsen.

1943 Petra Olsen, f. 1902.

Datter Asta Olsen, f. 1926.

Tørveskær på Nyholm 1915.

Matr. nr. 17k. Nyholm, Nyholmvej 2.

1901 Lars Peter Larsen, f. 1867 på Lindholm, se Hulegård.

Birthe Margrethe Christensen, f. 1870.

Børn: Marianne Kristine Larsen, f. 1899.

Svend Anton Larsen, f. 1900, død 1901.

1931 Bernhardt Hansen.

1940 Søren Petersen.

1945 A. H. Rasmussen.

1952 Arnold Jacobsen.

1968 Kjeld Jørgensen.

Matr. nr. 17m.

1901 Mathias Sørensen, f. 1868 i Vejby, hjulmand.

Margrethe Nielsen, f. 1879 i Hillerød.

Matr. nr. 18 Lindholm, Skærødvej 73.

1718 Jørgen Sørensen, ryttergods.

1769 Niels Pedersen afstår gården til Jacob Sørensen.

17/4 Jacob Sørensen fæster gården.

1787 Jacob Sørensen, 54 år, fæstebonde.

Karen Olsdatter, 51 år, kone.

Børn: Jørgen Jacobsen, 28 år.

Mette Jacobsdatter, 24 år.

Kirsten Jacobsdatter, 18 år.

1791 Jacob Sørensen ejer ved kgl. skøde 28/1.

1795 Kirsten Jacobsdatter vies til Søren Petersen.

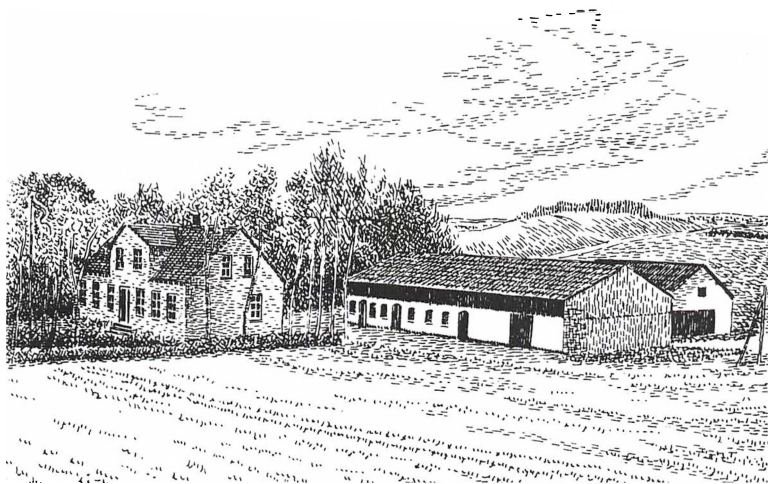
1801 Søren Petersen, 36 år, ejer.

Kirsten Jacobsdatter, 32 år, hans kone.

Kirsten dør 40 år gl. den 9. Januar 1810 og efterlader 4 børn.

Søren gifter sig igen 15 marts 1810 med Margrethe Larsdatter.

1829 vies i Annisse Søren og Kirstens datter Karen, f. 1800 til Peder Pedersen, Nejede.

Lindholm.

- 1834 Søren Petersen, 69 år, gårdmand.
 Margrethe Larsdatter, 46 år, hans kone.
 Børn: Kirsten Sørensdatter, f. 1810.
 Margrethe Sørensdatter, f. 1816. Gift med Jacob
 Olsen, Vejholmgård, Huseby.
 Peder Sørensen, f. 1821.
 Johanne Sørensdatter, f. 1823.
 Sidse Sørensdatter, f. 1825.
 Maren Sørensdatter, f. 1827.
 Hans Sørensen, f. 1833.
 5 børn døde som små.
- 1842 Lars Pedersen overtager Lindholm. Han var viet til datteren,
 Johanne, 19/3 1841.
- 1860 Lars Pedersen, 48 år, gårdmand.
 Johanne Sørensdatter, 38 år, kone. Johanne dør 1864.
 Børn: Sidse Larsdatter, f. 1842, gift med Niels Jørgensen,
 Palmegård.
 Ane Marie Larsdatter, f. 1845, viet 9/11 1866 til Lars
 Larsen, Annisse.
 Maren Larsdatter, f. 1847, gift med Lars Larsen,
 Kagerup.
- Lars og Ane Marie køber Lindholm i januar 1887.
 De får 7 børn, hvoraf 1 dør som ung. De blev alle gift på forældre-
 nes bryllupsdag den 9. november. Efterkommere i flere generatio-
 ner har valgt denne dato til bryllupsdag.
- 1901 Lars Larsen, f. 1836, gårdmand.
 Ane Marie Larsen, f. 1845, hans kone.
 Børn: Lars Peter Larsen, f. 1867. (se Nyholm og Hulegård)
 Karen Marie Larsen, f. 1869.
 Anna Hansigne Larsen, f. 1872. Død 1899.
 Hans Henrik Larsen, f. 1884.
 Marianne Lovise Larsen, f. 1887. Gift med Marius
 Carlsen, Lindholm.
 Lars Pedersen dør 1906, 91 år gl.
- 1909 Hans Henrik Larsen, f. 1884.
- 1913 Peter Rasmus Marius Carlsen, f. 1885 i Nejlinge.
 Marianne Lovise Carlsen, f. 1887, hans kone.

Marius Carlsen bygger i 1918 en ny staldlænge og i 1924 et nyt stuehus. Dette blev opført af sten fra den nedrevne stationsbygning i Helsinge. Naboerne stillede heste og vogne til rådighed til transport af stenene. Stuehuset kom til at koste 18.000,- kroner.

1958 køber Lars Peter Larsens datter og svigersøn, Hartvig Larsen og Inger Margrethe Larsen, Lindholm.

Udstykninger fra matr. nr. 18 Lindholm.

Matr. nr. 18 b. Skærødvej 27.

1877 Skøde 1/5 1877 fra parcl. Mads Nielsen til parcl. Isak Hansen.

1901 Isak Hansen, f. 18/5 1834 i Græse, gift 1867.

Gunild Kristoffersen,
f. 25/1 1835 i Annisse,
hans kone.

Kirstine Petrine Hansen,
f. 8/2 1871, deres datter.

Sidse Kristoffersen, f. 6/3 1837
i Annisse, ugift.

1931 P. Hesseldahl Christensen.

1942 Alfred Larsen

1979 John Larsen.

*Sidse Kristoffersens
gravsted på
Annisse kirkegård*

Matr. nr. 18 d. Skærødvej 51.

1901 Anders Larsen, f. 26/10 1866 i Tibirke, gift 1881.

Bertine Kristine Jørgensen, f. 12/1 1868, hans kone.

1931 Alfred Larsen, f. 12/7 1898, d. 8/3 1986.

Bertha Larsen, f. 14/3 1906 i Ramløse, d. 21/2 1991.

1979 John Larsen.

Matr. nr. 18 f. Thorsmosen 22.

1901 Niels Peter Olsen, f. 8/2 1868, gift 1898.

Juliane Jensen, f. 18/7 1877 i Vejby, hans kone.

Anna Kristine Olsen, f. 12/8 1898 i Annisse.

Sigrid Kamilla Olsen, f. 13/7 1900 i Annisse.

1931 Fru Holm.

Matr. nr. 18 i. Skærødvej 54.

1931 Søren Sørensen.

Stuehus og lade opført 1858, senere brændt.

Matr. nr. 18 k. Thorsmosen 18.

1931 Ernst Nielsen.

Opført 1928.

Matr. nr. 19. Rygården, Helsingevej 47.

1686 Peder Sørensen

1702 Laurs Olsen

1718 Lars Mortensen

1771 Søren Larsen, f. 1746, gårdmand.

1787 Søren Larsen, 41 år, bonde.

Gunild Olsdatter, 38 år, hans kone.

Børn: Zidse Sørensdatter, 16 år.

Ellen Sørensdatter, 11 år.

Kirsten Sørensdatter, 8 år.

Margrethe Sørensdatter, 6 år.

Anne Sørensdatter, 1 år.

Søren Larsen var søn af gmd. Lars Pedersen og Sidse

Albretsdatter, Glædesbjerggård, Annisse.

1791 Søren Larsen får arvefæstebrev på Rygården 28/1.

Gården flyttet fra byen og til sin nuværende plads omtrent samtidig.

1801 Søren Larsen, 55 år, selvejer.

Gunild Olsdatter, 51 år, kone.

Albret Sørensen, 9 år, søn.

Søren Larsen dør og bliver begravet i Annisse 23/3 1813.

1815 Skifte efter gårdejer Søren Larsen, udflyttet fra Annisse.

Enke Gunild Olsdatter får ved kgl. bevilling tilladelse til at sidde i uskiftet bo, så længe hun i enlig stand forbliver.

Søn: Albret Sørensen, 22 år, ugift datter Kirsten Sørensdatter, 36 år og ugift datter Zidse Sørensdatter, 42 år.

1818 25/7. Efter forordning af 13/5 1769 og oprettet testamen-

tariske dispositioner tilfaldt gården med alt tilhørende uden undtagelse efter moderen Gunild Olsdatters død, søn-

nen Albret Sørensen på vilkår, at han udbetaler søstrene Zidse og Kirsten hver 400 rdl. i arvepart efter faderen. Han betalte 25 rdl. sølv i rekognition.

8/8 mødte på Kronborg Amtsstue Albret Sørensen af Annisse tillige med sine medarvinger efter moderens død.

1. Datter. Kirsten Sørensdatter med sin mand, Peder Hansen, Skærød.
2. Datter. Ellen Sørensdatter med sin mand, Ole Larsen, Annisse.
3. Datter. Død. Efterladte datter Margrethe, for hende mødte faderen.
4. Datter. Zidse Sørensdatter, ugift. Formyndet sognefoged Søren Larsen.

Hver arver 400 rdl.

1834 Albret Sørensen, 41 år, gårdmand.(Se også tillæg).

Ane Sørensdatter, 30 år, hans kone.

1851 Albret Sørensen dør 14/9, 58 år gl.

Ane driver selv gården videre med 8 hjemmевærende børn.

1870 Niels Albrechtsen, f. 1832, gårdmand.

Johanne Larsdatter, f. 1837 i Ramløse, hans kone.

Ane Sørensdatter på aftægt, dør 23/4 1889.

1901 Niels Albrechtsen, gårdmand, gift 1868.

Johanne Larsdatter, hans kone.

Børn: Anders Albrechtsen, f. 1869, død 1960.

Lars Albrechtsen, f. 1871, død 1950.

1911 Anders Albrechtsen overtager Rygården.

Areal: 130 td. land. Stuehus opført 1865, stald og lade 1896 og ny lade 1908. Gården brændte i 1896.

1960 Vagn Nielsen, Annissegård.

T I L L Æ G

Albret Sørensen, f. 1793, gift 1. gang 25/10 1816 med Maren Pedersdatter, f. 1792. A. S. død 14/9 1851, M. P. død 19/1 1831.

Børn:

1. Søren Albrechtsen, f. 1817 i Annisse.

1845 var Søren ugift tjenestekarl hos ritmester Gyllich, slotsforvalter ved Frederiksborg Slot.

1860 boede Søren Borbergade 54, København. Han var da kusk for den russiske minister. Han var gift med Birthe Kirstine, f. i Vallerød og havde 2 børn, Sofie Albertine, 11 år, og Johanne Margrethe, 5 år.

2. Lars Albrechtsen, f. 1818, død 20 uger gl.

3. Margrethe Albrechtsdatter, f. 1819.

4. Lars Albrechtsen, f. 1821, gift 1850 med Ane Pedersdatter, f. 1821 i Skærød, Ane Pedersdatter døde 1899, Lars boede

1901 hos sønnen Albret Larsen, Annisse.

Børn: Maren, f. 1850, Albret, f. 1852, Margrethe, f. 1854, Jørgen Peder, f. 1857, Hans, f. 1859, Karen, f. 1862, Ane Jensine, f. 1867.

5. Svend Albrechtsen, f. 1821 (tvilling med Lars).

6. Hans Albrechtsen, f. 1823, død 1831.

7. Peder Albrechtsen, f. 1826. Var 1834 hos sin mormor på Hejeltegård, 1856 parcellist i Skærød, 1860 gårdmand i Ramløse gift med Karen Nielsdatter, f. 1829, søn: Niels Pedersen, f. 1853 i Ramløse.

8. Gunild Albrechtsen, f. 1828. Boede hos sin faster i Annisse, Sidse Sørensdatter, gårdmandsenke.

9. Kristoffer Albrechtsen, f. 1830. Afbygger i Annisse, gift med Maren Larsdatter, f. 1833. K. A. døde 1889, selvmord ved hængning. Datter Maren Kirstine, f. 1862, gift med tækker Kristoffer Larsen, Annisse.

Albret Sørensen gift 2. gang 10/6 1831 med Ane Sørensdatter, f. 1804, bondepige fra Annisse.

Børn:

1. Niels Albrechtsen, f. 1832, gårdejer på Rygården, gift med Johanne Larsen, f. 1837, datter af gmd. Lars Larsen, Ramløse. Børn: Anders, f. 1869 og Lars Christian, f. 1871.

2. Hans Albrechtsen, f. 1833, skrædder i Annisse.

3. Maren Albrechtsen, f. 1834, gift 1866 med Hans Pedersen, f. 1834, søn af sognefoged Peder Larsen, Lykkegård.

4. Jørgen Albrechtsen, f. 1836, gift 1872 med Christine Pedersen, f. 1829, datter af sognefoged Peder Larsen, Lykkegård, Annisse. Boede 1880 Lømsgård, Harløse.

5. Anders Albrechtsen, f. 1838, død som soldat i 1864.

6. Søren Nielsen Albrechtsen, f. 1841, død 1890.

7. Martin Albrechtsen, f. 1845, gift 1881 med Johanne Hansen, f. 1852 i Ramløse. Børn: Marie gift med Alf Christiansen, Søgård, Ramløse, og Hansigne, ugift.

Udstykning fra Rygården.

Matr. nr. 19b. Helsingevej 37.

Denne grund blev i 1897 skænket til at bygge et forsamlingshus på. Dette blev flyttet til byen i 1926, og grunden blev solgt.

Ryagergård.

Matr. 19d. Ryagergård, Havremarksvej 14.

1855 Lars Albrechtsen, 55 år, jordbruger. Søn af Albret Sørensen, Rygården.

Ane Pedersdatter, 34 år, hans kone.

Børn: Maren Larsen, 5 år.

Albrecht Larsen, 3 år.

Margrethe Larsen, 1 år.

1870 Lars Albrechtsen, f. 1821. gårdmand.

- Ane Pedersdatter, f. 1821, hans kone.
 Børn: Maren, f. 1850.
     Albrecht, f. 1852.
     Margrethe, f. 1854.
     Jørgen Peder, f. 1857.
     Hans, f. 1860.
     Karen, f. 1862.
     Ane Jensine, f. 1867.
- 1901 Albrecht Larsen, f. 1852, parcellist.
 Jens Peter Nielsen, f. 1886, plejebarn.
 Lars Albrechtsen, fader på aftægt, enkemand 1899.
- 1920 Lars Peter Petersen f. 1894.
 Marie Petrea Petersen, f. 1897, hans kone.
 Stuehus opført 1928, laden 1922.

Matr. nr. 20. Nyedamsgård. Nedlagt omk. 1840.

- 1686 Niels Sørensen.
 1695 Ole Laursen.
 1702 Ole Laursen.
 1718 Anders Olsen
 1726 Unge Anders Larsen, rytterbonde,
 Karen Larsdatter, hans kone.
 Børn: Mads, f. 1728, Lars, f. 1730,
     Jens, f. 1737, Søren, f. 1741.
- 1758 Landsoldat Mads Andersen fæster gården efter sin far
 Anders Larsen, 26/4 1758. 1771 Mads Andersen, 40 år.
 Skifte 15/7 1771 efter Anders Larsen, Enke Ane Hansdatter,
 arvinger: børnene Mads og Karen.
- 1787 Mads Andersen, 56 år, bonde.
 Kirsten Sørens datter, 53 år, hans kone.
 Børn: Lars Madsen, 27 år, landsoldat.
     Mette Madsdatter, 25 år.
     Søren Madsen, 21 år.
     Karen Madsdatter, 16 år.
     Jens Madsen, 12 år.
- 1801 Kirsten Sørens datter, 68 år, selvejerinde.
 Børn: Jens Madsen, 26 år, soldat.

Mette Madsdatter, 39 år,
Karen Madsdatter, 29 år.

1834 Anders Hansen

Udstykninger fra matr. nr. 20 Nyedamsgård.

Matr. nr. 20b. Ryagergårdsvej 21.

1901 Søren Svendsen, f. 1834, enkemand, parcellist.

Niels Svendsen, f. 1863, søn.

1931 Hans Madsen.

Matr. nr. 20e. Ryagergårdsvej 12.

1901 Ole Olsen, f. 1851 i Ll. Lyngby, parcellist.

Jensine Hansen, f. 1857 i Mannerup, hans kone.

Anders Olsen, f. 1881, søn.

Hans Pedersen, f. 1822 i Sigerslev, enkemand, aftægt.

1924 Niels Christiansen.

1931 Marius Christiansen, f. 1892, søn af Niels Christiansen.

? Carl Olsen.

1952 Jørgen Svendsen.

Ellen Margrethe Svendsen.

Matr. nr. 20 c.

H. M. Olsen.

1932 Albert Hansen, f. 1906

Karen Gudrun Hansen, f. 1910.

Bygningerne er fra ca. 1830.

Matr. nr. 21. Glædesbjerggård.

1686 Jeppe Nielsen

1695 Anders Sørensen

1702 Laurs Mortensen 1/2 gård og Anders Sørensen 1/2 gård.

1754 Skifte efter gårdmand Lars Pedersens afdøde hustru Sidse
Albertsdatter. Børn: Albert Larsen, 18 år, Sønne Larsen, 8
år, Maren Larsdatter, 18 år og Margrethe Larsdatter, 16 år.

1771 Lars Pedersen, 64 år, enkemand, 4 uforsørgede børn.

1781 Albert Larsen afstår til landsoldat Søren Olsen.

1787 Søren Olsen, 38 år, bonde.

- Maren Larsdatter, 51 år, hans kone.
Margrethe Larsdatter, 49 år, ugift, Marens søster.
Lars Pedersen, enkemand, Marens far.
- 1801 Søren Olsen, 52 år, selvejer.
Maren Larsdatter, 66 år, hans kone.
Niels Olsen, 15 år, Sørenns brorsøn.
- 1820 Henrik Nielsen, f. 1790 gårdmand. Søn fra Hulegård.
Sidse Sørensdatter, f. 1773, hans kone, datter af Søren
Larsen, Rygården.
- 1822 Henrik Nielsen død 4/5 i Annisse. Skifte 25/5.
Enken Sidse Sørensdatter arver 834 rdl.
Afdødes mor Bodil Pedersdatter fik enkelod 276 rdl.
"   bror Anders Nielsen fik broderlod 276 rdl.
"   søster Ingeborg Nielsdatter fik søsterlod 138 rdl.
"   søster Inger Nielsdatter fik søsterlod 138 rdl.
- 1840 Sidse Sørensdatter, 67 år, enke, gårdmandskone.
Gunild Albrechtsdatter, 13 år, plejedatter, brordatter.
ca. 1845 sælges gården til Chr. Holst, Petershvile og rives ned.

Udstykninger fra Glædesbjerggård:

Matr. nr. 21b. Kirkebjergvej 21.

Vråhus.

- 1901 Frederik V. Petersen, f. 1859, parcellist.
Maren Kirstine Petersen, f. 1859, hans kone.
Karen Olsen, f. 1826 i Skærød, enke på aftægt.
- 1906 Martin Frederiksen, senere Vejholmgård, Huseby.
- 1918 Niels Wass f. 1887.
Karen Wass, f. 1882.
Sønnen Robert druknede i Arresø omk. 1940.
- 1960 køber Robert Larsen af Poul Foersom.
Bygningerne er opført i 1896.

Matr. nr. 21d. Petershvilevej 6.

1931 Anders Olsen

Bygninger opført 1908. Lade 1914.

Matr. nr. 21g. Petershvilevej 1.

1931 Smedemester Karl Olsen.

Her var da smedie i bygningen.

Matr. 21h. Petershvilevej 8.

1931 Jørgen Larsen.

Senere køber Karen Larsen, datter fra Holmegård, huset.

1945 Eigil Larsen, Møllegården.

Matr. nr. 22. Ledsmosegård, Rørmosevej 14.

1686 Fæster Ole Larsen

1696 Fæstere Jeppe og Ole Olsen får hver 1/2 gård.

1702 Fæster 1/2 gård: Anders Svendsen

Landgilde:

1 td. 2 skp. 1 fjk. rug

1 td. 4 skp. 1 fjk. byg

6 skp. 3 fjk. havre

1/2 lam, 1/2 gris, 2 høns og 10 æg

Fæster af Hovgård:

1 td. 2 skp. rug

1 td. 4 skp. byg

6 skp. havre og 1/6 fj. smør

Fæster af 1/2 gård: Jeppe

Landgilde ansat og ydet som Anders Svendsen.

1718 Morten Sørensen og Ole Laursen.

1740 Skifte fra sognefoged Anders Jørgensen og hans kone

Margrethe Larsdatter til sønnen Lars Andersen.

1767 Jørgen Larsen fæster efter faderen Lars Andersen pga. alder og fattigdom.

1771 Lars Andersen, 80 år, enkemand, får undertag.

1787 Jørgen Larsen, 50 år, bonde.

Anne Jørgensdatter, 49 år, hans kone.

Børn: Margrethe Jørgensdatter, 22 år.

Ane Jørgensdatter, 14 år.

Karen Jørgensdatter, 7 år.

- 1791 Arvefæste- og skødebreve til Jørgen Larsen.
- 1796 Skifte efter afdøde selvejerbonde Jørgen Larsen og hustru Anne Jørgensdatter i Annisse.
Arvinger:
Margrethe Jørgensdatter, gift med Lars Pedersen, Annisse. Ane Jørgensdatter, gift med Ole Larsen og Karen Jørgensdatter, ugift formynder gmd. Jacob Olsen, Annisse. Hver arver 386 rdl. 4 skl.
Boets effekter 540 rdl. Gårdens bygninger og jord 750 rdl.
- 1801 Ole Larsen, 29 år, selvejer.
Ane Jørgensdatter, 27 år, hans kone.
Ane Olsdatter, 2 år, datter.
- 1810 8/7 begravnes gårdmand Peder Hendriksens kone, 37 år, død af blodstyrning.
22/12 Skifte efter Peder Hendriksens kone, Magdalene Kristine Helmich af Annisse. Umyndig datter Anna Margrethe Elisabeth. Formynder, morbroder Hans Henrich Helmich af Kirkeværløse.
Stervboets indbo 731 rdl.
Stervbogårdens ager og eng 2000 rdl. ialt 2731 rdl.
Gæld 2600 rdl. Rest 131 rdl.
Enkemanden får 60 rdl. Datteren 60 rdl. som forøgedes med en gave, så datteren fik 400 rdl.
- 1834 Peder Hendriksen, 49 år, gårdmand.
Sidse Pedersdatter, 47 år, hans kone. Død 25/12 1835.
Børn: Henrik Pedersen, 23 år.
Lars Pedersen, 21 år.
Ane Marie Pedersdatter, 20 år.
Hans Pedersen, 17 år.
Kristoffer Pedersen, 12 år.
Peder Pedersen, 7 år.
- 1839 5/4 vies enkemand Peder Hendriksen, 52 år, og enkekone Margrethe Sørensdatter, 39 år.
- 1840 Peder Hendriksen, 54 år, gårdmand.
Margrethe Sørensdatter, 40 år, hans kone.
Mandens børn:
Kristoffer Pedersen, 17 år.

- Peder Pedersen, 13 år.
 Maren Pedersdatter, 10 år.
 Konens børn:
 Ane Svendsdatter, 15 år.
 Mette Svendsdatter, 13 år.
 Søren Svendsen, 6 år.
 Johanne Svendsdatter, 2 år.
 Sidse Pedersdatter, 1 år.
- 1849 Peder Pedersen og Karen Margrethe Pedersdatter vies 9/1 i Udesundby.
- 1850 Peder Pedersen, 23 år, gårdmand, fratrædende i krigstjeneste.
 Karen Margrethe Pedersdatter, 24 år, hans kone.
 Børn: Peder Christoffer, 11 år, f. 4/11 1849.
 Sidse Marie, 9 år.
 Hans, 7 år.
 Anders, 5 år.
 Peder Henrik, 3 år.
 Frederik Vilhelm, 1 år.
 Peder Hendriksen, 75 år, aftægtsmand.
 Margrethe Sørens datter, 61 år, hans kone.
 Johanne Svendsdatter, 22 år, hendes datter.
- 1880 Peder Pedersen, 52 år, gårdmand.
 Karen Margrethe Pedersdatter, 54 år, hans kone.
 hjemmев. børn:
 Peder Henrik, 22 år.
 Frederik Vilhelm, 20 år.
 Niels, 18 år.
 Peder Hansen Pedersen, 16 år.
 Lars, 9 år.
- 1901 Lars Pedersen, f. 1870, gift 1892, gårdejer.
 Dorthe Marie Pedersen, f. 1872 i Alsønderup, husmoder.
 Børn: Marie Kathinka, f. 1893.
 Alvilda Petrea, f. 1894.
- 1931 Otto Pedersen.
 1933 Ejnar Christensen.

Udstykninger fra Ledsmosegård:

Matr. nr. 22b. Dommerengen 6.

- 1901 Jens Jensen, f. 1847 i Vejby.
Kristoffer Jensen, f. 1860, slægtning.
1915 Hans Jensen, f. 1884, gårdmand.
Agda Jensen, f. 1894
1974 Kai Jensen.
1976 Maria Ciborovski.

Matr. nr. 22e. Rørmosevej 35.

- Christian Sommer, f. 1859.
Marie Sommer, f. 1858 i Sverige.
1929 Thorvald Sommer, f. 1897.
Berthine Sommer, f. 1897.
1964 Bent Furbo.
Ulla Furbo, f. Sommer.

Matr. nr. 22f. Lyngen 60.

- 1931 Møller Jørgensen.
? Christian Larsen.
1974 C. P. Laursen.
Møllen opført i 1876, stuehus og stald 1897.

Matr. nr. 22g. Dommerengen 2.

- 1931 N. Chr. Nielsen.
1943 P. Langhoff Christensen.

T I L L Æ G

Gårdejer Peder Pedersen og Karen Margrethe Pedersdatters børn.

1. Peder Christoffer Pedersen, f. 4/11 1849 i Annisse
Skøde læst i Hillerød 1877 på parcel i Alsønderup.
1894 Arbejdsmand i Alsønderup, derefter hus i Thorsmosen.
1901 Daglejer i Annisse, boede Helsingevej 1, Annisse.
1874 gift med Maren Larsen, f. 1843 i Annisse.
Børn: Niels Johannes, f. 1875.
Lars Peder, f. 1877.
Anders Karl Martin, f. 1878. Sadelmager.

2. Sidse Marie Pedersen, f. 23/4 1851. Gift 28/3 1876 med gdm. Lars Jørgensen, Ramløse.
3. Hans Pedersen, f. 17/3 1853, parcellist i Ramløse, gift 27/7 1875 med Mette Kirstine Larsen, f. 1848, datter af gårdmand Lars Sørensen, Garbolund.
4. Anders Pedersen, f. 29/9 1855, gift 23/2 1883 med Karen Nielsdatter, f. 6/2 1862, datter af gårdmand Niels Olsen. Boede Dybendal, matr. nr. 12k.
5. Peder Hendrik Pedersen, f. 27/9 1857, rejste til Amerika og var der en del år. Senere gårdmand på Kroppegård, Skævinge. Gift 20/1 1899 med Hansine Petrea Pedersen, f. 6/2 1868, Datter: Margrethe Katinka Petrea, f. 2/8 1900.
6. Frederik Vilhelm Pedersen, f. 13/11 1859, gift 15/4 1883 med Maren Kirstine Olsen, f. 1859, datter af Ole Larsens enke i Annisse. Boede matr. nr. 21b, Vråhus, Annisse Overdrev.
7. Niels Pedersen, f. 3/11 1861, gift 1892 med Anna Gunild Larsen, f. 17/12 1866 i Annisse.
Børn: Lars Peder Marius f. 3/2 1894 og Anna Karen Margrethe, f. 13/5 1899. Boelsmand, matr. nr. 44, Annisse Hedebovækker.
8. Peder Hansen Pedersen, f. 2/1 1864. Gift 26/11 1907 med Abeline Stald, f. 12/8 1883 i Nørre Nebel.
Børn: Niels Peder, f. 1909 død 6 dage gl.
Niels Peder, f. 1910 og Hans, f. 1912.
Boede i Skævinge.
9. En dødfødt datter, f. 1866.
10. Anna Christine Pedersen, f. 12/3 1868.
11. Lars Pedersen, f. 3/2 1870, gift 1892 med Marie Dorthe Pedersen, f. 21/5 1872, datter af Anders Pedersen, Alsønderup orned.
Børn: Marie Kathinka, f. 1893 og Alvilda Petrea Pedersen, f. 1894. Ejede Ledsmosegård 1901.

Matr. nr. 23 Egebjerg, senere Møllergården. Lyngen 46.
1686 Anders Hansen.
1695 Christen Laursen.

- 1718 Anders Jørgensen, gift med Margretha Larsdatter.
- 1737 Skifte efter Margretha Larsdatter, 8/3.
- 1740 Skifte efter sognefoged Anders Jørgensen, enkemand.
 Børn: Lars Andersen, gmd. Ledsmosegården.
 Kirsten Andersdatter, gift med gamle Anders Larsen,
 gmd. i Annisse.
 Karen Andersdatter, gift med Peder Larsen, Annisse.
 Søren Andersen, gårdmand, Pilegård.
 Margretha Andersdatter, 32 år.
 Niels Andersen, 28 år, gårdmand, Lykkegård.
 Ellen Andersdatter.
- 1771 Lars Nielsen, 28 år, gårdmand.
- 1772 Jens Andersen ægter enken efter Lars Nielsen.
- 1787 Jens Andersen, 56 år, bonde.
 Marie Andersdatter, 42 år, hans kone.
 Peder Larsen, 17 år, søn af konens 1. ægteskab.
 Børn: Anders Jensen, 8 år.
 Lars Jensen, 6 år.
 Morten Jensen, 3 år, gårdmand i Annisse, senere
 aftægt i Huseby, død 1855.
 Albret Jensen, f. 1787.
- 1791 Jens Andersen får arvefæstebrev.
- 1801 Jens Andersen, 70 år, selvejer, død 1811.
 Marie Andersdatter, 57 år, hans kone.
- Omk. 1810 blev Egebjerg delt i 2 halvgårde. Egebjerg og Møl-
 lergården. Egebjerg, se matr. nr. 10e.
- 1834 (Egebjerg) Lars Jensen, 54 år, gårdmand.
 Sidse Pedersdatter, 36 år, hans kone.
 Børn: Anders Larsen, 10 år og Peder Larsen, 2 år.
- 1834 (Møllergården) Morten Jensen, 50 år, gårdmand.
 Karen Larsdatter, hans kone.
 Børn: Ane Marie Mortensdatter, 25 år.
 Jens Mortensen, 18 år.
 Karen Mortensdatter, 16 år, gift med Peder Olsen,
 Huseby, død 1893.
 Oline Mortensdatter, 12 år.
 Ane Mortensdatter, 8 år.

- 1850 Jens Mortensen, 34 år, gårdmand.
Margrethe Jørgensdatter, 36 år, hans kone.
Børn: Anders Jensen, 7 år.
Karen Jensdatter, 5 år.
Margrethe Jensdatter, 2 år.
Ane Jensdatter, 1 år.
Marie Jensdatter, 1/2 år.
- 1858 Jens Mortensen, gårdmand, død 6/7.

Alfred Larsen, Skærødvej 51, har fortalt følgende:

På "Møllergården" boede engang i 1800-tallet en mand ved navn Mortensen. (Oldefar til Alfred Larsen, Ølshøjgård, Smidstrup). Han kørte til torvs i København af og til. Sidste gang han kørte hjem, blev han overfaldet af røvere, da han passerede Geels bakke ved Holte. Han blev slået ihjel og smidt op bag i vognen. Næste morgen vågnede konen på Møllergården ved, at vognen kørte ind på gårdspladsen. Hestene havde selv fundet hjem.

- 1860 Margrethe Jørgensdatter 46 år, gårdmandsenke.
Anders Jensen, 17 år, 1865 bestyrer på gård i Alsønderup.
Karen Jensen, 15 år, gift med Anders Pedersen, Koldsbæk.
Margrethe Jensen, 12 år.
Ane Jensen, 10 år, gift med Anders Larsen, Annisse.
Marie Jensen, 8 år, gift med Niels Pedersen, Højelt.
- 1880 Lars Pedersen 34 år, f. Rønnekildegård, Ramløse. Gårdejer og forpagter af Annisse mølle. Gift 1877.
Louise Pouline Nielsen, f. 1851 på Petershvile. Død 1884.
Børn: Karen Marie Pedersen, f. 1880.
Thomas Nicolaj Pedersen, f. 1882.
Lars Pedersen var folketingsmand 1903 - 1906 og 1910 - 1918, sognerådsformand i 12 år og fra 1898 medlem af amtsrådet. Mindsten er rejst i Ramløse.
- 1901 Lars Pedersen, f. 1846. Hjem fra U.S.A. 1876, død 1922.
Christiane Nielsen, f. 1849, søster til Louise Pouline.
Da Christiane Nielsen dør, 24/8 1919, bliver hun bisat ved brænding. Dette var ikke almindeligt dengang. Hendes svoger, Lars

Pedersen, gik da op til graveren ved Annisse kirke og bad om at få begravet urnen i familiegravstedet. Hertil svarede graveren, Rasmus Klokke, "Der skal fan galeme ikke begravet nogen "Orne" på min kirkegård". Han havde ikke tidligere været til en urnebegravelse, så han troede det var en gris (Orne).

1931 Laurits Svendsen, f. 1894, død 1970.

Magna Svendsen, hans kone, f. 1899, død 1957.

1945 Karl Nielsen, f. 1886.

Louise Nielsen, f. 1886, datter af Chr. Sommer.

1956 Eigil Larsen, f. 1927, død 1980.

Møllergården opført efter brand 1922.

Hus tilhørende 23a.:

1901 Smedemester Jørgen Svendsen, f. 1863 i Ramløse.

Ellen Kristensen, f. 1866 i Annisse.

Udstykninger fra Møllergården:

Matr. nr. 23e. Pølemosen 23.

1880 Lars Jørgensen, f. 1833 i Ll.Lyngby.

Karen Pedersdatter, f. 1823 i Alsønderup.

1901 Ole Peder Jørgensen, f. 1863, parcellist.

Bodil Marie Jørgensen, f. 1862, hans kone.

Udøbt pige f. 4/1 1900 Emil Hansens kone ?

Lars Jørgensen, enkemand, aftægt.

1931 Emil Hansen.

1979 H. Schultz.

En møllersvend fortæller

Møllersvend Niels Sørensen, Ullerød, har fortalt følgende om livet på Møllegården som dreng omk. 1890-1900:

Jeg er født 27. februar 1879 i Annisse. Min far hed Ole Sørensen, og han arbejdede i mange år på Annisse Møllegård, som Lars Pedersen ejede fra sidst i halvfjerdserne til lidt ind i dette århundrede. Til gården, der var på en 60-70 tdr. land, hørte der en vindmølle, det var en hollandsk mølle, der vistnok var bygget 1878. Lars Pedersen var gift med en datter af Jens Nielsen, Petershvile. Hun døde ret ung, men så kom en søster til hende og holdt hus for ham. Hun hed Jane, men blev kaldt "Moster".

I mit hjem har vi været 7 søskende, men de 3 døde som små. Vi har været 4 hjemme, tre drenge og en pige. Som jeg fortalte, arbejdede min far på Møllegården, hvor han havde 2 mark om dagen, 4 kr. om ugen, hele året rundt. Så fik han en pattegris om foråret, i maj måned, og 2 tdr. rug, som blev bragt ned til bageren, og det fik vi brød for. De gav 32 brød for en tønde dengang, og så fik bageren 2 kr. i byttepenge, og når de 64 brød, som vi fik på den måde, var spist op, købte vi for resten.

Så fik han græsset og fodret et får hele året. Her fik vi uld til garn, og lammene solgte vi. Det var for dyrt for arbejdsfolk at spise dem. Vi hentede gerne en spand centrifuge mælk på gården hver dag. De regnede ikke stort med mælken dengang, især ikke "futmælken". Grisen fik lidt grønt og lidt mælk. Når det blev høst, og mor var ude at høste, hun hjalp til både på Møllegården og Petershvile, pillede vi børn aks. Vi kunne pille omkring en 3 tdr. sæd, som vi fik malet, det var, hvad vi kunne fodre grisen op med. Havde man ikke en gris at lægge i sulekarret om efteråret, var det ikke nemt at stå vinteren igennem.

Vi lagde også en 4 ol sild ned om efteråret. Når kartoffeltiden kom, gik mor ud og tog kartofler op, ja, far var også med en 3-4 dage. Så kunne de tjene en 3-4 tdr. kartofler, til tider lidt mere. Nogle af dem kogte de til grisen til hjælp til kernen. Resten spiste vi om vinteren, ellers kunne det jo nok knibe. Men jeg har aldrig sultet, det har jeg ikke.

Mor gik ud at luge roer om sommeren, hun tjente 80 øre om

dagen. Da lå man ned i rækkerne og lugede. Da vi børn voksede til, var vi også med at luge, vi fik 40 øre om dagen. Mor var også med i høsten så længe det var vejr til det. Hun var også med, når de tog roer op.

Da jeg var en 8-10 år, hjalp jeg til hos en snedker, der hed Lars Jensen. Han var tit ude at arbejde. Når jeg kom ned hos Maren, var jeg ude at rense stalden, så fik man et måltid mad, og fremmed mad smager jo altid bedst. Når de slagtede, var der flere, der skulle have en blodpølse, og så rendte jeg med dem. Et sted fik jeg 2 øre, og et andet sted 5 øre, og så fik man et stykke pølse at gnave på og et stykke med hjem. Når jeg kom hjem, skulle jeg ikke have noget at spise, og jeg kunne have 11 øre, det var mange penge dengang.

Jeg har mange gange, når jeg skulle et ærinde for folk, rendt fra Annisse Overdrev til Helsingø for 5 øre, det var ikke med sko på, det var med træsko. Jeg gik i skole hos Møller i Annisse, fader til ham, der er der nu. Når jeg hjemmefra gik i skole, skulle jeg gerne en gang om ugen eller hver 10. dag købe en halv fjerding skråto-bak til møllersvenden på Annisse Mølle. Det kostede 23 øre, så fik jeg 25 øre med og beholdt selv de 2 øre. Mange gange bar jeg dem hjem og lagde dem derhjemme. Det var ikke altid, man selv brugte dem.

På Petershvile gik jeg og vogtede køer et par år, dels som dreng og dels efter konfirmationen. Lars Pedersens svoger, Niels Nielsen, havde gården i forpagtning. Hans far, Jens Nielsen, der var enke-mand, boede på gården. Han døde 1893. Niels Nielsen var ugift, da jeg tjente der. Han havde en søster, der hed Else, som holdt hus for ham. De var mange søskende. Petershvile var oprindeligt på 300 tdr. land, men nu var der solgt fra til husmandsbrug og afbyggersteder, så nu er der vist 200 tdr. land. Der var også et stort teglværk på ejendommen.

Den sidste sommer, jeg tjente der før min konfirmation, skulle jeg i løn have et sæt konfirmationstøj med alt, hvad der hørte til. Det var mor, der regnede det ud. Tiderne var sådan, at der skulle passes på alting. Konfirmationstøjet med sko og det hele blev på nogle og fyrre kroner, det kunne jeg ikke have tjent i penge. Der var mange drenge, der tjente for 30-35 kroner om sommeren.

Konfirmationstøjet fik jeg henad foråret. Mor var med at købe

det. "Han skal have et sæt, han kan være tjent med," sagde Nielsen til mor. Det var også meget ordentligt tøj. Skoene blev bestilt hos en skomager. Jeg gik til konfirmationsforberedelse hos Provst Hansen i Ramløse og blev konfirmeret den 9. april 1893. Noget konfirmationsgilde var der ikke. Tiderne var kontrarige dengang. Nu er det helt til den anden side.

Vi søskende har tjent på Petershvile alle fire. En bror var der en halv snes år, han var forkarl der. Året efter min konfirmation fik jeg 50 kr. for sommeren og 30 kr. for vinteren. På Petershvile stod vi op kl. 4 om sommeren, vi skulle gøre staldtjeneste, strigle og vande hestene og lægge selerne på, når de skulle bruges. Vi fik davre kl. 5 og kl. 5 1/2 var vi i marken, mellemmad kl. 8 1/2-9, middag fra 12-1 1/2, så i marken igen, midaften 4-4 1/2, spændte fra kl. 7, så den blev halvotte, inden vi blev færdige. Hestene skulle jo på græs. Vi fik kogt mælk og brød til nadver.

Om vinteren op kl. 5, davre kl. 6-6 1/2, lillemiddag 8-8 1/2, middag 12-1 og kun et måltid efter middag, kl. 5-5 1/2 sådan noget.

I foråret 1894 kom jeg på Pibe Mølle. Der blev jeg fæstet for 3 år. Jeg skulle have 60 kr. det første år, 80 kr. det andet år, 100 kr. det tredje. De tre måneder om sommeren var der ikke så meget at lave, så skulle jeg hjælpe til i marken fra 1. juni til 1. september. Det var med i akkorden.

Stubmøllen kørte fra 1. maj til mikkelsdag. 1. maj slap vi vandet, det gik op på lodsejernes jord, når det stod højt. Og mikkelsdag så satte vi stigbordet, så varede det nogle dage, inden vandet kom. Foråret 1897 var læretiden forbi, men så sagde Grønbech: "Nu må du hellere blive et år til!" Det gjorde jeg så, og da det år var gået, sagde han: "Du må hellere blive et år til", og det gjorde jeg.

Der var meget at bestille om vinteren. De kom helt oppe fra Ramløse. Der var ikke andre vandmøller end Frederiksværk, Hille-rød og Esrom. Til møllen var der købmandsforretning, som Grønbech selv havde, bageri, som han lejede ud, og det meste af 100 tdr. land.

Når vi havde bøndermaling hele dagen, kunne det være en 100 tønder, og når det blev aften, måtte vi male bagermaling, rugmel til bageriet, til omk. kl. 10, somme tider den halve nat. Vi skallede tit byggryn, og det var sent, for de skulle mange gange igennem. Hav-

de vi travlt, måtte vi begynde kl. 4 1/2 eller 5, men aldrig senere end kl. 6. Jeg var der i 5 år.

Møllersvenden hed Jørgen Nielsen, han boede i Tofte, hvor han havde en lille ejendom. Hans søn var N. Th. Nielsen, der senere var kommunesekretær i Helsingø.

Matr. nr. 24a. Lykkeland, nu Lykkelandsgård, Lyngen 6.

Lykkeland er det navn gården fik under udskiftningen af krongodset. De ældste af bygningerne stammer fra en brand i 1841.

1787 Jens Hansen, 38 år, nationalrytter.

Kirsten Andreasdatter, 26 år, hans kone. Kirsten var enke efter kromand Albret Larsen.

1801 Jens Hansen, 51 år, bonde.

Kirsten Andreasdatter, 40 år, husmoder

Børn: Hans Jensen, 15 år.

Peder Jensen, 9 år.

1820 I Annisse vies 6/10 Peder Jensen og enke Maren

Pedersdatter fra Nejede. Se beretningen om Marens liv.

1834 Peder Jensen, 42 år, gårdmand.

Maren Pedersdatter, 47 år, hans kone.

Børn af Marens 1. ægteskab:

Jens Rasmussen, f. 1811.

Hans Rasmussen, f. 1815.

Rasmus Rasmussen, f. 1819.

Børn af Peder og Maren:

Inger Pedersdatter, f. 1821.

Rasmus og Anders, f. 1823, døde inden 1840.

Ole Pedersen, f. 1826.

1845 Peder Jensen, 53 år, gårdmand.

Maren Pedersdatter, 58 år.

Ole Pedersen, 19 år, ugift søn.

Søren Larsen, 41 år, indsidder.

Inger Pedersdatter, 24 år, hans kone.

Deres børn:

Jens Sørensen, 3 år.

Ane Kirstine Sørensdatter, 1 år.

Boende i hus ved gården:

Rasmus Rasmussen, 26 år, f. i Esrom.

Kirsten Sørensdatter, 21 år, hans kone.

Børn: Ane Rasmussen, 4 år.

Rasmus Rasmussen, 2 år.

Boende i et andet hus ved gården:

Hans Rasmussen, 30 år.

Sidse Johannesdatter, 26 år, hans kone.

Hans Nielsen, 70 år, undertagsmand.

Margrethe Nielsdatter, 72 år, hans kone.

1855 Rasmus Rasmussen, 36 år, f. i Esrom, gårdmand.

Kirsten Sørensdatter, 32 år, hans kone.

Børn: Ane Rasmusdatter, 14 år.

Rasmus Rasmussen, 9 år.

Maren Rasmusdatter, 6 år.

Peder Christoffer Rasmussen, 4 år.

Marie Rasmusdatter, f. 1861.

Peder Jensen, 63 år, aftægtsmand, inderste.

Maren Pedersdatter, 71 år, hans kone.

1876 3/3 viet i Annisse kirke Peder Christoffer Rasmussen, 25 år,
og Ane Katrine Larsen, datter af gdm. Lars Olsen.

1880 Peder Christoffer Rasmussen, 29 år, gårdmand.

Ane Katrine Larsen, 29 år, hans kone.

Børn: Marianne Christine Rasmussen, f. 1877.

Lars Peder Rasmussen, f. 1878.

Tjenestefolk:

Rasmus Rasmussen, 33 år, f. i Annisse.

Jens Pedersen, 15 år.

Ellen Kirstine Andersen, 17 år, f. i Alsønderup.

Ane Rasmussen, 37 år, enke, lever af sin kapital.

Rasmus Rasmussen, 60 år, på aftægt.

Kirsten Sørensdatter, 56 år, hans kone.

Maren Nielsdatter 59 år, enke, lever af aftægt.

1901 Peder Christoffer Rasmussen, f. 1851, gårdejer, død 1929.

Ane Katrine Larsen, f. 1851, hans kone.
Ane Pedersen, f. Rasmussen, f. 1841, enke 1863.
1923 Hans Peder Pedersen, f. 1899, søn fra Lykkegård, gårdejer
og sognefoged.
Emmy Pedersen, f. Nielsen, f. 1901, dt. fra Pilegården.
Stuehus opført 1841, stald og lade 1913.
I skel ind mod Hvilesten ligger 2 kæmpehøje.

Udstykninger fra Lykkeland:
Matr. nr 24b. Se Lykkegård.

Matr. nr. 24 c.

1860 Lars Pedersen, 37 år, gårdmand.
Kirsten Nielsdatter, 26 år, hans kone.
Børn: Dorte Kirstine, f. 1855.
Niels Jørgen, f. 1857.
Peder og Karl, f 1859.
Jens Peder, f. 1865.
Laurine Margrethe, f. 1869.
Lars Pedersen død 14/9 1874 af brændevinsforgiftning.

Matr. nr. 24d-e. Præstevej 92.

1855 Hans Rasmussen, 40 år, agerbruger.
Sidse Johansdatter, 36 år, hans kone.
Børn: Rasmus Hansen, 15 år.
Hans Peder Hansen, 9 år.
Jørgen Hansen, 11 år.
Niels Hansen, 5 år.
1901 Hans Peder Rasmussen, f. 1855, sadelmager.
Marie Ellen Pedersen, f. 1862, hans kone.
Børn: Lars Peter Rasmussen, f. 1884.
Karl Emil Rasmussen, f. 1889.
1931 Lars Peter Rasmussen, sadelmager.

Stuehuet opført 1897, stalden 1913. Samme år rev man et hus ned, som lå på lejet jord.

Her boede Christian Rasmussen, f. 1818 i Laugø, Helsingø.
Gift 1848 i Helsingø kirke - død 1898 og begravet i Annisse.

Børn: Anders, f. 31/12 1847.

Ellen Oline, f. 29/9 1849.

Ellen Kirstine, f. 16/12 1851.

Ole, f. 30/12 1853.

Rasmus, f. 7/5 1856.

Johanne Marie, f. 22/10 1858.

Maren Kirstine, f. 7/4 1861.

Niels Peder, f. 1/1 1864.

Maren Kirstine, f. 23/4 1866.

Jørgen, f. 29/9 1868.

Jens Peter, f. 26/4 1871.

Maren Christine Andersdatter, f. 23/4 1827 i Helsingø.

Død 9/9 1905 og begravet i Annisse.

De var meget fattige, og det var ikke hver dag, at børnene blev mætte. Maren var streng, men når Christian kom hjem, og børnene beklagede sig, tog han brødet og skar en tyk skive til hver.

Huset, hvori de boede, var bygget på lejet jord ved siden af et andet hus. Dette blev købt af sadelmager L. P. Rasmussen, som også købte Marens hus og lod det rive ned.

Den gamle sognefoged Hans Peder Pedersen fortalte, at han engang som barn fulgtes med "Bedste-Ane" hen til Maren for at hente vand til at koge gule ærter i. Det var blødt vand hun havde. Samme dag kom Rasmus klokkers Ellen, det var hendes barnebarn, for at vise sin 2.dags kjole. Hun var lige blevet konfirmeret.

Da Maren blev gammel og ikke kunne være alene mere, hentedes Rasmus hende hjem til sig, hvor hun døde. Rasmus lånte da Etatsrådets vogn til at flytte sin gamle mor i.

Ole rejste til København og var i mange år kaperkusk i Dyrehaven.

Rasmus var graver ved Annisse kirke og boede Solskrænten 2.

Niels Peder boede Ryagergårdsvej 21.

Jørgen boede Søstræde 4 og var tækker.

**Beretning om Maren Pedersdatter,
som boede på Lykkeland 1820 til omk. 1895.
Fortalt af Ole Blåkilde, Alsønderup Arkiv**

Maren fra Nejede blev sat i Esrom arrest mistænkt for at have for-givet sin mand. Døde hunden fordi den åd mandens opkast?

20. august 1818 døde selvejerbonde Rasmus Nielsen, Nejede, 46 år gammel. Allerede før begravelsen blev konen, Maren, arresteret for giftmord på sin mand.

Maren Pedersdatter var født på gården Lykkesholm i Nejede i 1785. Hendes far var gårdmand og foged Peder Jensen, søn fra Greslegård i Harløse, og af Nittebjergslægten. Han giftede sig til Lykkesholm. Maren var nr. 4 af ialt 17 børn, som han fik med 2 koner. De var iøvrigt søstre.

I 1809 blev Maren gift med selvejerbonde Rasmus Nielsen. Han var møllersøn fra Fyn. Maren og Rasmus havde fået tre sønner, da Rasmus i august 1818 pludselig blev syg og ikke kunne holde mad i sig. Det så håbløst ud og efter kort tids sygeleje døde han. Maren blev sat i Esrom arrest, mistænkt for giftmord.

I Esrom lå Kronborg vestre birketingsret, indtil den blev flyttet til Helsingø i 1850-erne. Kongen (staten) havde jo overtaget Esrom kloster ved reformationen og havde stadig klosterjorden og hvad der var tilbage af bygninger. De blev brugt til administrationen. Birkedommeren boede i Nødebo, så forhørerne over Maren og en række vidner blev holdt dels i Esrom, og dels i Nødebo.

Eugen Taur, Alsønderup sogns slægtsforsker, hvis farfars far var bror til Maren, har interesseret sig for denne sag. Vi har hans afskrifter fra politiprotokollen over 8 forhørsdage fra 15. december 1818 til 5. marts 1819, men desværre ikke fra de indledende og afsluttende forhør. Et større galleri af vidner afhørtes. Deres forklaringer var ikke blot modstridende, men også svingende.

Afdøde Rasmus Nielsen havde hos sig på gården en søn, Niels Rasmussen, fra før hans ægteskab med Maren. Han havde ikke været gift med Niels's mor. Efter den tids arvelov havde Niels vist ingen arveret efter sin far. Under faderens sygdom opfordrede nogen udenfor Marens familie så Niels til at få sin far til at skrive

et brev til lærer Lerche i Tulstrup om, at Niels efter sin fars død fik ret til fortsat ophold på gården.

Rasmus Nielsen skulle under sin sygdom selv have antydnet, at Maren havde forgiven ham. Af vidneudsagnene får man det indtryk, at forholdet imellem ægtefællerne ikke var det bedste.

Niels, som kun var en stor dreng, vidnede, at hans far skrev et brev til lærer Lerche, dels om at Niels skulle have ophold på gården, dels om at hans kone havde forgiven ham. Men han påstod, at Maren fratog ham brevet og rev det itu. Maren forklarede, at der aldrig havde været noget brev.

Der synes at være sket følgende: Under høsten var en agerhøne blevet beskadiget af en le. Den var i live, da man tog den med hjem, men døde. Maren kogte så suppe på den til sin mand, hvad der ikke i sig selv var noget mærkeligt i, men skulle vist have været det sidste, han spiste. Der kom antydninger om, at Maren skulle have kommet rottekrudt i smørret til suppen, og da hun skulle komme eddike i suppen, skulle hun i stedet for eddikeflasken have taget flasken med skedevand (Salpetersyre).

Under mandens første sygdomsaften skulle hun også efter et skænderi med ham have sagt, at nu løb hun hjem til sin far i Neje-de for at beklage sig over, at manden beskyldte hende for at have forgiven ham. Men ingen havde hørt hendes udsagn til faderen.

Også gårdens karl, Peder Jensen, var sat i arrest. Af vidneudsagnene fremgik, at en skulle have truffet Maren og ham i en "fortrolig" stilling i høet i et udhus, uden dog at kunne se om der foregik noget usømmeligt. En anden havde hørt dem smiske på den anden side af en høj i middagspausen. En påstod, at manden engang var kommet før hjem og havde overrasket Maren og Peder, men det var der ikke andre vidner på. Maren nægtede alt i den retning.

Af protokollen må man forstå, at Rasmus Nielsen blev obduceret, men uden at noget kunne bevises. Om det skyldes den tids metoder, eller at han var død en naturlig død, ved ingen.

Den "uægte" søn, drengen Niels Rasmussen, blev fra alle sider truet eller lovet belønning og blev indoktrineret om, hvad han burde sige eller ikke sige i retten. Til sidst fjernede amtet ham og satte ham i pleje hos lærer Lerche i Tulstrup.

De forhørsprotokoller, som vi har afskrift fra, giver ikke noget

grundlag for at dømme Maren. Der er ikke rigtig hold i vidneudsagnene, som ikke duer som beviser mod Maren. Tvivlen kommer hende selvfølgelig tilgode, for en dom kunne være et justitsmord.

Tjenestekarl Peder Jensen løslades vistnok ret tidligt.

Hvornår Maren løslades ved vi ikke, men arvesagen gik sin gang i juni 1819, så da havde hun nok været fri et stykke tid. Arvesagen havde jo afventet retssagen. Var hun blevet dømt havde hun tabt sin arveret.

Arvesagen var slut i sommeren 1820 og den 6. november 1820 blev Maren gift med sin tjenestekarl, Peder Jensen. Han blev kaldt Peder kromand, fordi hans mor var enke efter kromanden i Annisse, da hans far giftede sig med hende. Kroen skal have ligget overfor Annissegårds lade.

Inden da var der dog sket noget under Marens arrest i Esrom. Hun indlægges fra arresten på Esbønderup sygehus og føder en søn den 11. marts 1819. Det er knap 7 måneder efter hendes ægtefælles død, så hun var altså gravid, da han døde. Ved barnets dåb i Esbønderup kirke nævnes han som søn af afdøde gårdmand Rasmus Nielsen, Annisse, og "enke, arrestantinde og patient" Maren Pedersdatter. Sønnen er så sidestillet arveberettiget med Rasmus og Marens tre sønner, og efter afdøde hedder han Rasmus Rasmussen. Maren havde altså fire sønner med efternavnet Rasmussen fra sit første ægteskab. I ægteskabet med Peder Jensen fik hun nu en datter og to sønner med efternavnet Pedersdatter eller Pedersen. Alle Marens fire sønner med efternavnet Rasmussen blev boende i Annisse hele deres liv. Skæbnen ville, at det blev ham, der blev født, mens Maren var "Arrestantinde" i Esrom arrest, Rasmus Rasmussen, som kom til at overtage gården i Annisse efter Maren og Peder Jensen. Det er gården Lykkeland. Gården har siden været beboet af efterkommere af Marens søn, Rasmus Rasmussen.

Matr. nr. 24b. Lykkegård, Lyngen 30.

1686 Rasmus Sørensen.

1695 Peder Pedersen.

1702 Jørgen Madsen.

1718 Albret Jørgensen.

Indtil 1754 Niels Andersen og Inger Svendsdatter.

- 1754 Peder Larsen ægter enken og fæster gården.
 1771 Peder Larsen, 66 år, gift 3. gang, kone 28 år.
 1787 Peder Larsen, 82 år, bonde.
     Ane Larsdatter, 44 år, hans kone.
     Lars Nielsen, 40 år, stedsøn af 2. ægteskab.
     Boel Pedersdatter, 23 år, datter af 2. ægteskab.
     Lars Pedersen, 17 år, søn af 3. ægteskab.
     Maren Pedersdatter, 14 år, datter af 3. ægteskab.
 1801 Ane Larsdatter, 60 år, enke, selvejerinde.
     Lars Pedersen, 30 år, søn forestår gården.
     Marie Jørgensdatter 33 år, hans kone.
     Peder Larsen, 6 år, deres søn.

Lykkegård omkring 1885. Fra venstre: Anders Pedersen, f. 1871. Gårdejer »Lykkegård« ca. 1898. Sognefoged Hans Pedersen, f. 1834, ejede »Lykkeland« fra 1866. Peder Albret Pedersen, f. 1868. Gårdejer »Sommerhøj«, Laugø. Maren Pedersen f. Albrechtsen f. 1835. Ane Margrethe Pedersen, f. 1870, g. m. Jørgen Larsen, Garbolund.

- 1834 Peder Larsen, 39 år jordbruger.
 Karen Larsdatter, 41 år, hans kone, f. i Ramløse.
 Børn: Ane Pedersdatter, 13 år.
 Lars Pedersen, 11 år.
 Peder Pedersen, 10 år.
 Jørgen Pedersen, 8 år.
 Christine Pedersdatter, 5 år.
 Jens Pedersen, 2 år.
 Hans Pedersen, f. 1834.
- 1860 Peder Larsen, 65 år, jordbruger.
 Karen Larsdatter, 67 år, hans kone.
 Hjemmевærende børn:
 Peder, 36 år, Jens, 28 år, Hans 26 år
 Christine, 32 år, ugift. Denne datters børn:
 Maren Larsdatter, 10 år og Jørgen Peder Larsen, 6 år.
- 1880 Hans Pedersen, 45 år, gift 1866, sognefoged, gårdejer.
 Maren Albrechtsen, 45 år, hans kone.
 Børn: Peder Albret Pedersen, 12 år, gårdmand i Laugø.
 Anne Margrethe Pedersen, 10 år, senere
 Garbolund.
 Anders Pedersen, 9 år.
 Karen Larsdatter, 86 år, enke på aftægt, død 20/3
 1880.
 Christine Pedersdatter, 50 år ugift slægting.
- 1901 Anders Pedersen, f. 1871, gårdejer, død 1939.
 Marianne Christiane f. Rasmussen, f. 1877 på Lykkeland.
 Børn: Hans Peder Pedersen, f. 1899, sognefoged,
 gårdejer, Lykkeland.
 Martha Katinka Pedersen, f. 1900.
- 1935 Carl Martin Pedersen, f. 1902, død 1972.
 Mary Pedersen, f. 1904, død 1982.
- 1966 Franz Wenzel.

T I L L Æ G

Peder Larsen, gårdmand, Holmegård og Lykkeland.
 F. ca. 1705 og begravet i Annisse 23/1 1788.
 Gift 1. gang med Karen Andersdatter, datter af sognefoged og

gårdejer Anders Jørgensen og hustru Margrethe Larsdatter, Egebjerg.

Børn: Lars Pedersen, f. 1732.

Johanne Pedersdatter, f. 1736.

Margrethe Pedersdatter, f. 1739.

Mette Pedersdatter, f. 1748.

Karen Andersdatter døde 1752.

Lars overtager Holmegård, fæstebrev 6/7 1754

Johanne arver 18 rdl. 5 mark efter moderen. Gift med Husmand Anders Jørgensen.

Margrethe gift med bonde Lars Larsen, Unnerup.

Mette gift med handelsmand og fisker Andreas Nielsen.

Gift 2. gang med Inger Svendsdatter, enke efter gårdmand Niels Andersen. Gift med Peder Larsen 1754. Han anføres ved skiftet efter manden som laugsværge og fæstemand. Søn i 1. ægteskab Lars Nielsen, f. 1748, fik ved skifte efter faderen, 93 rdl. som blev stående i boet. Han anføres 1787, som tjenestekarl hos Peder Larsen. Ved skifte efter foged og gårdmand Peder Larsen 1789 anføres: Tjenestekarl Lars Nielsen fordrede 90 rdl. som den afdøde opbevarede, hvilket enken tilstod var rigtigt, men da hun ikke fandt mere end 30 rdl. af disse penge i behold og havde i hendes mands levende live forbrugt de øvrige, så førtes til udgift i boet 60 rdl.

Fælles barn: Bodil Pedersdatter, f. 1755, se Hulegård.

Inger Svendsdatter død 1763.

Gift 3. gang med Ane Larsdatter, f. 1743, død 1801.

Børn: Lars Pedersen, f. 1771.

Maren Pedersdatter, f. 1773.

Lars Pedersen blev kaldt Lars Pølbros. Han udflyttede gården og byggede Lykkeland. Han var gift med Marie Jørgensdatter, f. 1767.

Maren Pedersdatter gift 1793, efter bevilling, med borger Ole Pedersen af Helsingør.

Lars Pedersen og Marie Jørgensdatters søn Peder Larsen, f. 1795, boede først i Skærød, senere på Lykkegård. Gift med Karen Lars-

datter, f. 1793, datter af husmand Lars Jensen, Skærød.
Peder døde 1864, 68 år gl., Karen døde 1880, 87 år gl.

Peder Larsen og Karens børn:

1. Ane Pedersdatter, f. 1821, gift 1850 med Lars Albrechtsen, Annisse.
2. Lars Pedersen, f. 1823.
3. Peder Pedersen, f. 1824, boede 1907 i København.
4. Jørgen Pedersen.
5. Kjerstin Pedersdatter, f. 1829.
6. Jens Pedersen, f. 1832, død 1864, gift 1863 med Ane Rasmussen, f. 1841, datter af gårdmand Rasmus Rasmussen og Kirsten Sørensdatter, Lykkeland.
7. Hans Pedersen, f. 1834, død 1908. Gårdmand og sognefoged. Dannebrogsmænd 1899. Gift 1866 med Maren Albrechtsen fra Rygården.

Skifter fra gård nr. 12 Lykkegård.

Sognefoged og gårdmand i Annisse Niels Andersen havde gård nr. 12 i fæste til sin død 1754. Skifte 20/10 1754.

Enken Inger Svendsdatter havde til laugsværge, sin fæstemand Peder Larsen. En søn, Lars Nielsen, 6 år, havde som formynder Lars Andersen, Annisse.

Vurderingsmænd: Sognefoged Peder Larsen og underfoged Niels Larsen.

1 sort bæst	16 rdl.	8 svin	8 rdl.	5 kalve	11 rdl.
1 brun bæst	16 "	6 " mindre	4 "	5 små "	2 "
1 brun bæst	10 "	10 grise	3 "	20 får	20 "
1 blakket	9 "	5 mindre	1/2 "		
1 brunblisset	2 "	1 sort ko	7 "	1 Huspostil	1 1/2 "
1 sort bæst	4 "	1 " stj."	6 "	1 Chatoll	2 "
1 brun hoppe	3 "	1 blisset "	6 "	3 hollandske	
1 gråskimlet	16 rdl.	1 " "	7 rdl.	fade	5 rdl.
1 sort	2 "	1 rød draget	5 "		
2 årsmål	6 "	1 brun hj."	5 "		
1 "	7 "	1 rød " "	5 "		

Boets beløb 374 rdl. Udgift 187 rdl. 8 skl.
 Enken fik 93 rdl. 3,8 skl. Sønnen Lars fik 93 rdl. 3,8 skl.

Peder Larsen 1. gang gift med Karen Larsdatter, død 1752.
 Ved skifte får Peder Larsen 94 rdl.
 Sønnen Lars Pedersen får 37 rdl.
 Døtrene får hver 18 rdl.

Peder Larsen gift 2. gang 1754 med Inger Svendsdatter som dør
 1763. Skifte 31/5 1763. Eneste barn: Bodil Pedersdatter, 8 år.
 Skifte, registrering og vurdering:

I stuen:

1 egebord	2 rdl.	1 liden bæk for bordet	8 skl
1 "	1 " 1 skl	1 bæk under vinduet	3 "
1 vråskab	1 "	1 "	3 "
1 dragkiste	1 " 4 "	1 lang stol	0,12 "
1 sejrværk	7 " 1 "	"	0,12 "
1 liden bæk v/bord	1 " 2 "	"	0,16 "
1 taburet	8 "	1 messinglysestage	4 "
1 sengested	1 "	1 "	2 "
1 dus. tintallerken	2 "	1 mindre "	1 "
2 tinfade	3 "	1 tinstage	0,8 "
1 gl. messingfad	1 "	1 spegel	1 "
1 jernkakkellovn	7 " 1 "	4 gl. hollandske fade	1 "

I ølkammer:

1 øltønde	1,8 skl.
1 halvtønde	1,4 "
1 "	1,8 "
1 ølfjerding	1 "
1 standtønde	0,6 "
1 standhalvtønde	0,4 "
4 sildefjerdinger	1 rdl.

I kammeret:

1 gl. egebord	4 skl
1 lidet "	1 "
1 " esskab	3 "
1 stort skab	2 rdl.
1 gammel egekiste	2 "
1 " "	2 "
1 " himmelseng	1 rdl.

Sengeklæder:

1 olmerdugsdyne	1	rdl	4	skl.	1 gl. olmerdugsdyne	3,8	skl
1 blå "	2	"	4	"	1 vadmelsdyne	4,8	"
1 blåstribet "	2	"	2	"	1 gl. linnedsyne	4,8	"
1 "	2	"	4	"	2 blårlærredslagen	3	"
1 stribet "			5	"	1 lærredslagen	4	"
1 "			4	"	1 gl. egebord	4,4	"
1 "			2	"	1 senge bæk	1	"
1 "			1,8	"	1 gl. kistebæk	2,8	"
1 blåstr. pude			1,8	"	1 gl. sengested	3,8	"
1 rødstr. "			1,8	"	1 gult omhæng	1 rdl	0 "
1 "			1,8	"	7 nye særke	2	"
1 "			1,8	"	7 gl." 1"	2	"
1 "			1,8	"	1 håndkværn	5	"
1 "			1,8	"	2 håndhæse	3	"

1 par lagen 1 "

1" blå " 3 "

4 pudevår 4 "

1 olmerdugsdyne 1 " 2 " 1 jernkølle 4 wegge

1 blå " 1 " 3 " 1 rdl 1 skl

1 " 1 " 1 håndøkse 1,8 "

1 gl. " 5 " 1 spadeøkse 1 "

2 gl. " 4 " 3 naure 3,4 "

1 blåstr. " 3 " 1 jernbeslagen vogn

1 gl. " 2 " 12 rdl.

1 blåstr. pude 1,8 " 1 " 3 " 2 "

1 par blårlærredslagen 3 " 1 " 1 " 2 "

1 " 1,8 " 1 slæde 4 "

2 " 2 " 1 " 2 "

1 grøn bænkeyde 1,8 " 3 høtyver 2 "

Plove og harve 1 "

1 tromle 4 "

1 sadle og 1 sold 1,8 "

I drengeskabet:

1 olmerdugsdyne	1	rdl	4	skl.	1 gl. olmerdugsdyne	3,8	skl
1 blå "	2	"	4	"	1 vadmelsdyne	4,8	"
1 blåstribet "	2	"	2	"	1 gl. linnedsyne	4,8	"
1 "	2	"	4	"	2 blårlærredslagen	3	"
1 stribet "			5	"	1 lærredslagen	4	"
1 "			4	"	1 gl. egebord	4,4	"
1 "			2	"	1 senge bæk	1	"
1 "			1,8	"	1 gl. kistebæk	2,8	"
1 blåstr. pude			1,8	"	1 gl. sengested	3,8	"
1 rødstr. "			1,8	"	1 gult omhæng	1 rdl	0 "
1 "			1,8	"	7 nye særke	2	"
1 "			1,8	"	7 gl." 1"	2	"
1 "			1,8	"	1 håndkværn	5	"
1 "			1,8	"	2 håndhæse	3	"

Skovredskaber:

1 jernkølle 4 wegge

1 håndøkse 1,8 "

1 spadeøkse 1 "

3 naure 3,4 "

1 jernbeslagen vogn

1 " 3 " 2 "

1 " 1 " 1 " 2 "

1 slæde 4 "

1 " 2 "

3 høtyver 2 "

Plove og harve 1 "

1 tromle 4 "

1 sadle og 1 sold 1,8 "

I køkkenet:

1 egebryggekar	3	skl.	1 øl-lejel	1	skl
1 "	1,8	"	1 "	0,8	"
1 gl. "	0,8	"	1 "	0,8	"
1 kærne	1	rdl.	8 siebøtter	2	"
1 mælkekande	0,12	skl.	1 malmgryde	1 rdl	4 "
1 "	0,6	"	1 jerngryde	1"	
1 brygge kobberkedel	6	rdl.	1 mindre"	5	"
1 liden "	1	"	1 gl. kande	1	"
1 gl. sie	2	skl.	1 ildtang	0,6	"
1 "	1	"			

Mindre ejendomme og huse i Annisse.

Matr. nr 32.

1931 Hans L. Hansen.

Stuehus opført 1800, stald 1888, andre bygn. 1896.

Matr. nr. 33. Se vråhus under Glædesbjerg.

Matr. nr. 34. Rørmosevej 48.

1901 Niels Kristian Bendsen, f. 1848 i Hillerød, husmand.

Birthe Kristine Jørgensen, f. 1846 i Græsted.

1915 sælger Chr. Aug. Andersen til Kristian Fr. Olsen.

1970 Karl Chr. Olsen og Ejnar Olsen.

Matr. nr. 35. Kulvasehuset, Rørmosevej 40.

1901 Mathias Jensen, f. 1869 i Græsted, husmand.

Inger Kirstine Jensen, f. 1874 i Melby, hans kone.

Sidse Albrechtsdatter, f. 1826 i Helsinge, på aftægt.

1940 Rasmus Andersen, f. 1892, død 1968.

Laura Jensen, f. 1904, dt. af Mathias Jensen, død 1976.

Signe Dorthea Jensen, f. 1901, død 1968.

Signe faldt som 12-årig ned fra høloft og var resten af sit liv lam i underkroppen. Hun blev til sin død passet af sin søster.

Matr. nr. 36. Palmehus, Rørmosevej 39.

1931 Svend Jensen.

1955 K. Olsen sælger til J.C. Mehr.

1970 Else Jørgensen.

Ejendommen opført 1901.

Matr. nr. 37. Stavrebakkehus, Rørmosevej 43.

1931 I. Larsen Jensen.

? Jens Peter Pedersen, f. 1893, død 1967.

Ellen Christiansen, f. 1889, dt. af Rasmus Klokker,

Annisse, død 1981.

Matr. nr. 38a. Lykkely, Rørmosevej 49.

1901 Ole Hansen, f. 1853 i Tibirke, husmand.

Kirsten Marie Hansen, f. 1861 i Annisse.

1931 Peter Hansen.

1945 Hans Jørgensen, parcellist.

Anna Jørgensen, hans kone.

Matr. nr. 38d. Myreholmus, Rørmosevej 53.

1931 H. P. Jørgensen.

1948 Harald W. Hansen.

1965 John Hansen.

1978 Fl. T. Jensen.

Matr. nr. 39. Pedersminde, nu Bogtrykkergården.

Var tidligere skytteejendom, Helsingvej 96.

1901 Hans Kristian Larsen, f. 1858 i Ramløse, parcellist.

Bodil Kirstine Andersen, f. 1859 i Helsing.

Børn: Lars Kristian, f. 1880, skræddermester i Helsing.

Anna Katrine, f. 1888.

Karen Marie Kristiane, f. 1897, hjemmesygeplejerske
i Ramløse.

Andreas f. omk. 1900.

1931 Andreas Larsen.

Hus under Matr. nr. 39. Helsingevej 99.

1901 Johan Jakobsen, f. 1853 i Nøddebo, daglejer, fattighjælp.
Maren Hansigne Eriksen, f. 1851 i Esbønderup, hans kone.

Matr. nr. 40. Baunehøj, Hedebovej 9.

1845 Lars Larsen, 36 år.

Kirsten Sørensdatte, 35 år, hans kone, datter af gmd.

Søren Pedersen og Margrethe Larsdatter, Annisse.

Børn: Karen Larsdatter, f. 1835.

Lars Martin Larsen, f. 1845.

Ane Margrethe Larsdatter, f. 1851.

1880 Lars Martin Larsen, 34 år, gårdmand.

Ane Margrethe Børgesen, 32 år, f. i Nejlinge.

Lars Larsen, 70 år, aftægtsmand, død 1888.

Kirsten Sørensdatte 69 år, død 1893.

1901 Lars Martin Larsen, f. 1845, parcellist.

Ane Margrethe Børgesen, f. 1847, husmoder.

Børn: Nielsine Kirstine Larsen, f. 1871.

Anna Margrethe Larsen, f. 1873.

Hansine Laura Margrethe Madsen, f. 1899,
slægtning.

1935 Hans Nicolaj Jørgensen, f. 1900 i Dråby. Anna Vilhelmine
Jørgensen, f. 1902 i København.

Matr. nr. 41. Kærmdal, Hedebovej 7.

1901 Peder Pedersen, f. 1834, ugift, parcellist.

*Kærmdal.
Karl Klausen med
drene.*

Anders Martin Pedersen, f. 1837, hans bror.
1923 Karl Kristian Klausen, f. 1894 i Tibirke.
Agnes Dagny Klausen, f. 1897 i Hillerød, hans kone.

Matr. nr. 42. Aneshåb, Hedebovej 5.

1901 Hans Hansen, f. 1874 i Annisse, ugift, husmand.
Sidse Pedersdatter, f. 1834 i Tibirke, aftægt.
1931 Hans Marius Petersen, f. 1901, død 1970.
Karen Marie Petersen, f. 1900, død 1979.

Matr. nr. 43. Hedebohus, Hedebovej 3.

Ejendommen i familiens eje fra 1867. Opført 1880-93.
1901 Svend Olsen, f. 1836, bødker, død 1916.
Ane Nielsen, f. 1844 i Strø, død 1916, husmoder.
1916 Olaf Christian Olsen, f. 1886, bødker.
Anna Katrine Olsen, f. 1891 i Ll. Lyngby, husmoder.

Maskinforhandler Laurits Olsen, Hillerød, var søn af bødker Svend Olsen, Hedebovej 3. Han havde forretning på Fisketorvet i Hillerød. Den er senere flyttet ud i Slangerupsgade og ejes i dag af en sønnesøn. Laur. Olsen var gift med Marie, som kom fra "Vejbygården", Åmosevej, Vejby. Han har skrevet vedlagte beretning om sin tid som tjenestedreng på "Enghavegård" i Ammindrup, Helsingvej 105. Han var født 1870 og tjente her fra 1881-85, først i 3 år før sin konfirmation som hyrdedreng og dernæst 1 år som andenkarl.

Gården var på 35 td. land, og den blev drevet som almindelig 7 marks drift: Rug, byg, blandsæd og havreudlæg, første og andet års græsmark og syvende mark med græs og halvbrak. Der var ingen rodfrugt, men i en del af blandsædsskiftet var der lidt kartofler til husbehov. I godt en trediedel af dette skift var der ærter, så det var kun den mindste del af skiftet der var blandsæd. Jorden blev pløjet temmeligt dybt med et godt muldrag, den var ret fri for ukrudt, og der blev høstet ret godt efter den tids høst.

Besætningen bestod af 2-3 velfodrede kraftige heste, 8-10 malkekøer, 5-6 får og en vædder, 6-8 ungkreaturer, 2 søer og 6 ungsvin, som i reglen blev født i februar-marts måned.

Af disse 6 svin blev de 2 bedste sogrise holdt til orne i november måned, mens de 4 blev fedet og slagtet til jul og sammen med en mængde gæs solgt på Københavns torv. Der var på gården en 4-5 gamle gæs og en gase. Gæslingerne blev fedet op. Manden kørte selv til København med svin og gæs en af de sidste torvedage inden jul. Søerne, som faredede i februar-marts, gik sommeren over og blev slagtet noget før jul og saltet til husholdningen. I oktober måned blev som regel slagtet 2 får og et stort lam, og da blev der holdt mikkelsgilde. Heri deltog først og fremmest gårdens folk og den mand, der havde hjulpet os i høsten, samt mandens søskende og deres ægtefæller og børn. Det var det eneste gilde, der blev holdt om året, ellers kom der så godt som aldrig fremmede.

Sæd blev der aldrig solgt fra gården, det blev fodret op. Om vinteren kørte manden til Hillerød torv med smør, æg og høns 1 eller 2 mandage om måneden, om sommeren hver mandag, og da var der kyllinger med, når den tid var. Til jul, når manden var i København, blev der købt ind til husholdningen til hele året: Rå kaffebønner, et helt anker brændevin, 1 top brun kandis, boghvedegryn og risengryn.

Fra gården blev solgt et par køer om året og om foråret 3-4 ungkreaturer på 1 1/2-2 år. Det var alt, hvad der blev solgt udover nogle få tønder kogeærter.

Da mandens søstre døde, højt oppe i halvfjerdsene, solgte han gården. Han døde over 95 år gammel i Ammindrup og var ikke fattig. Han afstod gården med besætning og alt tilbehør for 16.000,- kr., hvad der var under halvdelen af dens værdi. Han opgav aldrig til skattevæsenet, skønt de satte ham i skat af en formue på 100.000 kr.

Gårdens mandskab bestod af manden, en ungkarl på 42 år, en karl på 22 år, en andenkarl eller konfirmeret dreng og om sommeren en hyrdedreng. Af piger var der mandens to ugifte søstre, der var godt oppe i halvtredserne og en broderdatter på omkring de 30 år, der siden blev gift, hvorefter de to gamle søstre klarede sig alene til deres død. Disse gamle kvinder malkede køerne, ordnede mælken, kærnede smør, bagte alt brødet, bryggede øllet, der blev brugt, kartede og spandt al ulden, brød hørren, der blev avlet, skættede og heglede den - det var sommerarbejde - hvorefter de om vin-

teren spandt hørren, blåret og skættefaldet, hvorefter en slægtning af dem vævede det til hørlærred, blårlærred og skættefald. Dette blev anvendt til sække og underdynevår, noget blev undertiden vævet med i blårgarnet til lagenlærred, det var noget skarpt noget at ligge på, indtil det blev vasket nogle gange. De to søstre syede selv alle lagner, skjorter og særke. Det var et meget stort arbejde, disse mennesker udførte, men det var de opfødte med fra ganske små. De var aldrig ledige, fra de stod op om morgenen, om vinteren kl. 5 1/2, om sommeren kl. 4 og i høstens tid kl. 3 1/2. Før kl. 10 var det sjældent sengetid.

Der fandtes ikke andre maskiner på gården end en hakkelsesmaskine og en sædrensemaskine (ikke kastemaskine). Det daglige arbejde for mandfolkene var følgende fra majdagstid:

Der var da nogenledes tilsæt, så nu tog manden og karlen fat med at kalke og ordne gården indvendig og udvendig, de kørte brændet hjem fra skoven, savede, flækkede og stablede det. Imidlertid var noget af brakmarken afgræsset, så blev der kørt gødning ud, og den blev pløjet ned efterhånden, som kørerne havde afgræsset. Desuden var der forskellige andre arbejder, der skulle udføres inden høhøsten. Alt høet blev slået med le af karlen, manden og den konfirmerede dreng. Høet blev vendt og revet med håndrive og dernæst kørt hjem. Manden flyttede kørerne og passede kalvene, der altid stod på stald. Ind imellem målte drengen ærter. Indtil sæden blev for stor havde han travlt med at pille sten af marken. Imidlertid kom høsten. Da var vi altid, når det var godt vejr, oppe kl. 3 1/2, meget sjældent senere. Manden kaldte altid selv og var første mand oppe. Al sæden blev mejet med mejetøj, og stubmarken blev revet med håndrive, sæden blev nejet med hånden og bundtet med halmbånd. Når den var opbundet, begyndte vi at køre ind, karlen kørte med 2 heste og sætvogn, som det kaldtes. Manden satte sæden sammen i laden, hyrdedrengen hjalp til, og den konfirmerede dreng stak sæden af vognen, mens karlen hentede læs på den anden vogn, hvor en af kvinderne lagde sæden.

Når høsten var forbi, tog karlen fat og pløjede til rug. Den konfirmerede dreng og manden gik på tærskeloen og begyndte at tærske sårug med plejlen. Når rugen var sået, fortsatte manden og drengen med at tærske fra om morgenen kl. 6 og til ud på aftenen,

så længe de kunne se. Det var dag ud og dag ind, plejlen gik ustandselig.

Karlen tog fat med at vinterpløje, der blev ikke skræpløjet. Hyrdedrengen var så blevet fri for at vogte gæssene, de gik frit hvor de ville, men fra maj eller midten af maj og til høst måtte han også være på marken med dem fra kl. 4 om morgenen og til kl. 10 om aftenen. Al maden blev bragt ud til ham, både lillemiddag, middagsmad og midaften. Gæssene skulle have så lang en tid på græsset, for at de skulle trives godt. Det var en lang dag for en 10-års dreng, og det skete, hvis drengen lagde sig et øjeblik, når gæssene sov, at han også faldt i søvn, og når han vågnede, var gæssene gået i sæden. Fik de først smag på det, var det næsten ikke til at holde dem derfra. Det gjaldt derfor om ikke at falde i søvn. Jeg var hyrdedreng i 3 år, før jeg blev konfirmeret. Jeg klarede mig temmelig godt og faldt kun meget få gange i søvn i de 3 somre.

Jeg havde min kniv og snittede mange ting med den, og jeg byggede hus, hvor jeg kunne krybe ind, når det regnede, men når gæssene blev lidt større, var det lige meget, hvor meget det regnede, så måtte hyrden blive ude på marken, hvor man kunne tørres, når det blev tørvejr. Men når høsten var forbi, fik gæssene frihed til at gå, hvor de ville. Vi skulle kun sørge for, at de kom hjem, inden det blev helt mørkt.

Hyrdedrengen måtte så overtage kørerne til løsdrift, de måtte kun gå på en mark ad gangen, indtil den blev afgnavet, så fik de først lov at gå på den næste. Når vi nåede hen i oktober måned, var der fri over hele græsmarken og ved novembers tid var det hele afgræsset, så blev kørerne indbundet, og hyrden fik fri den 1. eller 2. november. Sommerens løn var en jakke og et par bukser af blåt vadmel, en brun hvergarnsvest - vadmelstøjet var for svært til vest - en blårlærredsskjorte, et par tykke, lange, hvide, hjemmestrikkede strømper, der nåede et stykke op over knæene, og et par sko. Alt tøjet var tilberedt på gården. Jeg gik i skole 3 dage om ugen, og den dag, jeg skulle i skole, måtte en af mine yngre brødre passe gæssene, ellers kunne jeg ikke komme afsted. Lektierne måtte jeg ligge ude på marken og læse, med det samme jeg passede gæssene eller kørerne. Det var et ensformigt og meget bundet hverv.

Til november var karlen som regel færdig med at vinterpløje.

Han gik da på loen med manden, og den konfirmerede dreng fik fri for plejlen og passede køer, svin og heste. Desuden pakkede han halm sammen efter plejltærskningen og lagde sæden frem fra laden, så tærskerne ikke behøvede at forlade tærskeloen, men kunne tærske uafbrudt fra tidlig morgen til sen aften. Så gik de ind og fik deres midaften, og når den var fortæret, måtte de ned og skære hakkelse til hestene. Derefter sad vi lidt og snakkede og så på at kvinderne kartede, spandt, strikkede eller syede, og når klokken blev henad 10, gik vi i seng og fortsatte dagen efter på samme måde. Sådan gik vinteren til hen på foråret. Når vi var færdige med at tærske, var der nogen tid før såtid; de sten, der var samlet fra marken, blev da slået til skærver og solgt til landevejene. Disse mennesker, der her er beskrevet, så man aldrig i dårligt humør. De var altid i arbejde, aldrig ledige.

Den daglige kost bestod af følgende: Om morgenen en kop kaffe og et stykke kandis til, ved 5 1/2-tiden om sommeren og lidt senere om vinteren, når kreaturerne var malket og fodret og stalden rensed, fik vi davre, som bestod af kogt sild til bart brød eller kolde kogte kartofler samt om sommeren et fad skummet rå mælk (om vinteren var mælken kogt), dertil så meget bart brød, som vi ville spise. Brødet var hjemmebagt hele året. Der blev bagt til en måned ad gangen, om sommeren blev brødet muggent, og ad sidstningen antog muggen alle farver og gik helt igennem brødet. Når vi sad ude i marken og spiste vores lillemiddag kl. 8 1/2 eller 9, kunne man se muggen ryge ud af munden på de andre. Lillemiddagen bestod af 2 rundtenommer af de store hjemmebagte brød, den ene med hjemmesmeltet fedt og som pålæg røget fårekød eller røget, meget salt svinekød. Om sommeren var det fede fårekød harskt og talgen derpå. Den anden mad var der smør og ost på, alt hjemmelavet. Dertil drak vi hjemmebrygget øl. Det blev ligeledes brygget til længere tid, hvorfor det sidst om sommeren var meget surt, så det snerpede munden helt sammen. Men det meget salte kød skulle nok få os til at drikke det.

Til middag fik vi aldrig mere end en ret mad, og alt var af gårdens egne produkter. Rug blev malet og sigtet og brugt til melboller i suppe og mælk, de var så hårde, at der skulle gode tænder til at tygge dem. Byg blev sendt til mølle og skallet og malet til gryn.

Middagsmaden bestod af suppe, kogt på det salte og fede flæsk, gule ærter eller grønkål og skiftevis bygrød eller byggrønsvælling - en enkelt gang boghvedegrød - og stegt flæsk og kartofler. Efter middagsmaden fik vi en kop kaffe med kandis til. Risengrød fik vi kun mortensaften og jule- og nytårsaften. Til midtåften fik vi alle 2 rundtenommer som til lillemiddag, til aften et fad skummet mælk og bart brød. Fisk fik vi kun 1 eller 2 gange om sommeren, når der kom fiskeprangere, og fersk kød en eller 2 gange i høsten.

De to store søer og fåret, der blev slagtet om efteråret, kunne holde ud til hele årets forsyning.

Matr. nr. 44. Skærødvej 41. (idag Hellebo).

1901 Niels Pedersen, f. 1861, boelsmand

Anna Gunnild Larsen, f. 1866, hans kone.

Børn: Lars Peter Marius Pedersen, f. 1894.

se Ryagergård.

Anna Karen Margrethe Pedersen, f. 1899.

1931 Niels Pedersen, død 1939.

Matr. nr. 45. Skærødvej 42.

1901 Lars Peder Madsen, f. 1856 i Helsingø, boelsmand.

Cisse Marie Kristiansen, f. 1859 i Valby, hans kone.

1931 Karl Pedersen, skrædder.

Matr. nr. 46. Knudsminde, Skærødvej 46.

1901 Lars Jørgen Larsen, f. 1863 i Tibirke, hujmand.

Kirstine Larsen, f. 1864, hans kone.

1931 Lars Jørgen Larsen.

Ejendommen opført 1883.

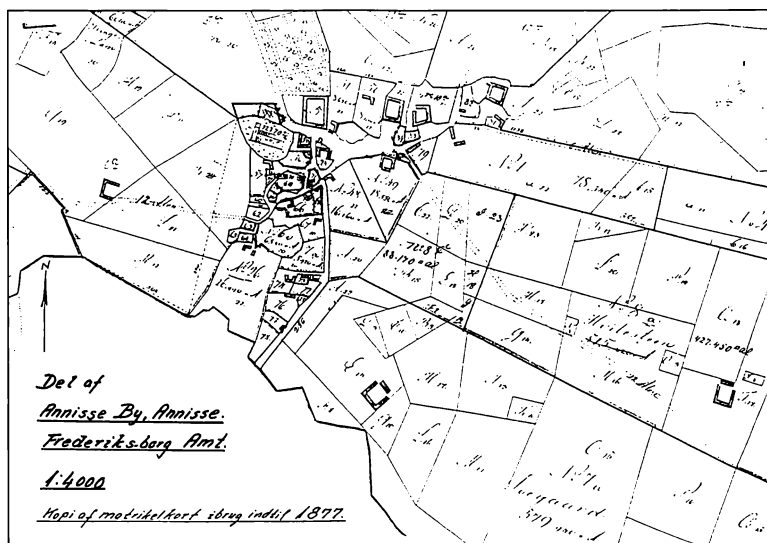
Matr. nr. 47. Ympehave, Kirkebjergvej 26.

1901 Søren Hansen, f. 1839 i Alsønderup, parcellist.

Kirsten Hansen, f. 1837 i Alme, hans kone.

1931 Niels Larsen.

Indtil 1985 Knud Thomsen, f. 1910, død 1985, og hans kone Rosa Stefanie Olsen, f. 1914 i Sigersted, Sorø Amt.

Kort over Annisse by 1877.

Husene i Annisse by.

Matr. nr. 48. Louises hus, Bystræde 5.

1901 Hans Peter Larsen, f. 1862, parcellist, død 1941.

Nelle Sofie Madsen, f. 1860, datter af indsidder Mads Larsen Truelsen, Græsted

1942 Louise Henriette Sofie Larsen, f. 1897. Datter af Hans Peter Larsen.

Louise boede i det gamle hus til sin død 1993. 96 år gl.

Et portræt af Louise Larsen tegnet af Ole Andersen i Lokalavisen i 1977:

Huset ligger idyllisk for foden af kirkebakken i Annisse, velholdt, gammelt, ærværdigt og stråttækt. Hygge stråler ud fra dets vægge. Det er netop et hus, som gør omgivelserne historiske, som hører til i landsbyen og giver den atmosfære.

Inden for murene præger minder om fjerne dage stemningen. Hvert gulv har sin historie, hvert møbel giver sit særpræg, hvert billede sin fortælling. I skuffer og skabe ligger minder om fortid i dvale for at vågne en kort stund, når Louise viser en gæst sine mange gode ting.

Mens Louise i jævne, men følte ord henter fortiden frem, foretager hendes gæst en rejse tilbage til tider, der ellers kun opleves alene en sen natte-time i selskab med en dygtig kulturhistorisk forfatters indlevelse i svundne tider.

For det indre blik toner farmor Ane frem, lidt krumbøjet, travlt optaget af at karte og spinde den hør, hvoraf fars sessionskjorte blev til. Den skjorte gemmer Louise endnu.

De stærke følelser findes stadig hos Louise, og kommer frem, når nye tiders uforstand har ændret gode gamle skikke. Hvad ligner det, at folk i dag bruger bagindgangen til Annisse kirke, for at lette bilfolket. Nej, helt anderledes var det, når etatsrådinde Lund, f. Switzer, til Annissegård lod to karle trække ponyvognen med hende i kirke op ad kirkebakken.

Annissegård med sit galleri af kulturpersoner var for børn omkring århundredskiftet lidt af et eventyr. Her kom børnene fra Annisse hver søndag for at spise bolsjer og høre Etatsråindinden læse et stykke af evangeliet. Det største juletræ i verden stod ligeledes på Annissegård. I børnenes øjne var det det største, fordi det nåede helt op til loftet, mens juletræer rundt i de små hjem enten slet ikke var til stede eller stod i en spand eller potte og nåede knapt op til hovedet på dets mennesker. Selv som voksen med hele den nøgterne erfaring og kendskab til lofthøjden på Annissegård synes man det var en oplevelse at komme til juletræ på gården.

Huset i Bystræde er ikke ret stort, men stort nok til at en halv snes mennesker fandt husly. Hans og Sofie Larsen, den del af deres ni børn, der ikke var ude at tjene, en oldemor, en farbror og sådan vekslende lidt på skift efter dødsfald og fødsler. Men små forbedringer i huset - store for familien - gjorde det i takt med livsrytmen muligt, at man fik det endnu bedre sammen.

Det tidligst erindrede for Louise går tilbage til 1901. Faderen arbejdede i A/S P. C. Christensen, Helsingø, der handlede med isenkram, trælast og foderstoffer. En dag kørte Louise fire år gam-

mel med distriktslæge Fabricius Hansen ind til Helsinge for sammen med far at skulle hente noget fint lyseblåt legetøj. Hvordan det nu gik til, så blev Louise borte. Far troede, legetøjsdamen så efter hende, hun troede, pigen var hos sin far. Barnet var på landevejen mellem Helsinge og Ramløse med kurs mod Frederiksværk. Da Ramløse Forsamlingshus - det lå også ved landevejen dengang - dukkede op, blev fireårige Louise glad. Det lignede forsamlingshuset i Annisse, så nu var hun da hjemme, men det var forkert. Først henne i nærheden af Sandkroen kom en pige ved navn Anna, der tog sig af hende. Hun tog hende ind til Strø Jens Peter, der havde sådan en fin hest. Her tilbragte Louise nogle timer, indtil Jens Peter bragte hende ind til tinghuset i Helsinge, hvor mor ventede. Der havde været stor opstandelse og eftersøgning af gående forældre, cyklende kommissær fra forretningen, venner og bekendte. Siden den dag var Louise gennem barndommen ikke til at drive hjemmefra.

Det sidste har ændret sig, og her i livets eftersommer tager Louise på mange rejser. Helt almindeligt er det ikke at gøre Malaysias jungle som 76 årig, men det blev gjort, og nu til september går turen til U.S.A., hvor en bror besøges.

Renlighed er en god ting, og der var pinligt rent i Louises barndomshjem. Ja, selv de to gange to grise blev draget ind i den store renselsesproces, som hørte lørdagene til. To gange to grise, fordi de blev købt ind to ad gangen med passende mellemrum til slagtetider. Så familien havde altid to store og to mindre grisebasser gående i hver sit aflukke. Om lørdagen kom først det ene hold ud, deres hus blev vasket i sæbevand, grisene ligeledes, og dernæst var det næste holds tur.

Minde efter minde blev draget frem, person efter person blev præsenteret, muntre oplevelser, dystre brande, som lagde gård på gård i aske, alt vældede ud. Sådan er Louise Larsen, åben over for fortiden med stor lokal viden, medlevende i nutiden, hvor blandt andet alle tilflytterne får et advarende ord om at værne om den lokale kultur og det lokale sammenhold.

Far lærte mig, at jeg kunne bruge 195 kr. når jeg tjente 200 kr., men aldrig 205 kr., og det har jeg levet efter, siger Louise Larsen.

Det er baggrunden for en rig tilværelse, og et langt liv, hvor ople-

velse blev føjet til oplevelse i en samklang, der forenede fortid med nutid.

Louise Larsen skrev som 90-årig en beretning om sin barndomsby, hvori hun beskriver beboerne i landsbyen, mens hun går fra hus til hus. Hun nåede desværre ikke at fortælle om livet på Annissegård, der slog hendes kræfter ikke til.

Jeg har i Louises beretning tilføjet matr.nr. i parentes på de enkelte huse, så man kan finde, hvor de omtalte personer boede.

MIN BARNDOMS LANDSBY

*Louise Larsen, 90 år gammel.
af Louise Larsen.*

Min barndomsby var dejlig, en hel lille torneroseby, hvor alle kendte hinanden, og alle hjalp hinanden. Jeg kan ikke huske andet.

Jeg kan begynde min fortælling med at give et skøn over de mennesker, som jeg holdt af, og som jeg tror holdt af mig.

(Matr. 77) Jeg begynder nede hos Rasmus hjulmand. Han var en god og flittig hjulmand. Han boede helt nede ved søen. Når man kom ned til Rasmus, havde han altid travlt med sit arbejde, han savede og høvlede, ja, der var rart at komme. Skulle man have en ny dukke og skulle bruge noget savsmuld til at fylde i dukkekroppen, var der altid nok at tage af, men så måtte man også trække sli-besten for ham. Han havde nogle fine økser og stemmejern, og de

skulle være skarpe. Han havde et gammelt kobberfad, som han kom vand i, når der skulle slibes. Han brugte det også til at vaske sig i. Han havde en rar stue med bord og lange bænke og et stolpeskab, hvor ølkruset og snapseflasken stod i. Der var også nogle glas i det. Han brugte altid 4 glas, selv om de kun var to til at drikke. Det var rart, så skulle man ikke hælde op så tit. Jeg kan se ham sidde og have taget det første glas og lidt efter siger han: "Lad os så tage de andre to". Han var en rar gammel mand; jeg har aldrig set ham i andet end hans arbejdstøj.

(Matr. 72) Så går vi lidt op i byen og kommer til Ane Have-mands. Hun var en fin gammel kone. Jeg har aldrig set hende anderledes end, som var hun lige trukket op af kommodeskuffen. Hun bar hue på sit hoved, som alle koner på den tid og havde altid et stort hvidt forklæde på. Hun kunne fransk vask og strygning og strøg med dampjern, og hun kunne vel nok sætte mændenes krave-tøj fint op. Det var en stor sorg for byen, da Ane blev gammel og ikke kunne arbejde mere. Hun havde en dejlig have med masser af blomster og dejlige stikkelsbær og to store kirsebærtræer med sorte bær. Hvor de smagte godt!

(Matr. 73) Så kommer vi til skomageren. Han kunne sy nogle fine sko og lappe en masse, men man måtte vente længe, inden de var færdige. Han sagde altid: "Der er ingen andre, der får dem end dig" og så måtte man vente. Jægermesteren fik også syet sine støvler hos ham. En dag mødte han skomageren på gaden i Hillerød. Han opdagede da, at skomageren havde hans støvler på. "Men Larsen dog, er det ikke mine støvler De har på", sagde Jægermesteren. "Jo", sagde skomageren, "Men han ville vel ikke have, at jeg skulle aflevere dem, inden jeg vidste om de duede".

(Matr. 74) Oppe for enden af vejen boede Hans Nielsen, Stine og gamle Dorthe. Dorthe var en gammel sød kone. Hun havde en søn, der hed Jørgen. Han kom en sommer og hentede sin mor med hest og vogn fra København. Han boede vistnok i Charlottenlund. Hans hest var en fin broget en og så havde han "Ponyvogn". Det var en stor dag for Dorthe, da hun skulle så langt ud i verden. Hun havde hvert år en fin brændestak. Den var rund. Man købte brænde i skoven om vinteren, så blev det savet, flækket og sat i stak om foråret, så det kunne tørre om sommeren. Når man tog et stykke træ og

spyttede på det i den ene ende, og det kom ud i den anden ende, var det tørt. Så kunne man bære det ind. Dorthes brændestak væltede engang, så stablede hun den op igen, men da den faldt anden gang, bar Dorthe sit brænde ind. En kone fra byen sagde til Dorthe: "Hvorfor tog du dit brænde ind, du tror vel ikke, at vi stjæler", hvortil Dorthe svarede. "Jeg er skalgaleme lige ved at tro det". Og så var der ikke mere at tale om. Dorthes slægt har jeg, så gammel jeg er, kendt i 6 generationer. Det er morsomt, at jeg kan huske så mange af de gamle.

Stine, hendes datter, var en flittig kone, som holdt sit hus rent og pænt, og Hans Nielsen, tror jeg, havde ikke nogen uven i hele verden. Han var altid glad og tilfreds og en meget fin arbejder, der skulle meget til at slå ham ud. Ærlig og pålidelig i alle måder var han. Jeg husker, at jeg en dag talte med Troels Lund. Vi kom til at tale om Hans Nielsen. Han satte ham meget højt. Han fortalte, at han og Hans Nielsen en dag var ude i marken. Troelses heste ville ikke som ham, så derfor skulle de have en af pishen, men så sagde Hans: "Er du tosset dreng, skal du slå, så får du aldrig heste ud af dem".

Hans Nielsen fik altid de værste heste, men kunne altid få dem til at gå, han snakkede med dem og fløjtede lidt, og så gik det. Han sagde altid: "Det skal faneme jenseme nok gå", og så gik det.

(Matr. 26c) Nu kommer vi til skrædderens hus. I mange år sad han og syede tøj til hele byen og sognet. Jeg tror nok, at han var en god skrædder. Hans kone Karoline hjalp ham meget. De havde 4 børn, blandt andet 2 dejlige drenge, Kristian og Holger, som begge druknede i Arresø. Jeg tror at det var i 1904. Det var de første døde, jeg så, og jeg har aldrig været på isen siden. De havde også en lille pige, der hed Josefine. Hun var så lille som et 2-års barn, og kunne kun sidde. Hun sad sommetider oppe på bordet, så kunne hun se ud. Hun kunne ikke falde ned, da hun ikke kunne røre sig. Hun blev kun 14 år.

(Matr. 67) Gamle Hanne sykone var også en gevinst for byen. Der var ingen, der kunne som gamle Hanne. Somme tider rejste hun til København. Så kom hun hjem med en masse klude, som jeg fik lov at lege med og til at sy dukketøj af. Hendes mor var jøde, men blev gift med en kristen mand, der hed Anders murer. Han var

med til at bygge koret til kirken. Da deres første barn skulle døbes, ville hun selv holde det over dåben og måtte derfor selv døbes først. Hun hed Sara og fik efter dåben navnet Marie. Hun var født Mindermann. Som lille pige kan jeg huske, at vi skulle til maskerade ude i det gamle forsamlingshus. Jeg vidste ikke noget om at min storesøster Anna skulle være med, men gamle Hanne havde en god fantasi. Hun havde syet en fin jægerpigedragt, hvor hun skulle have fjer i hatten. Far sagde søndag morgen til mor, at han syntes, hanen så så pjusket ud, men mor sagde ingenting. Om aftenen kunne far nok se, hvorfor hanen var pjusket. Anna fik første præmie. Det var et fint kagefad med violer på. På det fad lagde mor om søndagen en kage, som kom hel på bordet. Fadet har jeg haft her i huset indtil fornylig, da min bror var hjemme fra Amerika. Nu sætter hans kone det på bordet, når jeg kommer derover.

(Matr. 66) Så skal vi ned til Margrethe Per Hanses og Marie. Gamle Margrethe var en lille glad og meget flittig kone. Hun var blevet enke i en ret ung alder, men sørgede godt for sine børn. Hun havde 3 sønner og en datter, der hed Marie. Margrethe malkede på Annissegård i en hel menneskealder. Hun var oppe hver morgen ved 3-4 tiden, og jeg har aldrig hørt, at hun kom for sent. Hun var altid glad, god ved børn og i det hele taget god ved alle mennesker. Hun kunne hjælpe alle med alt. Hun strikkede og syede. Hver dag, også om søndagen, malkede hun 2 gange på gården, og det var vistnok en 15-16 køer hver gang. Jeg ved ikke, hvad hun fik for sit arbejde, men hun fik nogle ganske dejlige ostemadder, når hun var færdig om aftenen, så nogle gange fik jeg lov at smage.

Margrethe havde høns, og når der var høstet på gården, gik hun og samlede aks. Hun kom gerne med et ret stort forklæde helt propfyldt med aks, så hun havde mad til sine høns i lang tid. Marie var også sød, men gik meget dårligt. Jeg tror hun havde en masse gigt. Hendes hænder var helt vanskabte, men strikke strømper kunne hun. Jeg kan huske, at jeg var lige ved at misunde hende. Hun fik lov at få en sigtemad med sukker på. Den var skåret ud i små stykker, så kom den op i hendes kaffekop, og hun spiste den med en ske. Det måtte jeg ikke. Mor sagde: "Spis din mad pænt og drik din kaffe". Det var nok, fordi Marie ikke havde så gode tænder.

Margrethes stue var lys og venlig. Der var en kakkelovn, bord

og bæk og en fin kommode, pæne gardiner og hvidt gulv med sand på. Hun havde et lille værelse med en seng, hvorpå der lå et dejligt sort- og rødternet sengetæppe og det lå altid fint og glat. Margrethe og Marie gik altid inde med fine tøfler med træbund og læder overlæder. Margrethe var en lille kone, hun havde sort hue med bånd, kjole med vidde, vest og stort lysternet forklæde. Marie havde bart hoved, pæne kjoler og et lille forklæde. Margrethe boede til leje hos en anden gammel kone, som hed Line Anders Hendriks.

Line havde kun en stue og et kammer, der sov hun. Der var en seng og et skab. I hendes stue var der en stor sofa med sort voksdug på. Der har jeg siddet mange gange. Så havde hun et lille bord, en bornholmer og en dragkiste, en puf og nogle stole. Jeg tror nok, at hun også havde en gyngestol. Line havde nogle store børn, og nogle plejebørn havde hun også. Jeg tror nok, at hun holdt meget af børn. Hun havde en plejedatter, der hed Harriet, hun var lidt ældre end mig. Vi var meget fine venner, og når ingen vidste, hvor jeg var, var jeg hos Line. Hun var meget dygtig med sine hænder, hun kunne alt håndarbejde. Hun syede korssting, og hun syede fine skjorter for bønderkonerne med musetakker ved håndlinningen. Hun lærte Harriet og mig det hele, om det så var knapper, kunne hun sy dem. Havde vi et hul på vores hose, måtte vi tage den af, så sad vi i sofaen og stoppede det. Men hun så efter, om vi gjorde det rigtigt, for ellers kunne vi bare pille det op igen; men garnet måtte ikke gå itu. Jeg har haft mange gode timer i det gamle hus.

(Matr. 64) Henne ved nedgangen til søen lå et hus, der boede Stine, hun hed vistnok Egelund. Hendes mand var svensker, ham har jeg aldrig kendt, men vi sagde altid "ned til svenskestine". Hun var noget døv. Hun havde en datter, der hed Maren. Hun var vist en værre een, for hun røg på lang pipe. Jeg ved ikke om hun var gift, men hun havde en søn, der hed Arthur, og en datter, der hed Eva. Men så døde Stine og Maren rejste til København.

(Matr. 65) I Enghuset boede en kone, som hed Ane Jørgen Anders. Hun havde børn, der kom der, og hun lærte dem at læse. Det var hun meget flink til, men hun var der ikke mere, da jeg skulle til at læse.

(Matr. 62) Stine Ammes hus var et dejligt hus, det var langt og

så havde det en trægavl, som man kunne spille bold på. Hun gjorde os aldrig noget. Hun var en stille kone, ikke af mange ord, men vi havde respekt for hende. Havde vi lavet noget forkert, fik vi det at vide, men ikke noget med store ord og en hel masse vrøvl. Vi kunne godt lide Stine. Hun gik på Annissegård hver dag. Hun havde været amme for jægermesteren, og da han blev gift og fik børn, passede hun også dem. Jeg ved fra den ene af sønnerne, at de aldrig havde været uartige overfor Stine. De holdt alt for meget af hende. Jeg tror de satte hende meget højt. Når de blev uvenner med deres mor, sagde hun altid: "Så kan I tro, så kommer Stine ikke her", men de svarede, at så gik de selv ned til hende. Stine holdt de af og hun af dem. Hun havde en datter der hed Kamilla. Hun var en trofast barnepige for sin brors børn. Hun kørte med dem, når deres mor havde pyntet dem, og de var lige så fine, når de kom hjem, som da de kørte ud. Broderen og konen var også gode ved hende.

(Matr. 63) Rasmus og Stine var klokkerfolk. Rasmus gik på Annissegård og passede grisene. Når han fodrede og grisene skreg højt, mens han sang, råbte han: "Ti stille, jeg kan ikke høre mig selv". Men han var glad for kirkegården, der gik han og rev og lugede og når han lavede fint til om søndagen, skulle man ikke gå op og træde på gangene, for de skulle stå fint til om søndagen. Når der havde været begravelse og alt var færdigt, bar klokkeren alle de fine kranser ind i våben-huset. Der havde han en lang stang fra væg til væg, og der anbragte han kransene til søndag morgen, hvor de blev lagt ud på graven igen, så de kunne holde længe. Søndag, når der var ringet til aftensang, blev de taget ind igen. Den gang var det store kranser med palmer, tørrede blomster og et stort bånd på. På flere af de rige menneskers grave var der også nogle meget fine perlekranser. De kunne holde i mange år.

Stine klokkers var en lille rund kone. Hun ringede hver dag kl. 11 1/2 med den lille klokke, så kunne arbejderne høre, at nu var det snart middag, hvis de var langt ude i marken. Der var ikke mange, der selv havde ur dengang. For dette fik hun "Ringbrød" til jul. Det var store sigtebrød, de blev lagt i poser i sække og hængt op på loftet, så kunne de holde sig fra jul til fastelavn. Man var jo ikke forvænt med friskt brød dengang. Jeg var tit med Stine oppe og ringe til middag, og jeg tænkte altid, bare Stine kommer igennem den

smalle trappe op til tårnet, men det gik.

Klokkeren var en glad mand, men jeg tror, at han var lidt bange for mange ting. Engang var der klaget over, at der ikke var varmt nok i kirken til den første gudstjeneste. Rasmus var oppe at fyre ved 3-4 tiden. Så en morgen syntes Rasmus nok, at han så en skygge, men han passede sit arbejde. Da han var færdig, kom en mand frem af mørket, det var et medlem af menighedsrådet, som var gået helt inde fra overdrevet. Han var nu klar over, at der ikke var noget at klage over, og så var Rasmus glad igen. Blev det tordenvejr gik Rasmus altid i tårnet, så han hurtigt kunne melde, hvis lynet slog ned. Han gik altid klædt i blå forklæde og franske træsko.

Jeg har også en god historie: Rasmus var til auktion og havde købt en bluse til Stine. Han syntes, den var pæn. "For det er en Jesusbluse", sagde Rasmus, da han kom hjem. Det var nu en jersey bluse, men det gjorde jo ikke noget, når bare man er glad for den.

I sine yngre år kunne Rasmus godt lide en tår over tørsten. Ved begravelsen af en mand, der boede i nærheden af hans mor, det var midt om vinteren, tog Rasmus en frossen jordklump og smed ned ovenpå kisten med ordene: "Kan du så blive der din satan". Et par aftener senere, da Rasmus skulle besøge sin mor, mødte han mandens genfærd. Fra den dag drak Rasmus aldrig mere end han kunne tåle.

Vi fik den spanske syge, og Rasmus sagde, at der var mange syge, men der var ingen døde; men så døde Rasmus selv af den. Det var i 1918.

(Matr. 61) Bag Stine Ammes hus lå et meget lille og gammelt hus. Der var en dør, og så kom man ind i en gang, hvor der stod et komfur. En dør førte ind i stuen, og her var ligesom et trin ned, så hvis man ikke passede på, fik man een af døren og røg langt ind i stuen. Her boede Karen Per huggers. Hendes far var vist en slags tømrer. Hun var selv en fin væverske, men som jeg kan huske hende, var hun en lille gammel kone, som gik og holdt sig til stole og borde. Hun havde en dejlig stue med blyindfattede ruder i vinduerne, en lang bæk, en bordende bæk, et stolpeskab og et langt bord, et skab, en vingestol og nogle andre stole, en stor omhængsseng med fine blå- og hvidternede gardiner for, og hvor gardinerne nåede sammen, lå der flere hørpuder med hækede og syede ting på.

På hylden over sengen var der mange tintallerkener, som var skuret i sand, så det lignede sølv. Der var også en kakkelovn, og der var lergulv med sand på. Min mor lavede selv smør og nogle fine knaposte, det var dem, jeg skulle hen med, så jeg kom tit. Hun sagde ikke ret meget, så jeg gjorde mig hurtigt færdig, jeg var lidt bange for hende.

(Matr. 60) Der fra gik jeg hen til Laurine og Karl Møller, her var jeg mere hjemme. Laurine var altid glad, Karl Møller var mere stille og mut. Jeg tror, at hele livet var en byrde for ham. Når Karl skulle lave noget, var det med meget besvær, alting tog han så tungt på. Han arbejdede, så længe jeg kan huske, på Annissegård. Han kørte 2 heste, som var hans bedste venner. Han syntes altid, at det var synd, at de skulle trække, han var lige ved at gøre det selv. "Per kan ikke trække og Gusta vil ikke", sagde han. Til Karl kunne man lige så godt sige, at han skulle køre til månen som i marken, det var lige besværligt. Jeg tænker tit på ham, nu da de kan rejse til månen, det troede man ikke dengang. Karl blev gammel og måtte rejse fra det gamle hjem. Han kom til at bo i Kommunehuset på Kirkebakken, det var lige bygget op efter en brand og var, syntes vi andre, meget bedre end det han kom fra, for der var mange rotter, og det var meget gammelt. Men det tog meget på ham, og han blev syg. En dag tog han en lægdehammer og slog sig selv i hovedet med den. Han kom på sygehuset, men døde et par dage senere.

Laurine var en god kone for Karl. Altid hjalp hun ham, så godt hun kunne, altid var hun glad og tilfreds med, som hun havde det. Mennesker kunne hun hjælpe, og der var ikke mange, der kunne gøre det pænere end hende. Sig selv og sit gjorde hun ikke meget ved, men engang var jeg nede at hjælpe hende. Vi tog dynerne af sengen, hun havde alkoveseng, og derefter tog vi halmen ud til grisen. Så gik vi hen på gården og hentede ren rughalm. Op i sengen med halmen og så af med træskoene og op og træde det godt sammen. Så på med dynen og sengen var fin igen. Laurine tapetserede også selv og så fik jeg lov til at pudse alle billederne. Når Laurine havde sat en bane op, så havde jeg pudset de billeder, der skulle hænge der. Det foregik på den måde, at jeg spyttede på det og brugte mit forklæde som pudseklud. Det var ikke så godt at komme hjem med sådan et forklæde, jeg tror ikke, at mor var glad for det.

Jeg kan ikke huske, at jeg blev skældt ud, når jeg fortalte, hvor fint Laurine havde fået det. Hun havde kun en stue med 2 fag vinduer. Når man kom ind fra gangen, stod Karl Møllers sko, træsko og træskostøvler, hans spade, rive, møjhakke, greb, høtyv, skovl og kost lige bag døren; ligeledes hans sladrag og strygespån, jo han vidste, hvor det hele var. Karl Møller lå i en slagbænk under vinduerne, og dersom den var ved at skride ud, slog man en tøjrepæl ned i lergulvet, så stod den fast. Der var en kommode, et bord og en dragkiste, hvori Laurine havde sin mad. Sommetider havde hun også pærer, men dem kunne jeg ikke lide, for de lugtede af Naftalin, så de endte gerne i lergraven, når jeg gik hjem. Et klædeskab var der også, men tøjet hængte for det meste udenpå skabet. Så var der en kakkellovn og en bliklampe, som hang over bordet. Det var hele Karl og Laurines hjem, som de var glade for.

Jeg har meget at takke Laurine for. Jeg blev syg af den spanske syge og lå længe i sengen. Mor og far passede mig godt, men mor havde ikke så mange kræfter. Det var i 1918.

Laurine kom hver dag og hjalp med at vaske og stryge, og det kan nok være, at jeg lå fint i nystrøget natkjole med feston og alt på.

(Matr. 59) Så skal vi til Ane Mortens hus. Det kan jeg ikke fortælle så meget om, for der kom jeg ikke så tit. Den kone, tror jeg nok, tog en lille en og så gik hun ud og tiggede. Det tror jeg ikke hun havde grund til, men hun kunne altid beklage sig. Hun var ikke god til at være glad for det, hun fik. Når vi gik ærinder for mor, fik vi altid at vide: "Nu siger I pænt tak, når I bliver budt noget, og I må ikke være grådige". Ane havde en datterdatter, som hun var, ville vi ikke være. En dag var hun ovre hos en kone, der hed Maren og hun gav hende en sigtemad. Så sagde Ane: "Hvad siger du til den rare kone". Barnet sagde: "Når jeg har ædt den, vil jeg have en til". Og det var jo ikke pænt.

(Matr. 70) Og så var der Nille og Ole, de var rigtig gode begge to, men de levede lidt stille, når de kom hjem fra arbejde. De havde et pænt lille hjem som alle andre.

(Matr. 57) Oppe på bakken lå fattighuset, og der var nogle, som var rare, og nogle som ikke kunne lide børn. Der var Skåningskaren, hun var sur. Men så var der Erkeniels, han var glad, men gik

meget dårligt. Jeg kan huske, at han lå i sengen. Han havde en seng, et bord, en stol og et skab. Væggene var hvidkalkede, men han gjorde ikke meget vrøvl. Når mor havde lavet sulemad, skulle jeg gå op og give ham varm mad. Mor kom maden i en skål, skar kød og brød i stykker, og så var der en ske med. Så sad Niels i sin seng og spiste, og når han var færdig, kunne det hænde, at han gav mig 15 øre, så skulle jeg gå i brugsen og købe 1 1/2 pælg brændevin og så var der 2 øre til bolsjer, men det måtte vi ikke for mor. Når vi kom hjem og fortalte mor, at vi havde fået penge til brændevin, blev mor vred. Hun tog et rent forklæde og hovedtørklæde på og gik selv i brugsen og op til Niels med det. Så varede det længe før Niels gav mig penge igen.

(Matr. 58) Og så var der Posthanne. Hun havde gået post fra Hillerød til Helsingø. Hver morgen kl. 3 gik hun til Hillerød og derfra til Helsingø. Det var inden banen kom. Hun var venlig og sød. Når vore strømper var våde, gik vi ind til Hanne, så fik vi tørret strømperne på kakkelovnen. I træskoene kom hun brændegløder, så var de tørre og fine, og så kunne hun synge og fortælle historier, så der var dejligt at være oppe.

(Matr. 56, smedien) Nu er vi kommet til Kirsten og smeden Lars Henriksen. Kirsten var en pæn kone, og hendes hovedtøj og hår sad altid, som det skulle. Ren og pæn var hun altid, for hos hende kom der altid mange mennesker. Der var altid kaffe i kakkelovnen og snaps og øl på det lange bord i stuen. Når folk kom til smeden, måtte man ikke gå dør forbi, som man sagde i gamle dage. Gæstfriheden var stor, trods det ikke var det store sus. Kirsten var om foråret meget tidlig oppe. Jeg kan huske engang, at hun kom hen til mor, da var hun ikke gjort rigtig i stand, for, som hun fortalte, havde hun været med til at smede harvetænder i den bare nathue. Var der meget at gøre, tog hun sin tørn med i smedien. Når hun stod ude i køkkenet, og smeden slog 3 slag med hammeren, vidste hun, at der var brug for hende. Kirsten lavede meget god mad, og der var ikke mange der bryggede så godt øl som hende. Den gamle smed var nok en meget dygtig smed, han havde lært sammen med Peder Nielsen, senere ejer af Nordsten, Hillerød. Han var en lille tyk mand med kamskæg og stort skødeskindsforklæde på. Han havde været med i krigen i 1864. De sagde, at han havde fået en kugle i

maven, men han spiste og drak da meget godt. De havde 2 børn, Margrethe og Jørgen. Jørgen var meget forkælet af sin mor, hun kunne ikke se nogen fejl ved ham; men jeg har tit grinet af Jørgen, for jeg syntes, at han var en tøsedreng.

Når far og mor havde gæster til at være der om natten, fik vi lov at sove hos Kirsten, og det var vi glade for. Hun havde en dejlig varm og god seng, vi lå hos hende.

Om søndagen eller når det var helligdag, kunne man se smeden og Kirsten gå på visit. Smeden havde skødefrakke med kantebånd, halvlange støvler, hue med sløjfe i panden, der var 2 klapper, som man kunne slå ned om ørene, fint halstørklæde og en gammel stok. Kirsten med fin hvergarnskjole, den var brun. Knytsjal med hvide borter, det var et trekantet sjal, man tog på, så trekanten var ned ad ryggen, og så slog man begge snipper over brystet og knyttede dem om livet. Dertil havde hun et fransk sjal eller et sort eller gråt uldsjal på sin fine hue med sølv- eller guldnakke og fint lin og hagebånd.

En silkehætte med blonder, fine blanke sko og en lille fint flettet taskekurv, hvor hun havde sine briller og sit fine lommestørklæde. Lige bag efter gik "Nette", det var en lille sort hund, der altid var med dem.

I soveværelset var en stor seng og en mindre, i den sov smeden. Over døren fra stuen og ind til soveværelset var en hylde. På den satte Kirsten noget mad til Jørgen, for når han havde været ude på sjov med pigerne, var han sulten, når han kom hjem. Så kom han brasende ind i stuen og spurgte efter mad. Kirsten fortalte ham, at det stod på hylden, men når vi var derhenne ville han ikke være bekendt at spise sukermad. Men så sagde Kirsten: "Du spiser sukermaden, for din far spiser ikke sukermad til silden i morgen, og Nette spiser heller ikke sukermad". Så sagde Jørgen: "Hold kæft", men i det samme satte den gamle smed sig op i sengen og sagde: "Kan vi så få fred", og så blev sukermaden spist, og der blev fred og ro. Om morgenen, når vi andre var løbet hjem til mor og skulle i skole, kunne Jørgen ikke komme op, så hans mor måtte banke på døren mange gange, og tilsidst sagde hun: "Kan du så komme op, for nu går Sofies tøser i skole".

Vi var også henne og trække blæsebælg, når de om aftenen sme-

dede hestesko, men så fik vi også lov til at få varmet en strygebolt, når vi skulle hjælpe mor med at stryge. Når der skulle ringes hjul, var det en hel dags arbejde, vi var med til. Ved posten skulle der laves en jordvold, så der var meget vand til at komme hjulet ned i, når den gloende ring var lagt om. Der var gravet et hul i vejen, der lå hjulet så. Når ringen var blevet varm over det hele, blev den lagt om hjulet.

Vi måtte stå langt væk, så vi ikke stod i vejen. Ja, det var herlige timer, vi havde ved den gamle smedie.

Så var der det gamle hus ved Annissegård, som nu er revet ned. Her boede nogle forskellige mennesker, blandt andet en svensker. Han drak brændevin af en 2 pottes flaske og slog sin kone og børn, så ham var jeg ikke rigtig på hat med. Der hørte en stald til det hus, og her skulle præsten holde, når han kom fra Ramløse. Dengang havde man kun hestevogn. I det gamle hus havde der også været

Ved gadekæret i 1900.

kro engang, men så købte etatsråden det.

(Matr. 49c) Mine Svend Andersens og Ane byggede så det hus, hvor Vestergård nu bor. Det var forretning i mange år. Her kunne

vi købe alting, lige fra en dåse skosværte til en fin palmekrans, hvor der stod "Det sidste farvel". Men da så brugsen kom, og Ane og Svend blev gamle holdt det op.

(Matr. 11i) Så kommer vi til smedens hus. Det ligger på Pilegårdens gamle plads, men i 1859 brændte gården og blev flyttet ud på marken. Huset blev bygget af en søn og datter fra Pilegården, men det blev sønnen, Jacob, som var ungkarl, der kom til at bo der. Han havde en husbestyrerinde, der hed Ingeborg, hun havde været forlovet med hans bror, Jens. De havde en datter sammen, som hed Signe. Hun var en livsglad pige, som alle holdt af. Hun blev syg i 1897, man sagde, hun havde gigt, men det var vist noget meget slemt. Hun kom på sygehuset om sommeren og døde til november. Min mor og far har fortalt, at de unge skytter bar hende fra Pilegården til kirken. Der var så stort et følge, at de sidste gik ud af gården, da de første gik ind i kirken. Det var en stor sorg for hendes mor og farbror. Han kunne ikke leve, da Signe var død, og døde kort efter.

Jacob var en glad mand, men jeg tror ikke, at han rigtigt lavede noget. Han var vist jæger eller sådan noget. Der blev revet og fejlet, hvor Jacob var, og selv var han en pæn mand.

Vi gik hen og hjalp ham med at save brænde. Ingeborg var også venlig og rar, og så lavede hun sådan noget god mad. Troels Lund sagde altid, at der var ingen, der kunne lave finker som Ingeborg.

(Matr. 84) Så kommer vi til det hus, hvor Svend Hald bor. Her boede Svend Sørensen og Karen. Han gik meget dårligt, da han havde mistet sit ene ben.

(Matr. 10) Og så er vi ved Jørgen Larsens gård. Den brændte i 1859. Der boede dengang en bager Appen, han lejede af Lars Sørensen, som havde Søgården. Den lå nede ved klinten bag kilden. Der brændte jo så meget af byen, så da han skulle bygge gården op, solgte han gården nede ved søen til etatsråden, og i min barndom hed den altid Lars Sørensen lodden.

Jørgen Larsen havde børn, der var lige gamle med mig, så der kom vi op til fødselsdag, og det var nogle af de bedste fødselsdage, jeg har været til i mit liv. Jørgens kone Ane Margrethe havde vel nok lavet til os unger. Vi fik chokolade og kager, alle dem vi kunne spise, og fin aftensmad med alt godt. Den gang kendte man

ikke til dessert, men vi fik pærer med creme og syltetøj og saftvand. Pigen havde en fætter, som hed Jens. Han var en god og rar dreng, men han var ikke meget for at spise noget, han ikke vidste hvad var. Han sagde: "Nej tak, sådan noget har jeg aldrig smagt, så det skal jeg ikke have noget af". Grunden var den at hans mor engang havde købt et fint glas sennep til jul. Til jul blev der dækket fint bord med alt slagtemaden. Jens så langt efter det fine glas, men hans mor sagde: "Du rører det ikke, Jens". Da Jens blev alene, kunne han ikke lade være at smage på det, for der stod en ske i. Da han havde fået en stor skefuld, kom hans mor ind igen, så der var ingen vej udenom, Jens måtte spise den. Det har nok været en skrap mundfuld for en lille dreng, så siden ville han kun spise det, han kendte. Ja, jeg har gode minder fra den tid, jeg kom der.

(Matr. 82) Så er der Knud Halds hus. Jeg tror nok, at det var Maren Søren Nielsens, der lagde jord til, om hun byggede det, ved jeg ikke. En gammel slægtning, der hed Bodil, skulle have en stue, så længe hun levede. Man gik ned til Bodil og købte slik. Jeg husker hende, som en gammel kone.

(Matr. 9) Omkring Knud Hald og Hjerrilds huse var den gamle gårdsplads til Hejeltegård, som lå på forsamlingshusets grund. Maren og Søren Nielsen boede på den gamle gård. De havde 3 sønner, Niels, Kristoffer og Anders. Så døde Søren Nielsen helligtrekongers aften og til marts fik Maren en lille pige, som hed Marie. Hun var altid hos sin mor. Hun fik en barnepige, der hed Maren, og hun fortalte, at så godt et barn havde der aldrig været. Drengene var også gode, men de gik ofte ind til Lars Sørensens mor og blev somme tider længe borte, så sagde deres mor: "Kan I lave tre pakker tøj, så kan vi sige, at de rejser derind". En dag måtte Maren have skyndt sig meget, for i hastværket havde hun fået Maries forklæde med. Da drengene kom hjem og fik besked på at rejse, sagde Anders: "Ja, men lille Marie skal da ikke rejse, hun har da ingen ting gjort".

Maren flyttede sin gård ud, hvor den ligger nu. Hun passede selv sin gård og havde gode folk til hjælp; de fleste blev hos hende til de selv stiftede hjem. Alle kunne lide Maren. Hun var lige overfor alle, og hun hjalp, hvor der var nød. Hun var en rigtig bondekone. Hun gik altid i træsko, havde sit hovedtøj, som alle koner gik med,

under forklædet var der en lomme, og jeg tror, den altid var fyldt med 2 kroner; når hun ville give noget, tog hun altid derind. Jeg har aldrig set hende med overtøj på, kun sjal. Når nogen i byen var syge, eller der var kommet en lille arving, kunne man se Maren komme om aftenen med sin lille lygte med et lys i. Hun havde en krukke med sødsuppe med æbler, svesker, rosiner og hel kanel i, dertil en brødæggekage med honning og syltetøj, og så er jeg vis på, at der kom en 2 krone op af lommen.

Om efteråret havde man indkvartering af soldater, der var på øvelse. Hun havde mange menige, men også nogle befalingsmænd. De fik dejlig varm mad til kl. 12, så var der en ung greve, der sagde: "Fru Nielsen, kan jeg ikke få lidt varmt til aften". Maren svarede: "Skal du have varmt, skal de andre drenge også". Hun gjorde ikke forskel på nogen.

(Matr. 81) Så er der det hus, som Kristian Larsen havde. Det var Kristians forældres hus, men inden de købte det, boede der en mand, som hed Søren Ørby. Jeg kan ikke huske ham, men mor fortalte, at da søster Anna var lille og lå i vuggen, skulle far og mor til fastelavnsbal hos Maren Søren Niels. Så satte de vuggen på slæden og trak den op til Søren, så passede han hende, mens de gik til bal, og det skulle han have 35 øre for. Min far kunne ikke danse, men han gik med, fordi min mor godt kunne lide det. Da de kom og hentede Anna, gav far Søren en hel krone, for han havde spillet firkort og vundet 10 kroner, så de var meget rige.

Så kommer vi til min dejlige gamle skole. Hvor var den stor og fin, og hvor havde vi en god lærer. Jeg tror ikke, at der findes den slags mennesker i dag, for han kunne holde styr på os unger.

Der var 2 klasser, 1. og 2. klasse. 1. klasse var fra 7-10 år og 2. klasse var fra 10-14 år, så han skulle have et øje på hver finger. Han havde en egen evne til at få os til at lytte, for han kunne fortælle og levendegøre alt, så man aldrig glemte det. Vi havde en dejlig morgensang og noget bibelhistorie, og han ville have, at vi lærte vores salmevers udenad. Vi havde alle fag: Geografi, fædrelandshistorie, regning og skrivning. Jeg kunne lide det hele undtagen regning, det var jeg knap så flink til. Men der var ingen undtagelse, vi måtte holde trit, så godt vi kunne. Det bedste var historie, det kunne jeg godt lide, og jeg tror nok jeg havde en god hukommelse. Jeg har siden

Brugsen omkring 1910.

tænkt meget på gamle lærer Møller, da jeg blev voksen og fik lov at rejse lidt ud i verden. Han sagde engang til os børn: "når jeg engang ikke er mere, vil man sejle med store skibe med stor fart på, både på og under vandet", men da han fortalte, at vi kunne komme til at flyve oppe i luften, så begyndte vi at tænke, at nu var det vist bare eventyr. Men jeg har selv fået vished for det, jeg har fløjet flere gange.

Vi havde hvert år en dejlig tur til Nejede Vesterskov. Vi havde madpakke og rød sodavand med, og så gik Møller en hel dag med os ude i skoven. Oppe på Ingers høj spiste vi vores mad og legede. Møller skar "Anniske Skole" i et af de store bøgetræer, som står deroppe på højen. Vi plukkede Anemoner og Bukkar og fik nogle bøgeregne med hjem. Det var vel nok en skovtur.

Da jeg var 14 år, kom jeg ud af skolen. Jeg skulle ud at tjene ligesom alle andre, men min gamle skole har jeg aldrig glemt.

(Matr. 49) Så havde vi vores gamle brugs, her var der hyggeligt, og hvor var der mange gode ting. Ja, nu tror alle mennesker, at vi har en meget finere brugs, men i min barndom var det en fin brugs, og så havde vi alle tiders brugskone. Hun var en glad kone, og hen-

des mand Lars Jensen var også god nok, men jeg kunne bedst lide Margrethe brugs. Det var dejligt, når man kunne gå hen og købe for 2 øre bolsjer, når Margrethe var i butikken. Jeg syntes altid kræmmerhuset var størst, når det var hende, der gav os det.

Så kommer vi til perlen i Annisse, det er Annissegård. Hvor har jeg mange minder derfra.

Men Louise nåede desværre ikke at fortælle om Annissegård, kræfterne slog ikke til.

Matr. nr. 49a. Hammerhus.

Lå hvor brugsens parkeringsplads er i dag.

1901 Knud Larsen, f. 1843 i Annisse. Tømrermester.

Hans Peder Hansen, f. 1867 i Helsingør. Skræddermester.

Karoline Sørensen, f. 1869 i Annisse, hans kone.

Hammerhus senere nedrevet.

Interiør med uddeler Mogens Nielsen, 1955.

Matr. nr 49b. Annisse brugsforening, Præstevej 88.

- 1901 Lars Jensen, f. 1877 i Annisse, brugsuddeler.
Margrethe Andersen, f. 1871 i Helsingø, hans kone.
1953 Mogens Nielsen, uddeler.
Martha Nielsen, f. Hansen, hans kone.
Var uddelerfolk i 35 år.

Brugsen startede i maj 1884 og kunne i 1984 fejre sit 100 års jubilæum, inden den overgik til privat købmand.

Matr. nr. 49c. Præstevej 84.

Huset opført 1897.

- 1901 Svend Andreasen, f. 1847 i Annisse, høker og murer.
Ane Pedersen, f. 1850, hans kone.
Nicoline Andreasen, f. 1885, deres datter.
1931 Marie Jørgensen, f. på Egholm i Huseby.
1935 Carl Rasmussen, f. 1890, vejmand, død 1972.
Ellen Rasmussen f. 1886, hans kone, død 1949.
Omk. 1955 Johs. Vestergård.

Matr. nr. 56. Den gamle smedie, Smedestræde 2.

- 1880 Lars Jørgen Henriksen, f. 1844 i Annisse, smed.
Kirsten Hansen f. 1854 i Annisse, hans kone.
Jørgen Henriksen, f. 1880, deres søn.
1901 Lars Jørgen Henriksen, smedemester.
Kirsten Hansen, hans kone.
Jørgen Henriksen, deres søn, smedesvend.
Valdemar Jensen, f. 1880 i Tjæreby, smedesvend.
1931 Hans Larsen, f. 1879, død 1955.
Jensine Larsen, f. 1886, død 1958, hans kone.
1958 Helga Larsen, deres datter.

Smedien i Annisse lå før 1900, hvor det nordøstre hjørne af kirkegården er i dag. Grunden blev inddraget til kirkegård i slutningen af 1800-tallet. Når man i dag graver grav her, kan man endnu finde hovrester fra skoning af heste.

- 1718 Mads Olsen, smed.
1787 Lars Hansen, 35 år, grovsmed.

Birthe Pedersdatter, 38 år, hans kone.

Børn: Peder Larsen, 3 år.

Jens Larsen, 10 år.

Jacob Vigant, 40 år, kleinsmed og inderste.

Susanne Jørgensdatter, 36 år, hans kone.

Hans Andersen, 53 år, smedesvend.

Anna Pedersdatter, 51 år, hans kone.

1841 Peder Jensen, smedemester.

Marie Jensdatter, hans kone.

Maren Pedersdatter, f. 1841, deres datter, senere gift med Søren Nielsen, Hejeltegård.

1845 Jens Larsen, f. 1777, smed, søn af Lars Hansen, gl. smed.

Ingeborg Nielsdatter, f. 1777, hans kone.

Det fortælles, at en smedekone i den gamle smedie var ret skrap og gerne ville kommandere med smedesvendene, men en dag blev det dem for meget. Da hun kom ned i smedien, tog svendene hende og satte hende op på ambolten, hvor der lå en varm hestesko, så hun brændte rumpen. Fra den dag kom hun ikke mere i smedien.

Matr. nr. 57-58. Huse, som ejedes af kommunen. Kirkestræde 2.

1901 1. Ane Jensen f. 1841 i Ramløse, fik fattighjælp.

Johanne Laurinesdatter, f. 1844, fik fattighjælp.

2. Hanne Marie Eriksdatter, kaldet Posthane, f. 1820 i

Ramløse, enke, fattighjælp.

Matr. nr. 59. Kirkestræde 3.

1931 Jens Nielsen.

Huset nedbrændte en kold vinternat 1963 og den daværende ejer indebrændte. Kun et muret udhus blev reddet. En søn, Th. E. Wiinblad overtog grunden i 1964, restaurerede udhuset og bruger det i dag, som sommerbolig.

Matr. nr. 60. Klokkerstræde 4.

1901 Karl Møller, f. 1857 i Tjæreby, daglejer.

Laurine Jensen, f. 1849, hans kone.

Kristine Møller, f. 1891, deres datter.

Johanne Jensdatter, f. 1833 i Strø, enke, fik alderdoms-understøttelse.

Martha Jensen, f. 1888 i Annisse, plejebarn.

1931 Ludvig Jensen.

Karoline Jensen, hans kone.

Herefter købte Henrik Køster huset, og efter ham Flemming Møller.

Knud Hald Petersen fortæller følgende om Karl og Laurine:

Jeg er ikke indfødt Anniseborger, idet jeg først flyttede hertil i 1931, men jeg havde kontakt med byen fra min tidligste ungdom. Jeg er opvokset på Ramløse præstegård, hvor min far var forpagter fra 1909 til 1936. Det var hans pligt at sørge for præstens kørsel til Annise kirke ved alle kirkelige handlinger. Før var det karlenes opgave, men da min bror Aage og jeg blev 14-15 år, fik vi tjansen. Således fik jeg tidligt kontakt med beboerne her.

I Ramløse regnede man beboerne i Annise for en slags almuefolk, og at man her var lidt anderledes er vel en kendsgerning. F. eks. hvad angår kirkegang, var der stor forskel. Jeg har oplevet, at der til en gudstjeneste kun var 2 foruden degnen og klokkeren. Det var almindeligt kendt, at man her var langt mere venstre-orienteret end i Ramløse. Her var ingen classeskel. Ved fester i forsamlingshuset så man i skøn forening, bønder, husmænd og arbejdsfolk drikke bajer og snaps sammen.

Når jeg kørte for præsten, var der jo en lille times ophold. Under dette kom jeg som regel hos et ældre ægtepar - Laurine og Karl Møller. De boede der, hvor nu Flemming Møller bor. Huset ejedes af en Søren Pedersen. Laurine havde 2 søstre, som boede i Ramløse, Sidse Jensen og Hanne Kristensen. Jeg fungerede som postbud, idet jeg ofte havde breve med til Annise og herfra til søstrene i Ramløse.

Skønt ægteparret var fattige, stod der altid kaffe klar, når jeg kom. Ikke mindst en kold vinterdag var det jo godt.

Jeg fortalte min mor om disse fattige mennesker; så et år - søndag før jul - pakkede mor en stor portion slagtevarer af alle slags og et halvt pund kaffe og lidt småkager.

Den reaktion hos Laurine efterhånden som hun pakkede ud, var

næsten chokerende. Mens glædestårerne løb, råbte hun: "Se, Karl, rigtig sul, blodpølse og, næh dog, pressesul". Det var sylten, hun benævnte sådan.

Da ægteparret skulle have guldbryllup, var der en kreds af beboere, der syntes, at de fortjente en lille fest. Nogle koner lavede noget god mad og inviterede nogle gæster. Inden måltidet sad Karl hele tiden ved køkkendøren. Når man bad ham gå ind i stuen, svarede han: "Det kan jeg da inte. Jeg er bange katten skal løbe med stegen".

Tragedien kom dog en dag. Som sagt boede de til leje, og en skønne dag solgte ejeren huset til Ludvig Jensen. Med en måneds varsel måtte de ud og blev tvangsforflyttet til fattighuset - det hus, hvor der nu er kirkekontor. Karl Møller kom aldrig over flytningen. Hele dagen sad han ved vinduet og så ned mod sit gamle hjem.

Det endte med, at Karl begik selvmord på en meget makaber måde, som jeg ikke skal komme nærmere ind på.

Når jeg har beskrevet dette ægtepars tragedie, er det for at give et billede af en svunden tids mentalitet.

Matr. nr. 61. Lå mellem Klokkerstræde 4 og 6. Nu nedrevet.

1901 Niels Peter Kristiansen, f. 1864 i Annisse, daglejer.

Søn af Maren og Christian Rasmussen, Præstevej 92.

Andrea Nielsen, f. 1864 i Alsønderup, hans kone.

Børn: Katrine Nielsen, f. 1884, Andreas datter. Sypige.

Jens Peter Kristiansen, f. 1890.

Kristian Kristiansen, f. 1892.

Anna Kristiansen, f. 1897.

Marie Kristiansen, f. 1899.

Axel Johanson, f. 1897, plejebarn.

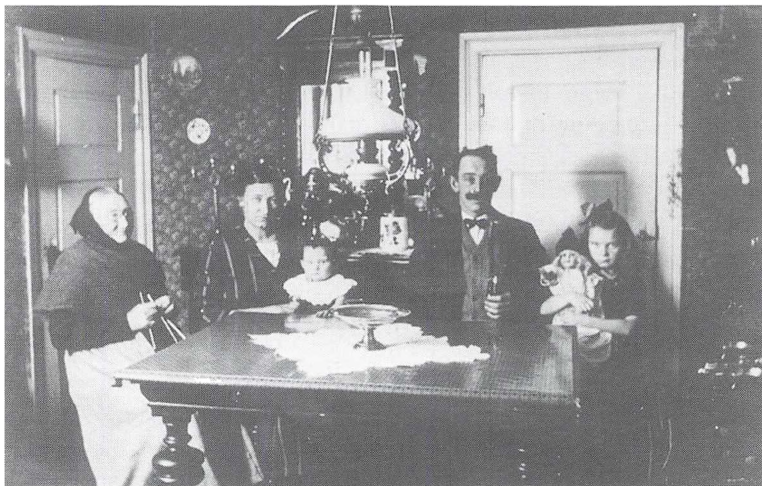
Karen Pedersen, f. 1832 i Annisse, fattighjælp.

Da huset blev revet ned, overtog Laur. Pedersen, matr. nr. 62, grunden og lagde den til sit eget hus. Husene lå dengang så tæt, at man kunne stå i det ene og række noget til det andet gennem vinduerne.

Matr. nr. 62. Klokkerstræde 6.

1901 Peder Pedersens enke, Anne Kristine Larsen, f. 1837, fik alderdomsunderstøttelse.

- Kamilla Pedersen, f. 1873, åndsvag datter.
 Petra Kristine Pedersen, f. 1900, plejebarn.
 1931 Laurits Pedersen, f. 1881, klokker og vognmand, død 1962.
 Hansigne Pedersen, f. 1876, hans kone, død 1942
 1962 Poul Ernst Andersen.
 Ketty Andersen, datter af Laur. Pedersen.

Rasmus Klokkers enke med datteren Ellen og dennes familie.

Matr. nr. 63. Solskrænten 2.

- 1901 Rasmus Kristiansen, f. 1856, klokker og daglejer.
 Søn af Christian Rasmussen, Præstevej 92.
 Kristine Bendtsen, f. 1850 i Tibirke, hans kone.
 Børn: Kristine Kristiansen, f. 1887.
 Karoline Kristiansen, f. 1890.
 Ellen Kristiansen, f. 1893, senere gift med Jens
 Peter Petersen, Rørrosevej 43.
 1931 Hans Jørgensen.
 Omk. 1940 Erik Olsen og nu Rudi Thomsen.

Matr. nr. 64.

Nedrevet, her lå også den gamle bybrønd. Dette hus blev kaldt svenskehuset, fordi der boede en mand, som blev kaldt Svenske-Julius.

Matr. nr. 65. Hovgårdsvej 3.

1901 Jens Larsen Jensen, f. 1858 i Annisse, daglejer.

Laurine Jørgensen, f. 1859, hans kone.

Ane Kirstine Larsdatter, f. 1826, enke, fattighjælp.

Senere købte Engholm huset og satte det i fin stand. Engholm var tegner og forfatter til "Far til fire".

Matr. nr. 66. Klokkerstræde 9.

1901 Anders Henriksens enke, ejer.

Nicoline Olsen, f. 1836 i Mårum, enke på aftægt.

Karen Marie Jørgensen, f. 1888 i Ramløse, plejebarn.

Serine Jensdatter, f. 1830 i Strø, fattighjælp.

Oline Pedersen, f. 1890 i Annisse, slægtning.

1931 Tømrer Christoffer Svendsen.

Matr. nr. 67. Søstræde 6.

1901 Niels Peter Sørensens enke, Johanne Sørensen, f. 1844, på aftægt.

1931 Jørgine Larsen.

1935 Anton Petersen, f. 1895, død 1968.

Sigrid Petersen, f. 1896, død 1970.

Matr. nr. 70. Kirkestræde 1.

1901 Ole Andersen, f. 1845 i Annisse, daglejer.

Peternille Jørgensen, f. 1844 i Annisse, hans kone.

1931 Jørgen Jørgensen, Maskinmontør.

Senere køber Albert Brusgård Hansen huset.

Matr. nr. 71. Bystræde 6, Lines hus.

1901 Søren Pedersen, f. 1860 i Annisse, daglejer, død 1936.

Maren Kristiansen, f. 1861 i Annisse, død 1953.

Søren og Maren fra Lines hus, Sofie og Hans Larsen, fra Louises hus.

Børn: Karl Pedersen, f. 1885, død 1967.

Nora Pedersen, f. 1887, gift med Løfgren, Helsingø.

Margrethe Pedersen, f. 1891.

Eline Pedersen, f. 1894, død 1970. Hun boede sammen med sin bror, Karl, i huset til sin død.

Jens Peder Kristiansen, f. 1836, enkemand, daglejer.

1970 Uffe Løfgren, elektriker.

Ulla Sejr Olsen, hans kone.

Matr. nr. 72. Skomagerstræde 1.

1901 Jens Larsen, f. 1842 i Helsingø, gartner på Annissegård.

Ane Svendsen, f. 1842 i Annisse, hans kone.

1931 Kristine Larsen, deres datter.

Senere køber herr og fru Kern huset og efter dem Anna-Lise Svendsen, enke efter arkitekt Robert Svendsen.

Matr. nr. 73. Skomagerstræde 3.

1901 Hans Peder Larsen, f. 1868 i Alsønderup, skomagemester.

Marie Pedersen, f. 1869 i Esbønderup, hans kone.

Matr. nr. 74. Skomagerstræde 5.

1901 Hans Nielsen, f. 1851 i Tjæreby, kusk på Annissegård.

Maren Kirstine Larsen, f. 1851 i Annisse, hans kone.

Johanne Nielsen, f. 1888, deres datter, senere Lykkeshøj.

1934 Laurine og Jens Larsen.

Om. 1940 overtager Wevers Teglværker huset til arbejderbolig.

Matr. nr. 76. Søstræde 14.

1931 Anders Svendsen.

Matr. nr. 77. Søstræde 18, "Søhuset"

1901 Peder Hansen Mogensen, f. 1872 i Ølsted, daglejer.

Karen Marie Rasmussen, f. 1864 i Annisse, hans kone.

Rasmus Pedersen, f. 1828 i Gørløse, hujmand.

Severine Kristine Rasmussen, f. 1829, hans kone.

1931 Viggo Sørensen.

Matr. nr. 26c. Søstræde 4.

1901 Hans O. Hansen, f. 1867, skrædder, død 1919.

Caroline Hansen, f. 1869, hans kone, død 1938.

1920 Jørgen Kristiansen, f. 1868, tækker, søn af Chr. Rasmussen, Præstevej 92, død 1936.

Inger Kirstine Kristiansen, f. 1870, hans kone, død 1939.

1948 Vagn Nielsen.

I dag beboes huset af Gitte og Kristian Peschardt.

Jørgen Tækker var en dygtig tækker, der krævede præcision af den, der tog imod nålen. Han var også en ivrig jæger. Det fortælles, at han engang var ulovligt på jagt på herregårdens jord, da herremanden kom derud. Jørgen gik da langt ud i Arresø i vand til halsen så ingen lagde mærke til ham. Da herremanden var passeret, skyndte Jørgen sig hjem og fik tørt tøj på, hvorpå han gik herremanden i møde. Denne mistænkte jo så slet ikke Jørgen. Jørgen passede i mange år dampmaskinen til tærskværket, som gik på omgang mellem bønderne.

Matr. nr. 79. Helsingevej 2.

1901 Ejer Lars Sørensens enke, Garbolund.

1. Mette Sørensen, f. 1827, enke, L. Sørensens 2. kone.
Petrine Sørensen, f. 1867, datter, åndsvag.

2. Ane Olsen, f. 1844 i Mårum, enke.

Husene er nedrevet. Helsing Kommune byggede pensionistboliger her i 1987.

Matr. nr. 80.

Et hus, som lå lige i krydset ved brugsen, men blev revet ned.

Matr. nr. 81. Hejeltevej 4.

1931 Marie Larsen, f. 1884, sypige, død 1958.

Kristian Larsen, f. 1896, hendes bror, død 1978.

Nielsine Larsen, f. 1902, hans kone

Matr. nr. 82. Helsingevej 6.

1901 Karl Kristian Svendsen, f. 1863 i Annisse, skomager.

Karen Katrine Svendsen, f. 1863 i Alsønderup, syerske.

Karl Kristoffer Svendsen, f. 1887, deres søn, tømrer.

Bodil Rasmussen, f. 1821 i Annisse, alderdomsundertag.

1931 Knud Hald Petersen, vejmand.

Hedvig Petersen, datter af klokker Laur. Petersen.

Matr. nr. 83. Helsingevej 1.

1901 Kristoffer Pedersen, f. 1849 i Annisse, daglejer.

Maren Larsen, f. 1843 i Annisse, hans kone.

1931 Kristian Larsen, brødkusk.

Emmy Larsen, hans kone.

Emmy havde indtil omk. 1954 brødudsalg i huset.

Matr. nr. 84. Pilegårdsvej 2.

1901 Anders Mathiasens enke, Lene Marie Olsen, f. 1821 i

Alsønderup, gift med husmand A. Mathiasen, Vejby.

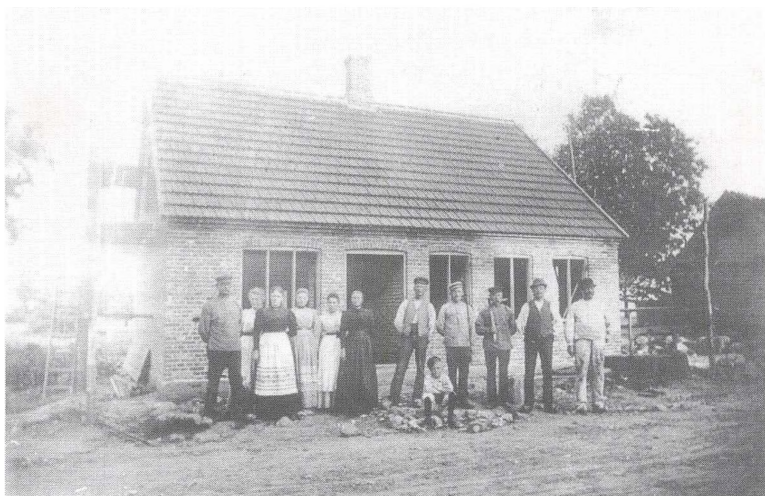
Ane Olsen, f. 1830 i Alsønderup, fraskilt slægtning.

1931 Ole Hansen.

Senere køber Svend Hald Petersen, søn af K. Hald Petersen, huset.

De gamle pensionistboliger før 1940.

Helsingvej 6. Skomager Chr. Svendsens hus under opførelse.

SANGE OM ANNISSE

Ved forskellige festlige lejligheder er der blevet skrevet nogle sange om Annisse sogn og by.

Den første var vel nok Annissesangen af Robert Svendsen, som man kan finde teksten til i lærer Møllers erindringer.

Til den næste er forfatteren desværre ukendt.

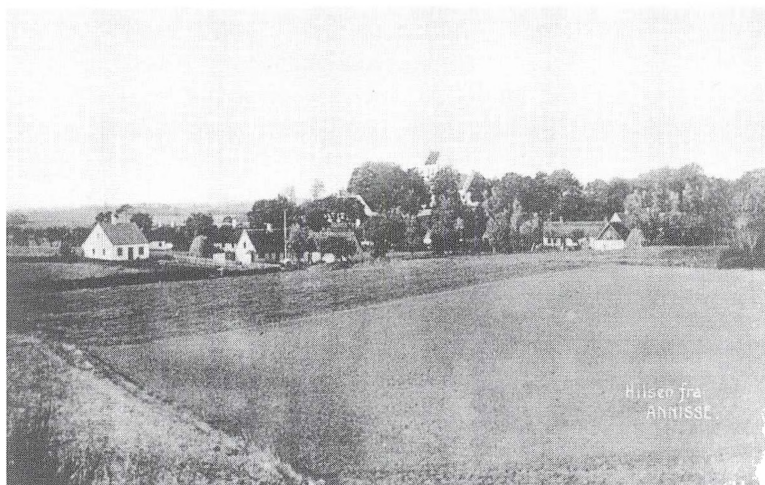
Mel.: Vi er børn af sol og sommer.

Med et sølverbånd som grænse
strækker sognet sig mod vest,
og fra Arresøens bredder
stryger ind den friske blæst.
Hist fra søens skønne flade
og til bøgens store skov,
øver sognets folk sin gerning
ved sit værktøj og sin plov.

Midt i sognets travle virke
nær ved kirkebakken hid
ligger smukt vor gamle kirke
minder om en svunden tid.
Jeg har hørt dens klokkers kimen
med sin gammelkendte klang
vemodstungt skal klokken tone
også over mig engang.

Sognet var min barndomsverden
det har tusind minders glans,
det er skønt ved vintertide
men dog skønnest ved Sankt Hans.
Om jeg drager ud i verden,
vil mit sogn jeg mindes tit,
det står skrevet i mit hjerte,
ja, for dette sogn er mit.

Hyldest til Annisse, skrevet af Dagny Galler, Humlebæk.
Fru Galler var født på Kongens Gave i Ramløse, men havde nær tilknytning til Annisse.

Udsigt over byen fra Smedebakken 1920.

Mel: Skamlingsbanken.

Kære Annisse, ved Arresøens vande,
vore fædres bo igennem tusind år,
før jordbunden med de store salte strande,
hvor en havarm længer ind i landet går.
Lille landsby med din gamle hvide kirke
bygget op på femte Christians tid,
lille by med travle hænders virke
med sparsommelige kår og småfolks flid.

På en vinterdag du herlig er at skue.
Tyst du smiler under sneens hvide dragt,
højt står gyldne stjerner tændt på himlens bue,

medens frosten isner sø og eng og krat.
Intet sted i Danmark, eller verden vide,
blåner nattehimlen rigt og skøn som her,
funkler stjernerne så strålende og blide,
drømmefjernt og dog, som er de os så nær.

Vågn en sommermorgen her ved Arresøen,
luk din dør på viden gab og se dig om.
Se "Hovgården" hist derude på halvøen,
hør de glade fuglestemmers kalden "kom"
se i grønne enge græsse køer røde,
mærk en duft af vilde roser, hø og muld,
hvor du træder smiler duften dig i møde,
vilde blomsters flor, pluk bare favnen fuld.

Men en solnedgang ved Arresøens vover
er fantastisk køn og uforglemmelig.
Guld og purpur, perlemor blandt fjerne skove,
tænk at jorden er så pragtfuld, skøn og rig.
Lille Annisse, når kirkens klokker ringer
her i solfaldsskærrets underfulde glans,
om alverdens rigers skønhed bud du bringer,
men mit hjerte skænker dig sin æreskrans.

Lille gamle landsby, Annisse hernede,
Arresøens vover kysser ømt din bred,
mange fugle her i engen bygger rede,
din befolkning elsker hygge, ro og fred.
Glad en tjeneste man her kan andre yde,
for samdrægtighed og troskab findes her,
en atomtids uros kræfter om os syde,
men på gamle traditioner bygges her.

I sommeren 1964 skrev tegneren Henning Nielsen, som på det tidspunkt boede i Annisse, Annissevalsen.

En plet så skøn som vel ingen på jord!
Vi synger nu alle dens pris -
på Sjælland den findes deroppe i nord,
ja, Annisse, nordens Paris!
Du knejser stolt ved Arresøs bred,
dybt i vort sind vi røres derved -
vi synger alle på sæt og på vis
om Annisse, nordens Paris!

Fra Pølå's bred med rør og med siv
til Hovgård med ko hest og gris
du lever dit eget velsignede liv,
oh, Annisse, nordens Paris.
Og højst vor kirke, det hvide hus,
ej langt fra Emmy, ej langt fra brugs,
man klarer det hele så let som en mis
i Annisse, nordens Paris.

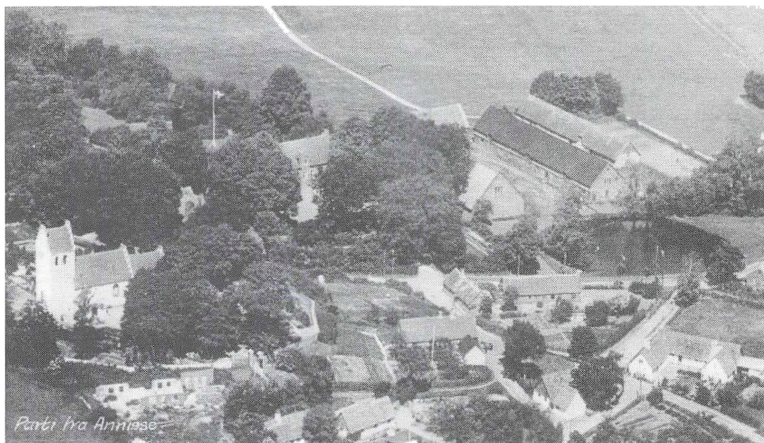
Med stråttækt tag ligger tæt hus ved hus,
her også er fornem funkis,
den blanding den giver det storslagne sus,
i Annisse, nordens Paris.
Du skønne by ved Arresø's strand,
du tænder hjertet i flammebrand,
det første besøg bliver hjertets forlis
i Annisse, nordens Paris!

Og til sidst er her en sang skrevet af vejmand Knud Hald Petersen,
Annisse.

Den synges på melodien: Lundebergvisen.

Er du trist og har du sorg i sinde
så tag ned til Annisse, min ven.
Her vil fred du snart i sjælen finde
og her bli'r du atter glad igen.
Her ved Arresø - lever svend og mø.

Parti fra Annisse
Annisse by 1938.

Langs med søens bred - engens blomsterbed.
Så er du trist og har du sorg i sinde
så tag med mig ned til Annisse.

Hvis fra Huseby til "Flakte-høje"
du er kommet, stands på bakkens top.
Sjælden skønhed møder her dit øje,
hist den hvide kirke dukker op.
Skjult bag parkens træer, ligger byen nær.
I idyllisk ro, landsbyfolket bo.
Så er du trist og har du sorg i sinde
så tag med mig ned til Annisse.

Eller kommer du fra Nejed'-siden
er naturen lige smuk og stor.
Pøleåens vande sagte glide -
gennem grønne enge den sig snor.
Til en hyggekrog ind mod Vesterskov.
stolte bøgetræer her står ganske nær.
Så er du trist og har du sorg i sinde
så tag med mig ned til Annisse.

Du da Smedebakken når omsider -
her er skønt, så knap det fattes kan
Sku ud over Arresøens vidder
himlens skyer spejles i dens vand.
Fjernt bag siv og græs, skimtes Hovgårds næs.
Buske, rør og træ - byder fugle læ.
Så er du trist og har du sorg i sinde,
så tag med mig ned til Annisse.

Og ved bakkens fod nu byen ligger
her var boplads tusinder af år.
Lave huse til hinanden kigger -
mange sirligt tækt med rør og strå.
Vejen ganske nær, byens gadekær
Vinter eller vår, tiden stille står.
Så er du trist og har du sorg i sinde
så tag med mig ned til Annisse.

Vore fædre hærged´ fjerne kyster,
snekkerne stod ud fra Arrefjord.
Nogle segned i de vilde dyster,
nu i kæmpehæje hist de bor.
Deres sidste færd gik mod hjemmet her.
Under bautasten hviler deres ben.
Bedre hvilested ej kunne findes
end her i det lille Annisse.

Om du selv en dag er mæt af dage,
og dit hår bli´r hvidt og foden tung.
Også du da drage kan tilbage
til den plet, hvor du var glad og ung.
Her i Sjællands jord, mellem blomsters flor.
På et yndigt sted - findes evig fred.
Intet bedre sted kan rejsen ende
end her i det lille Annisse.

Husebye Annisse Sogn

Husebye bestod i 1686 af 6 gårde med hver 36 td. htk. og 2 huse uden jord. Alle gårdene lå i 1700-tallet langs Arresø. Nogle af gårdene blev flyttet ved udskiftningen, nemlig Bakkegård og Auleholm. Egholm blev flyttet omk. 1850. Bakkelandsgården brændte i 1859 og blev så flyttet til sin nuværende plads. Vejholmgård blev, som den sidste, flyttet i 1926.

Første gang man hører om Husebye er i Saxos Danmarkshistorie omk. 1200. 1382-97 omtales en væbner Peder Steen af Huseby, muligvis af Due-slægten. 1416 nævnes Thyge Steensen af Huseby.

I flg. folketællingerne var der i 1845 ialt 13 familier med samlet 62 personer i Huseby.

Matrikelnumre i Huseby, Annisse sogn.

- 1a. Bakkelandsgården.
- 1b. Duebjergåsen 22, Blæsenborg.
- 1c. Parcel under Egholm.
- 1d. Egholmvej 2.
- 1e. Grund, Præstevej 67.
2. Egholm.
- 3a. Vejholmgård.
- 3b. Præstevej 57.
- 3c. Præstevej 63. Aftægtsbolig fra Vejholmgård.
- 4a. Sandbjerggård.
- 4b. Præstevej 56. Lillelund.
- 4c. Drøshøj.
- 4d. Arresøhøj.
- 5a. Bakkegård.
- 5b. Bakkegårdsvej 32.
- 5c. Bakkegårdsvej 35.
- 5d. Clausensvej 11.
- 6a. Avleholmgård.
- 6b. Avleholmvej 17.
7. Søbakkegård, Olesbo.
8. Møllebjerg, nedrevet, lagt under Egholm.

- 9. Syrengården.
- 10. Trekroner.
- 11. Trevang.
- 12. Husebyvej 23.

Bakkelandsgården omkring 1920.

Matr. nr. 1a. Bakkelandsgården, Præstevej 69.

- 1840 Jeppe Johansen, 44 år, gårdmand.
  - Karen Pedersdatter, 33 år, hans kone.
  - Margrethe Jeppesdatter, 5 år, deres datter.
  - Margrethe Dorthea Hansdatter, 54 år, enke, aftægt.
  - Mads Johansen, 42 år, indsidder.
  - Kjersten Pedersdatter, 26 år, hans kone.
- 1850 Peder Olsen, 33 år, f. i Annisse, gårdmand.
  - Karen Mortensdatter, 32 år, hans kone.
  - Børn: Ole Pedersen, 11 år.
  - Morten Pedersen, 9 år.
  - Karen Pedersen, 5 år.
  - Morten Jensen, 66 år, aftægt, inderste. (Se Egebjerg).
- 1870 Morten Pedersen, f. 1842, gårdmand.
  - Margrethe Sørens datter, f. 1844, hans kone. Datter af Søren Carlsen, Pilegården. Død 1903.

- 1901 Kristian Martin Pedersen, f. 1874, søn af gårdmand Anders Pedersen, Tågerup, som var bror til Morten Pedersen, død 1931.
 Maren Kirstine Pedersen, f. 1877, datter af Hans Larsen, Annisse. Død 1957.
 Børn: Aksel , Margrethe, Ejnar, Martin og Mary.
- 1933 Anders Martin Pedersen, f. 1909, gårdmand, død 1976.
 Esther Pedersen, f. 1912, datter af Hans Jensen, Ramløse.
 Død 1959.
 Børn: Robert, Martha og Anders.
- 1961 Solgt til udstykning.
 1962 Verner Bregnbak, slagtermester.

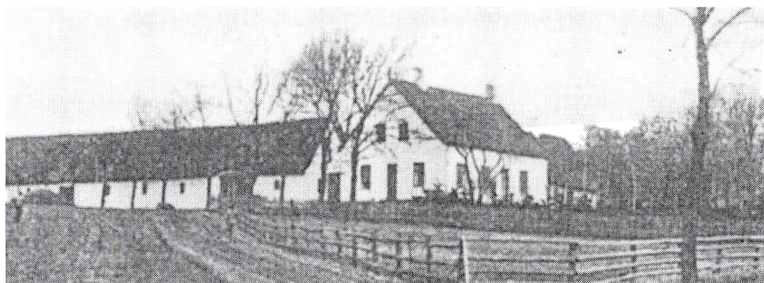
Gården brændte i 1859 og blev derefter flyttet til den nuværende beliggenhed. Gården lå tidligere nede ved søen, hvor nu matr. nr. 1d ligger.

Matr. 1b. Blæsenborg, Duebjergåsen 22.

- Kristian Pedersen.
 Ellen Kirstine Pedersen, hans kone.
- 1917 Lars Peter Larsen.
 Oline Larsen, hans kone.
- 1921 Ole Olsen, søn fra Vejholmgård.
 Karen Olsen, hans kone, datter af murer Sejr Pedersen, Helsingø.
- 1946 Laurits Strate.
 Augusta Strate, hans kone.
- 1967 Victorio Guassora.

Matr. nr. 1d. Egholm 2.

- Huset blev bygget af Morten Pedersen, da han flyttede fra Bakkelandsgården omk. 1900.
- 1909 Carl Kristian Jørgensen, Egholm.
 1918 Søren Jensen, snedker.
 1932 Fru Skjølbrandt. Hun var "klog kone".
 1939 Albert Andersen.
 1961 Hans Carlsen.

Egholm 1915.

Matr. nr. 2a. Egholm, Egholmvej 2.

- 1791 Fæster Lars Andersen får arvefæsteskøde. Datteren Barbara fik pant i besætningen.
- 1807 Lars Andersens søn Anders får skøde på gården.
- 1828 Anders Larsen sælger gården på tvangsauktion til Lars Christophersen, Tulstrup.
- 1833 Lars Christophersen afstår til sin svigersøn, Jørgen Nielsen, denne havde tidligere været gift med Barbara Larsdatter.
- 1840 Jørgen Nielsen sælger 3 td. land til husmand Rasmus Hansen, Huseby. Huslodden "Møllebjerg" får matr. nr. 8.
Iflg. folketællingsliste fra 1840:
Jørgen Nielsen, 45 år, gårdejer.
Karen Christophersen, 42 år, hans kone.
Børn: Kristoffer Jørgensen, 15 år.
Mette Jørgensdatter, 13 år.
Gunild Jørgensdatter, 12 år.
Ellen Jørgensdatter, 10 år.
Karen Jørgensdatter, 6 år.
Niels Jørgensen, 3 år, senere Palmegård.
Ane Jørgensdatter, 2 år.
- 1865 Jørgen Nielsen afstår til sin søn, Svend Jørgensen.
- 1867 Svend Jørgensen køber sin svigerfars hus, "Møllebjerg", og får denne på aftægt.
- 1891 Svend Jørgensen dør, og enken Maren Rasmusdatter driver gården videre.

- 1905 Sønnen Carl Kristian Jørgensen overtager gården.
 1934 Hans Pedersen, Laugø køber Egholm.
 1938 Overretssagfører Svønn køber Egholm. Han køber mere jord til, så der nu er 110 td. land. Der var tidligere 75 td. land. Sommeren 1947 dør overretssagføreren og hans kone pludseligt.
 1947 Fabrikant Holm Hvilsby overtager gården og bygger den helt om.
 1960 Egholm overtages af gårdejer Poul Vang Larsen, "Solvang" Farum.
 1976 Sønnen Tage Vang Larsen køber Egholm og faderen går på pension.

Tjenestefolk på Egholm 1930.

Artikel fra Frederiksborg Amts Avis fortalt af C. Kr. Jørgensens søn, Svend.

Sognefoged i Blistrup, Svend Jørgensen, gemmer med stor pietet de gamle slægtpapirer, og blandt dem findes også skøder og aftægtskontrakter for gården "Egholm" og huset "Møllebjerg", som i mere end 125 år var i slægtens eje.

Foruden at give et godt billede af slægtens og ejendommens historie rummer papirerne et væld af småtræk fra dagliglivet.

Man følger, hvorledes de latinske bogstaver påvirker og ændrer de gotiske bogstaver for tilsidst at fortrænge dem helt.

Rent menneskelige ting kan også læses af papirerne. Stålpennen, der i 1840 indførtes i skolerne, gør skriften lettere læselig, men også mindre smuk end gåsepennens, når den håndteres af en mand, som både forstår at snitte den og at skrive med den. Modstanden mod den "nymodens" stålpen afsløres af den forstokkede embedsmand, der tilsidst holder fast ved gåsefjeren, som sprutter blæk til alle sider og taber klatter, som man jo ikke havde radervand til at fjerne dengang.

Det ældste dokument i samlingen arvefæste- og skøde breve er fra 1791 og begynder således: "Vi Christian den syvende, af guds nåde konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg, gjøre vitterligt: At vi af særdeles kongelig nåde herved ganske og aldeles skjøde og afhænde fra os og vore kongelige arvesucces-sorer, til den hæderlige bondemand Lars Andersen og hans arvinger, der under Cronborg amt beliggende, og hidindtil af hannemselv i fæste havde gård i Annisse sogn og Huusebye Bue, Egholm kaldet, af hartkorn ager og eng 5 tønder, 4 skiepper, 1 fierdingkar, 2 1/2 album med al dens tilliggende, efter i året 1782 fuldendte udskiftning og jordfordeling".

Arvefæstet har 22 artikler og er mere udførligt end de første af arten, der blev udstedt. Pligt til at levere grus, sand og andet fyld påhviler stadig gården for billig dvs. rimelig betaling, kan sagen ikke ordnes i mindelighed, fastsættes prisen efter "Billighed ved lovlig Taxation".

Kongehuset bevarer jagtretten, men betaler for eventuel markskade og taxation. Efter 6 års forløb fra skødets dato kan dele af

gårdens jordtilliggende afhændes, men hovedlodden må dog aldrig bringes ned under 3 tønder hartkorn. Fælledskab må ikke indføres påny. Skatter, afgifter og rettigheder følger jorden, også om den bortsælges, mens gården forbliver ansvarlig for kongerejser o.lign. dog med regres for eventuelle afbyggere.

Indtil 1800-årets udgang stilles gården ikke anderledes med hensyn til skatter og lignende, men belægges derefter i stedet med en uforanderlig afgift af rug, byg og havre, 5 td. 2 skp. af hver. Kornvarerne skal dog ikke leveres i skæppen, men betales med penge efter "Capitaltaxters middeltal". Hoveriet bortfalder og afløses af betaling af "10 mark danske for hver tønde contribuerende hartkorn" med halvdelen til påske og halvdelen til mikkelsdag. Kongerejser betales med en takst, der er omkring en trediedel af den, der betales af vognmændene i Hillerød, og vil aldrig blive krævet i høsttiden.

Brevet indeholder endnu en lang række pligter og rettigheder for ejeren. Det er underskrevet på Christiansborg den 28. januar 1791 og bærer Christian den syvendes personlige underskrift. Det er tillige underskrevet af den berømte Chr. Ditlev Reventlow. Han var på dette tidspunkt præsident for rentekammeret.

Tvangsauktion med dramatik.

Den 13. oktober 1807 tilskøder Lars Andersen, Egholm, til sin søn, Anders Larsen, men i 1828 går den til tvangsauktion på "requisition" af fogedsagfører Hansen i Hillerød, der har pant på 700 rigsdaler i gården. Desuden skal der udredes i skatter 125 rigsdaler til Frederiksborg Amtsstue og 51 rigsdaler til Cronborg Amtsstue, hvortil kommer renter. Ved de to første auktioner melder der sig ingen lysthavere, men en tredie, som også bliver den endelige, forløber ikke uden dramatik.

Da konditionerne er oplæst, opråbes gården for 900 rigsdaler, hvorved parcellist Peder Morten af Ramløse byder 940 og requirerenten 950. Nu afgiver gårdejer Niels Klausen af Vejbye, sit eneste bud, der er på 990 rigsdaler. Resten af striden står mellem de to bydende. Peder Mortens sidste bud er 1200 rigsdaler, men requirerenten byder 1205 og begærer hammerslag på dette. Herimod protesterer debitor, Anders Larsen, men nu møder prokurator Møller, Hillerød op og tilkendegiver for Barbara Larsdatter, Jørgen Niel-

sens fraskilte kone, at der den 19. oktober f. å. var "effektueret Execution" i besætningen, som indgik i købet. Han beder derfor auktionsretten bogføre restbeløbet, der med renter er lidt over 70 rigsdaler. Anders Larsen kan ikke stille sikkerhed for afholdelse af ny auktion, så det bud, som requirenten havde afgivet i kommission for gårdmand Lars Christophersen i Tuulstrup står ved magt. Som sikkerhed fremstiller denne gårdmand Johan Andreasen og Ole Olsen af Tuulstrup, som begge er villige til at indestå for beløbet. Typisk for tiden er, at begge har underskrevet med ført pen.

Da alle kreditorer var fyldestgjorte, og recognition til den kongelige kasse og afgifter samt sagførersalær udredte, modtog Anders Larsen restbeløbet 38 rigsdaler.

Lars Christophersen afstod i 1833 gården til sin svigersøn, Jørgen Nielsen af Slettel, formedelst 600 rigsdaler. Der findes ingen aftægtskontrakt eller lignende papirer, som kan kaste lys over den lave afståelsessum.

I 1840 frasolgte Jørgen Nielsen huslodden "Møllebjerg" til husmand Rasmus Hansen, Huseby. En panteobligation viser, at han har optaget et lån på 220 rigsdaler i Frederiksborg Amts Spare- og Lånekasse. Arvefæste- og skødebrev bærer ikke i dette tilfælde kongens underskrift, men er udstedt efter "Hans kongelige Majestæts allernådigste befaling" den 12. december 1840. Huslodden er særdeles god jord, kun 3 td. land, men skyldsat efter 2 skiepper, 2 fjerdingkar og 2 album, altså nøjagtig 1/3 tønde hartkorn.

Den 23. april 1865 afstår Jørgen Nielsen, Egholm, til sønnen Svend Jørgensen. Det er en højst kompliceret affære. Først må han til en svoger betale 600 rigsdaler, dernæst må han oprette en panteobligation, der sikrer hver af hans 6 søskende 100 rigsdaler. Pengene skal dog blive stående som rentefrit lån i gården og kan først efter forældrenes død opsiges med 1/2 års varsel. Desuden skal en ugift søster have lov til at udvælge en ko og to får af besætningen. Yderlig skal hun have sengeklæder til to senge, "i enhver henseende forsvarlige".

Sengeklæderne er nøje specificerede. Om søsteren indgår ægteskab skal han bekoste brylluppet - eller om hun måtte foretrække det - i stedet udbetale hende 100 rigsdaler, når tillysning til ægteskabet har fundet sted. Af hensyn til brug af stemplet papir er ydel-

serne til søsteren kapitaliseret til 240 rigsdaler. Hun døde forøvrigt ugift.

Sidst men ikke mindst er der så aftægtskontrakten med forældrene. Blandt andet skal han yde forældrene følgende undertag:

Hvert år mortensdag i gode og sunde handelsvarer og i forsvarlig mål og vægt, 6 tdr. rug, 2 tdr. byg, 1 td. malt, 2 skp. bankebyg, 3 skp. byggryn, 1 skp. boghvedegryn, 4 td. kartofler, 8 lispund flæsk uden hoved og fødder, 6 levende fedgæs, 4 ol efterårssild, 1 skp. salt, 3 lispund sødmælksost, 1 1/2 lispund blå, 1/2 lispund hør, 8 pund lys, 3 skp. kogeærter. Om sommeren leveres 4 pund og om vinteren 2 pund nykærnet smør om ugen. Tilsvarende leveres af nymalket mælk 6 henholdsvis 2 potter daglig.

Aftægtsfolkene skal have lov til at blive boende på gården med fuldt underhold, men ønsker de det, skal der bygges et forsvarligt nøjere beskrevet 7 fags hus til dem. Der skal leveres brændsel i hus, og ejeren skal betale kost og løn, hvis de fæster en pige. Når de indflytter, skal aftægtsfolkene kunne medtage, hvad de ønsker af møbler, husgeråd, sengetøj og dækketøj. Dertil skal de have 30 rigsdaler om året, og så ofte de ønsker det, undtagen i den travleste så- og høsttid, skal de have befordring med gårdens bedste heste og vogn. Når aftægtsnyderne afgår ved døden, skal ejeren foranstalte og bekoste deres hæderlige begravelse efter egnens skik, til gengæld må han beholde deres efterladenskaber. Dette og meget andet, som ikke er nævnt her, er ansat til en kapitalværdi af 1450 rigsdaler.

Den 18. april 1867 købte Svend Jørgensen, Møllebjerg, og fik Rasmus Hansen, der var hans svigerfar, på aftægt i 12 1/2 år, idet Rasmus Hansen døde den 18. oktober 1879. Aftægtskontrakten var i dette tilfælde lidt mere beskeden, men indeholdt bestemmelse om et sæt tøj af blåt vadmel hver mortensdag.

Svend Jørgensen døde den 14. juni 1891, men hans enke, Maren Jørgensen, drev Egholm, der efter at "Møllebjerg" var købt tilbage, var på 74 td. land, videre indtil 1. april 1905. Så overtog sønnen Carl Christian Jørgensen den. Han solgte den i 1935 og købte en anden gård. Den nye ejer, Hans A. Pedersen fra Laugø, beholdt den kun til 1938, da den blev købt af rådmænd på Frederiksberg, overretssagfører Svenn, der købte yderligere jord til, så Egholm i dag er på 110 td. land.

Vejholmgård før flytning 1926.

Matr. nr. 3a. Vejholmgård, Husebyvej 33.

1801 Jacob Olsen, gårdmand.

1840 Ole Jacobsen, 66 år, enkemand, gårdmand.

Børn: Ole Olsen, 34 år.

Søren Olsen, 29 år.

Jacob Olsen, 27 år, gift med Margrethe Sørensdatte, f. 1816 på Lindholm, Annisse.

Karen Olsdatter, 32 år.

Karl Frederiksen, 3 år, hendes søn.

1860 Ole Olsen, 54 år, gårdmand.

1880 Karl Kristian Olsen, gårdmand

Laurentse Olsen, hans kone, datter af bagermester i Frederiksværk. Hendes far døde i Huseby 104 år gl.

Børn: August Olsen. Parcellist i Ammindrup.

Ole Olsen, boede matr. nr. 1b, senere graver ved Annisse kirke.

Olga Olsen, boede sammen med moderen i hus ved siden af gården. Moderen blev 96 år gl.

1919 Martin Frederiksen, gårdmand.

Margrethe Frederiksen, hans kone.

Børn: Kristine, Petra, Johanne og Jens.

1935 Oskar Jensen, f. 1911 i Ammindrup.

Ingeborg Birgitte Jensen, f. 1906 i Ejby, Fyn.

1972 Ruth Jensen og Dan Odsgård.

Gården lå oprindelig i svinget nede ved Arresø, men Martin Frederiksen byggede en ny gård oppe på bakken og rev den gamle ned.

Udstykninger fra Vejholmgård.

Matr. nr. 3b. Præstevej 57.

1915 Karl Carlsen

Karen Jensigne Carlsen.

1943 Aksel Sørensen, søn fra Sandbjerggård.

1945 Oskar Sørensen, f. Agerholmgård, Ramløse.

1946 Ejendommen brænder.

1950 Verner Larsen

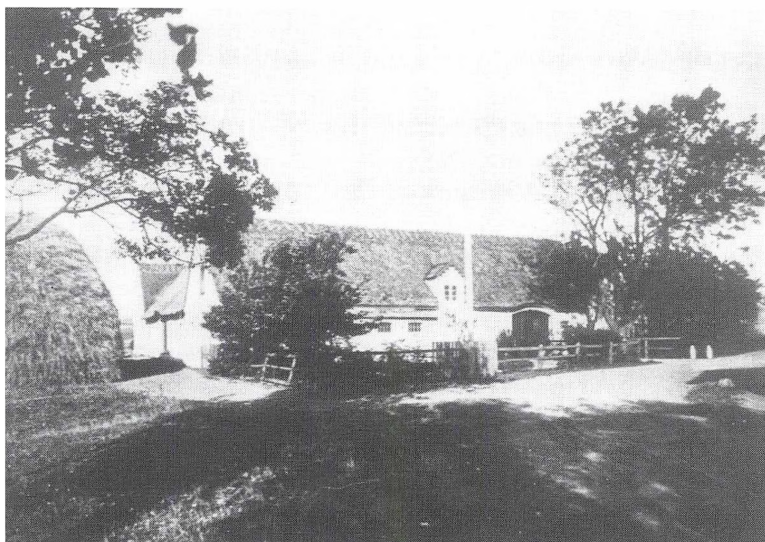
Præstevej 57.

Matr. nr. 3c. Præstevej 63.

1918 Enke efter Karl Kr. Olsen, Laurentse Olsen.

Efter hendes død overtager datteren, Olga, huset.

1961 Niels Sejer Olsen, barnebarn af K. Kr. Olsen.

Sandbjerggård 1915

Matr. nr. 4a. Sandbjerggård, Præstevej 66.

1787 Søren Jørgensen, 35 år, husbond og gårdbruger.

Maren Larsdatter, 27 år, hans kone.

Margrethe Sørensdaughter, 55 år, Søren's mor, enke, aftægt.

1801 Søren Jørgensen, 48 år, selvejer.

Maren Larsdatter, 40 år, hans kone.

Børn: Sidse Sørensdaughter, 17 år.

Jørgen Sørensdaughter, 12 år.

Ane Sørensdaughter, 5 år.

Margrethe Sørensdaughter, 3 år.

Lars Sørensdaughter, 1 år.

Willum Frederiksen, 16 år, tjenestedreng.

- 1834 Lars Sørensen, 34 år, gårdmand.
 Nille Andersdatter, 35 år, hans kone.
 Børn: Anders Larsen, 10 år.
 Søren Larsen, 5 år.
 Jens Larsen, 2 år.
 Jørgen Sørensen, 44 år. Lars' s bror?
 Olivia Sørensdatter, 28 år, tjenestepige.
- 1850 Lars Sørensen, 50 år, gårdmand.
 Nille Andersdatter, 51 år, f. i Ramløse, hans kone.
 Børn: Anders Larsen, 26 år.
 Jens Larsen, 18 år.
 Maren Larsdatter, 16 år.
 Peder Larsen, 13 år.

Dokument fra 1861
 vedr. Sandbjerggård.

Handwritten text in cursive script, likely a legal document or deed, mentioning names and dates.

Kjøbsbrev den 22de Marts 1861.

Nille Anders Datter

Ole Olsen J. Kristiansen
Konk. Ramløse

Jens Laurits Ramløse
Konk. Ramløse

Frøbenik Jensen Ramløse

Konk. Ramløse

Jørgen Sørensen

Konk. Ramløse

Jens Larsen

Konk. Ramløse

1861. Marts 22. 1861.

1861. Marts 22. 1861.

- 1880 Anders Larsen, 56 år, f. i Huseby, gårdmand.
Gunild Kirstine Pedersdatter, 49 år, hans kone.
Børn: Lars Søren Larsen, 20 år.
Johanne Larsen, 16 år.
Niels Peter Larsen, 14 år.
Maren Larsen, 10 år.
Nille Larsen, 7 år.
Karoline Larsen, 3 år.
- 1887 Peder Larsen, f. 1838, (se 1850), gårdejer.
Karen Jørgensdatter, f. 1834 i Annisse, hans kone.
Karen Marie Nielsen, f. 1845 i Ramløse, tjenestepige.
Inger Kristine Heitsmand, f. 1884 i Ramløse, "
Hans Peter Larsen, f. 1879 i Ramløse, tjenestekarl.
Valdemar Larsen, f. 1882 i Karlebo, tjenestekarl.
- 1911 Jørgen Sørensen, f. 1863 i Ramløse, gårdejer.
Margrethe Sørensen, f. 1865 i Ramløse, hans kone.
Børn: Marius Sørensen, f. 1891.
Oluf Sørensen, f. 1895.
Kristian Sørensen, f. 1897.
Karla Sørensen, f. 1900.
Aksel Sørensen, f. 1902.
Valdemar Sørensen, f. 1904.
Margrethe Sørensen, f. 1906.
Peder Sørensen, f. 1909.
- 1917 Kristian Nielsen.
- 1921 Karl Møller.
- 1922 Marius Nielsen, f. 1880 i Annisse, død 1955.
Anna Kristine Sørensen, f. 1882 i Tibirke, hans kone.
Børn: Karen Ingeborg, f. 1906
Hans Peter, f. 1908.
Ellen Margrethe, f. 1909.
Knud, f. 1912.
Karen, f. 1914.
Svend Aage, f. 1918.
Karl, f. 1921.
- 1947 Karl Nielsen.
Sigrid Marie Andersen, f. 1926.

Bygningerne opført 1880-82, nyt stuehus 1924 og ny svinestald 1978. Salgssum i 1922 54.000,-kr.

Udstykninger fra Sandbjerggård.

Matr. nr. 4b. Lillelund, Præstevej 56.

1813 Christian Jensen.

1893 Ejendommen nedbrændt.

1901 Kristian Olsen.

1929 Hans Hansen, parcellist.

Klara Hansen, f. Vingården, Tågerup.

? Søren Vestergård.

1936 Valdemar Larsen, parcellist.

Ellen Larsen, f. Sandbjerggård.

1940 P. Hesseldahl Christensen.

1948 Marinus Nielsen, fhv. sporvognsfører.

1957 Harder, handelsgartner.

1963 Grethe Møller.

1971 Thor Pedersen.

Matr. nr. 4c. Drøshøj, Præstevej 58.

Ejendommen opkaldt efter en høj lige bag bygningerne.

Ejendommen brændte 1892.

? Lars Sørensen.

1921 Lars Peter Larsen, parcellist.

Oline Larsen, hans kone.

1944 Ejnar Hansen, f. Fuglebækgård, Ramløse.

Bertha Hansen, f. i Vejby.

1974 Gustav Jensen.

Matr. nr. 4d. Arresøhøj, Præstevej 60.

1960 Dansk Arbejdsgiverforening.

Matr. nr. 5a. Bakkegård, Bakkegårdsvej 20.

1718 Jørgen Andersen.

1813 Jens Hansen Enke.

Børn: Mads Jensen, f. 1802.

Johanne Jensdatter, f. 1807.

Bakkegården 1910.

- 1850 Mads Jensen, 48 år, gårdmand.
Maren Hendriksdatter, 48 år, hans kone.
Ane Pedersdatter, 14 år, plejedatter, f. i Blovstrød.
? Lars Olsen.
1870 Niels Hansen, gårdmand.
Boel Hansen, hans kone.
Ane Kirstine Hansen, datter.
1901 Hans Nielsen Hansen, f. 1875, gårdmand, død 1975.
Karen Marie Larsen, f. 1869 på Lindholm, hans kone.
1957 Karl Petersen
1979 Michael Jørgensen.

Udstykninger fra Bakkegård.

Matr. nr. 5b. Bakkegårdsvej 32.

- 1880 Svend Hansen, gårdejer.
? Niels Morten Klausen, gårdejer.
1923 Villiam Jørgensen, gårdejer.
Rigmor Jørgensen, hans kone.
1960 Svend Jørgensen, gårdejer.

Matr. nr. 5c. Bakkegårdsvej 35.

- 1901 Niels Hansen, tidligere Bakkegård.
Boel Hansen, hans kone.

- 1925 Jens Kristian Larsen, parcellist.
Martha Larsen, hans kone.
1982 Lone og Torben Hegler.

Matr. nr. 5d. Clausensvej 11.

- Ole Olsen, murer.
1943 Alfred Olsen, hans søn.
? Helge Olsen.

Matr. nr. 5e. Lille Bakkegård, Bakkegårdsvej 6.

- Ejendommen var opført 1875.
Ole Olsen, gårdmand, kaldet "Døve Ole".
1926 Alfred Larsen, gift med Ole Olsens enke.
? Aksel Nielsen.
1934 Knud Ejnar Sørensen.
Mary Sørensen, hans kone.
1940 Johannes Jensen.
? Emil Kofoed.
1947 Hans Andersen
1948 Ejendommen brænder efter lynnedslag.
1948 Kjærgård, entreprenør, Gilleleje.
1960 Bent Olsen, f. 1935, gårdejer, død 1991.
Jytte Olsen, datter fra Dybendal, Annisse.

**En beretning om livet i Huseby
i slutningen af 1800-tallet
iflg. Anders Uhrskovs samlinger.**

Fru Ane Kristine Hansen, søster til Hans Nielsen Hansen, Bakkegård, fortæller følgende fra sin barndom:

Min fødegård, Bakkegård i Huseby, Annisse sogn, ligger midt i en firkantet mark på ca. 40 td. land. Firkanten er solret, og mod vest, nord og syd er de gamle jordvolde om marken bevaret. Nord for gården hæver jordsmonnet sig i en højderyg fra vest til øst, og lige ud for gården går højderyggen tillige mod nord. I det nordvestre hjørne er en lavning med moser i, Smedemosen og Skræderhullet. I det nordøstre hjørne er en lavning med Sydermosen.

Bakkedragene har samme navne. Syd for gården er jorden mere jævn, mod sydvest, Knækkemose, og mod sydøst, Martamosen. Mellem de nordre moser og skellet ind til Skærød huse hæver jorden sig i Bodilholmen ved Smedemosen og Den sorte Holm ved Sydermosen. Skærød huse er småsteder på 3-4 td. land.

I min barndom havde beboerne fra disse huse deres daglige gang på gården ved arbejde, og så holdt vi avis sammen. Postbudet gav den til huset nærmest landevejen. Bødkeren læste den straks, og samme aften læste Per Larsen den, næste morgen læste snedkerens kone den, og så fik Anders Jensen den. Tredie morgen læste Stine Lars Hansens den, og så fik vi den. Ved kvartalets slutning delte fader aviserne i 6 lige store bunker, hver fik sin, og aviserne blev betalt. Ville vi se noget i den nye avis, vidste vi hvor den var, og var der en overraskelse for os, så skulle de nok meddele os det. Der var altid enighed og livligt samkvem mellem Skærød huse og Bakkegård. Om vinteren kom mændene først på arbejde lige i dagningen og skyndte sig hjem, så snart midaften var sat til livs. Vi børn fik strengt ordre til at være hjemme, inden det blev mørkt.

Det var i november. En af husmandskonerne havde født et barn og var meget syg. Da mor havde skåret midaften og sat den på bordet, ville hun lige løbe et vend ned og se til konen, inden hun skulle tænde lys og have rokken i gang. Moder kom også godt derned, men da hun skulle hjem og var kommet over skellet og ind på vores mark, snublede hun, og nu var det umuligt for hende at finde plovfuren eller stien. Hun asede sig frem i pløjemarken. Der måtte vel kunne findes en ren, og de gik jo alle lige fra skellet til gården, men der var ingen at finde.

Hun prøvede at kravle for bedre at finde en ren, hun rejste sig igen og gik, men alt var sort. Hun svedte, hun stod stille, intet at høre, intet at se, men alt var sort. Hun frøs, hun gik rask, blev atter svedt, pustede ud, gik igen.

Stadig det samme. Snart var hun så udmattet, at hun synes, hun måtte falde. Det kørte helt rundt i hovedet på hende. Hun faldt over noget, hun følte på det og opdagede, at det var ploven. Da hun gik, havde hun set, at ploven stod lidt ovenfor dammen, et lille vandhul tæt ved gården, hun fandt nu pløjefuren, og ved at gå med det ene ben i furen og det andet oppe på kanten lykkedes det hende at nå

dammen og stengærddet omkring haven. Hun ragede sig frem langs stengærddet og stakhaven og slap ind af porten. Men da var det sengetid. Da far dagen efter kom ud og pløje, så han moders fodspor i nærheden af Sydermosen, og ved at se efter, viste det sig, at moder havde gået syv gange rundt om Sydermosen. "Havde ploven inte væt, hade jeg aldrig kommed hjem", sagde mor altid siden. At forrente en mager og forgældet gård krævede dengang noget mere omtanke og praktisk arbejde end nutildags. Alt skulle produceres hjemme, og det skulle være propre og gode varer for at få dem ordentligt betalt. Moder havde lært holstensk mejeri i Skævinge præstegård hos madam Hedegård. Vores smør og ost var derfor vel efterspurgt i hele Frederiksborg. Men vort stuehus var gammelt og upraktisk indrettet, for at komme fra mælkestuen til stegerset - mejeriet - måtte man gennem dagligstue og køkken.

Når gæssene skulle slagtes om efteråret, skulle der udvises den største properhed. Det var jo den store terminsindtægt, og fjerene skulle bruges til at fylde i børnenes hjemmelavede "Hjemgiftsdyner". Gæssene blev to dage før slagtingen drevet i dammen for grundigt at vaske sig, og siden sad de i ren halm, for at de kunne blive tørre. Slagtingen foregik i den rene dagligstue. Mor tog gåsen under venstre arm, tog med venstre hånd om gåsens næb og øjne, medens hun med et sikkert stik med en dertil særlig indrettet kniv åbnede gåsens nakkepulsåre, blodet strømmede ned i grynfadet, og på højst to minutter var gåsen død. Moder betroede ingen andre til dette arbejde. Gæssene måtte ikke lide og ikke flagre. Så blev fjerene plukket ned i et tørt kar, og nøje måtte vi passe på ikke at rive hul på den fine dyre gåsekrop.

Af hensyn til mælkestuens nærhed blev gåseslagtingen udført om natten. "For", som mor sagde, "det mindste en dør kommer op, flyver fnugget, og det kan blive dyrt at få blot et eneste fnug i smør og ost".

Det var to dage før mortensdag i 1889. Gæssene skulle slagtes. Inger Anders Jensens skulle hjælpe os. Klokkeren halv tolv var stuen varm, kaffe og hjemmebagt kage sat til livs.

Inger var ikke kommet. Vi begyndte. "De husfolk er noget snuetøj", sagde mor. Klokkeren halv fire var Inger stadig ikke kommet. "Sådan er husfolk", sagde mor og greb en gås og satte sig på Ingers

Maleri af Anna Ancher: Julegæssene plukkes.

plads ved fjerkarret. Den muntre stemning, der plejede at råde, var borte. Ingen vovede at sige noget. Far kunne pga. en stiv pegefing-er ikke pille gæs, han passede kakkelovnen og gik til hånde med et og andet. Han listede stille ud gennem gården og åbnede bag-porten på klem. Pelle, den lille gårdhund, smuttede ud. Klokker halv-fem gav Pelle et par bjæf, og der hørtes vaklende trin i forstu-en. Det var just ikke blide øjne mor sendte mod døren, der nu gik op. Inger vaklede ind og sank udmattet ned på vinduesbænken ved siden af de døde gæs. "Du sover noget længe, Inger", lød moders vrede stemme, men et blik fra far fik hende til at tie. "Inger ser ikke ud til at have sovet over sig", sagde far og fandt et par tørre træsko frem ved kakkelovnen. "Tag dem, Inger, og få dig lidt kaffe". Inger sad ligbleg ved siden af de døde gæs, men de varme træsko og den brune kaffe lavede hende snart op, og hun fortalte, hvordan det var gået hende. "Jeg vågnede da klokken var et kvarter over tolv. "Du må hellere gå med det samme", sagde Gine, "Boel lider ikke vi

kommer for sent. Havde jeg bare kunnet gå i stedet for dig, mor, men nu har jeg jo lovet Karen Jens Ol's. Jeg skal også tidlig afsted, for vi skal slagte seks svin og en vædder, og hun snakkede også noget om ænder". "Du må da malke koen og lægge i kakkelovnen til vor far først", sagde jeg, og så drak jeg min tår lunken kaffe, der stod på bilæggerovnen, og så gik jeg. Jeg kom godt nok over Flækgrøften og bjørrebærrene og fulgte så Pa Lave's grøft til jeres smedemose. Så skråede jeg over Bodilholmen og imellem moserne op over oreavnene (græsmarken) lige efter gården. Jeg kender jo hver en tue og hver en ren, jeg har jo gået der og vogtet gæs og lam fra jeg var 6 og til jeg var 14.

Det var ikke altid så let, men så til mikkelsdag gav Maren Madses mig også altid en hvergarnsklokke, og så til jul fik jeg både julekage og flæsk ligesom de andre folk. Men som jeg nu går i mine egne tanker og kun tænker på at nå gården, snubler jeg og bliver så underlig svimmel og kunne ikke skønne, hvor jeg var. Jeg skønnede efter vinden, den havde været lige over Søren Pe's lod eller Svends, som det jo nu er, da jeg gik langs med Pa Lave's, så den skulle jo være sydvest, men nu var det, som om hun hug om i øst, og så synes jeg, ligesom hun var både i syd og nord. Jeg gik og satte kursen lige efter gården, troede jeg da, men så kom jeg i pløjjord, så jeg asede mig svedt. Jeg vidste der skulle være græsmark lige til gården, og at I har pløjjord i Sydermosen og Knækmosen, men hvilket sted var jeg, det kunne jeg ikke blive klog på. Jeg tog sjalet af og vendte, men det var lige sort og ikke til at skelne noget som helst. Så gik jeg igen og blev svimmel og måtte sætte mig for ikke at falde. Og så bad jeg så mindelig til Vorherre, at han ville holde sin hånd over os alle og hjælpe os i alle ting. Og jeg tænkte på de gamle, Mads Jen' sagde jo gerne "Dælen torne", men han mente såmænd ikke noget ondt med det. Og jeg gik igen, og jeg svedte, og jeg bad til Vorherre, og så blev jeg så mat og så syntes jeg ikke at jeg kunne mere. Men så lige med et var det, ligesom jeg så et stort sort hul, og så var det ligesom jorden gled bort under benene på mig, og jeg styrtede næsegrus ned i grusgraven. Jeg lå og rodede i sten og grus, og så var der noget vådt, der ligesom slikkede mig i ansigtet. Jeg tog for mig og mærkede noget loddent og varmt, og så opdagede jeg at det var jeres Pelle. Jeg tog om hun-

dens hals og kravlede på mine knæ efter, hvor hunden førte mig hen, og så fornåm jeg kanten af askemøddingen, og så kom jeg da hen til bagporten. Men havde Pelle ikke fundet mig, så havde jeg aldrig nået Niels Hansens gård!

Og havde jeg vidst at klokken var halvfem, så havde jeg ikke turdet gå ind til Boel Niels Hans's", sluttede Inger med et lille skælmsk smil til mor. "Det var godt du kom ", sagde far, "Du havde ikke gået den tur en gang til. Nu giver jeg kreaturet et foder, så kan Hans og Marie tage hver en gås til, så går det nok". Det gik også meget godt altsammen. Men Inger glemte aldrig den tur på Niels Hansens lod. Hun fortalte den, som den er her anført, på sin 93 års fødselsdag, nytårsdag 1925. Den 10. januar var Inger død. Hun havde for sidste gang sat stads-huen på moders hoved 10. november 1919. Inger var en trofast sjæl. Derfor fik mørketrolden ikke bugt med hende, men Vorherre hørte hendes bøn, og lod far lukke Pelle ud, så den fandt hende.

For at undgå brandfare havde vi hjemme sikkerhedslygter med gas. Gassen blev ved påfyldningen suget ind i en svamp, og derfra sugede vægen så langsomt gassen op. De gav et meget klart lys og var dengang en fin og moderne indretning, men mørketrolden vovede dog at lege med den.

Det var andenjuledag 1892. Gine og Sine var på julebesøg hos os. Klokken var otte, min søster Marie skulle malke 8 køer og give 5 fedekalve drikke, så pigere nævnede ikke, at hun skulle følge på vej. "Tænd den anden lygte, Hans, og følg dem til skellet", sagde mor, og skyndte sig ind i omhængssengen. Da de nåede mergelgravnen, sagde Sine, at nu kunne de sagtens gå. "Tag lygten med jer da", sagde Hans og gik tilbage. Da far en time efter kom ind i soveværelset for at klæde sig af, sagde han: "Der er nogen ude at gå med lygte". "Det er jo jul, og folk er ude, så tager de lygten med for at se og forsvare sig for sølen, det er kanske helt oppe ved landevejen", sagde mor henne i sengen. "Sært, hvor den skinner klart ind imellem træerne i haven", sagde far og lagde sig. To dage efter fik vi lygten igen, men da var al gassen brændt. Pigerne havde gået og snakket, men de kunne ikke finde voldgrøften, hvordan de så end bar sig ad. De gik i lang tid og vidste ikke, hvor de var.

Endelig så de lys forude, den ene troede, at det var lyset hjem-

me, den anden, at det var Niels Hansens kostald, og da de nåede stedet, kom de tidsnok til at se "Tossebørte" klæde sig af, og bornholmeren viste 11. Huset lå ved overdrevsvejen, omtrent ved Ramløse Maglemose. Turen var til megen morskab. De drillede hinanden med alt muligt, som grund til at mørketrolden havde fået held med at køre rundt med dem, men forklare det kunne ingen.

Som nævnt solgte far sine varer på Hillerød torv og kørte altid hver anden mandag. Når så naboen skulle ned og betale skat eller renter, men ikke havde noget at torve med, så var det nemt at køre med Niels Hansen. Vor nabo, Svend Hansen, skulle således med torvedagen mellem jul og nytår 1884. Læsset var pakket, de røde havde selerne på, og far var i den grå kappe, men Svend var ikke kommet. Der gik en halv time, men stadig ingen Svend. "Løb hen og hør, hvad der er i vejen, Hans", sagde far. Der gik en halv time, men der kom ingen. "Det lysner i øst, Hans bliver også væk, hjælp mig øgene for, jeg får køre", vrissede far. Snart strøg de røde ud gennem porten, de anede, at det var sent og gik hårdt til bidslerne.

Far holdt igen og tyssede på dem, han brød sig ikke om at få vejpløre op i varerne. Enden blev dog, at Svend kom med. Han var gået tidligt hjemmefra, og Line havde formanet ham ikke at snavse sine nye støvler. Ved en vandpyt var han trådt op på græskanten, og så vidste han ikke mere, vejen kunne han ikke finde, og han var gået i vand og søle, så han var helt ør, indtil han løb ind i Hans, der var gået lige over markerne, men også var faret vild og rimeligvis ligesom Svend havde travet rundt om Knækkemosen.

Hans overtog Bakkegården, og far og mor flyttede 1901 hen i et hus syd for gården, ca. 50 alen fra Trekronehusene. En aften havde mor snakket lidt længe med Hanne Frandses. "Pas på, Boel, det er mørkt", sagde Hanne. "Det stykke vej kan jeg vel komme", sagde mor, men først en time efter løb hun panden mod sin egen hvidkalkede mur. Turen varede omtrent lige så længe som den i Sydermosen. Siden gik mor aldrig ud om aftenen.

Den 28. oktober 1907 skulle jeg til roegilde hos Rasmus Kristensen i Ramløse. Da jeg gik ved firetiden, bad mor mig bringe et ærinde til min svigerinde på Bakkegården. Jeg gik op forbi mergelgraven. Det var jo med mig som med Inger, jeg kendte hver tue og ren, også jeg havde vogtet gæs og køer her som barn. Jeg ville

gå lige over voldgrøften og Svends lod hen til Overdrevsvejen og undgå Smedemosen. Men det var dog sært så det jordsmon havde forandret sig, og sært så langt der var til skellet. Jeg begyndte at blive svedt. Det var dog lidt for meget at en pige på 28 år går vild på sin egen grund. Nu lige frem over grøften og hen til vejen. Men hvad er dog det? Jorden sænker sig jo så brat som var det Skræderbakken, og her er ujævnt som ved den gamle kilde. Mon den nu er ordentlig dækket? Jeg ryster, men kilden er jo ikke her. Jeg går på vestre side af gården og kilden er i nord. Jeg skynder mig, er svedt og falder mod noget højt. Det er ikke den vestre voldgrøft, den er for høj. Jeg rager på jordvoldene og vender mig. Hvad er dog det? Der står jo en stor gård, næsten et slot. Den ligner Ulstrupgård i Jylland, det blanke vand, borggraven! Er jeg da fuldstændig forrykt? Jeg går jo på fars jord i Huseby. Jeg rager igen, vender mig og ser granplantagen i hjørnet af Bodilholmen og Smedemosens klare vand. Jeg gik over jordvolden og ind på naboens, fandt sti og vej og Rasmus Kristensens gård, men da var klokken mellem syv og otte. Jeg brød mig ikke om at blive udlet for at have gået vild på min fødegårds marker, men en kendsgerning er det, at det er sket.

Hvad var grunden til, at vi gik vild? Ingen af os var fulde eller gale, ingen af os var særligt overtroiske, og alle gik vi et lovligt ærinde. Mange andre har gået der, men lad disse eksempler være nok.

Mørketrolden har dog sin gode side. Der er aldrig stjålet noget på den gård, skønt der aldrig var lås for noget.

Matr. nr. 6a. Avleholm, Avleholmvej 16.

1787 Lars Madsen, bonde, f. 1747, død 1815.

Bodil Madsdatter, hans kone, f. 1737.

Børn: Ellen Larsdatter, f. 1770.

Karen Larsdatter, f. 1774.

Ane Larsdatter, f. 1781.

1815 Peder Andersen, gårdmand, f. 1788

Ane Larsdatter, hans kone, f. 1781.

Børn: Mads Pedersen, f. 1814.

Anders Pedersen, f. 1817.

Lars Pedersen, f. 1820.

- 1850 Anders Pedersen, f. 1817, gårdmand.
Ane Sørensdatte, f. 1821 i Mårum, hans kone.
Børn: Jens Poul Andersen, f. 1844. Jens Poul blev senere den berømte "Nellerødmand", som fremstillede de fineste håndlavede fotografiapparater.
Nicoline Andersen, f. 1846.
Ane Jensine Andersen, f. 1849.
Karen Kristine Andersen, f. 1855.
Niels Peter Andersen, f. 1864.
- 1872 Karl Kristian Pedersen, f. 1845, død 1918.
Ane Jensine Andersen, f. 1849, hans kone.
Børn: Petrine Pedersen, f. 1876, død 1929.
Karoline Pedersen, f. 1882, død 1972.
Andrea Pedersen, f. 1888, gift med gdr. Frederik Nielsen, Kæderup.
- 1918 Petrine og Karoline overtager gården.
1929 Karoline sidder alene med gården efter Petrines død.
1942 Karl Henning Nielsen, søn af Andrea, forpagter gården, som han overtager i 1952. Han er født i 1910.
Rigborg Christensen, f. 1921, datter fra Arresøgård i Ramløse.
- 1986 Bente Nielsen, datter af Karl Nielsen.

Avleholm er den ældste slægtsgård i Annisse sogn, i dag bor 6. generation på gården.

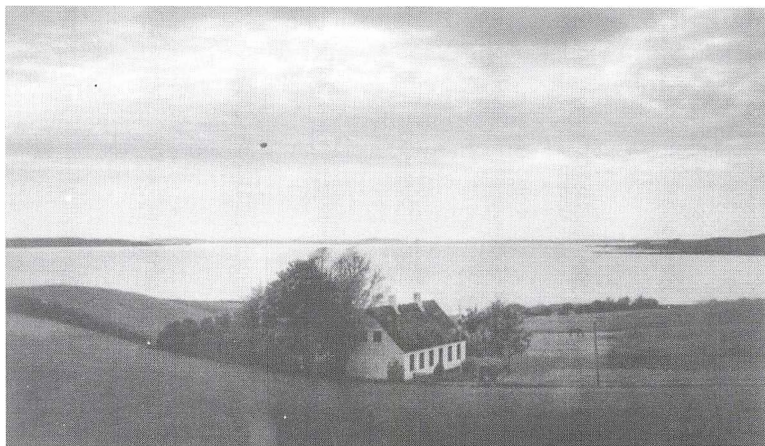
Udstykning fra Avleholm:

Matr. nr. 6b. Avleholmvej 17.

- 1901 Jeppe Nielsen, f. 1856, død 1933, gårdmand.
Marie Johanne Larsen, f. 1862, død 1934.
1927 Hans Demant Nielsen, gårdejer.
Sigrid Demant Nielsen, hans kone.
1942 Olaf Olsen.
1955 Poul Rasmussen.

Matr. nr. 7. Oles bo, Præstevej 70.

Fra 1965 fik ejendommen navnet "Søbakkegård".

Oles bo, nu Søbakkegård.

- 1880 Jens Jensen, f. 1843, død 1927, parcellist.
Margrethe Jensen, f. Mathiesen, f. 1844, død 1919.
- 1919 Kristian Martin Jensen, f. 1888, død 1963, søn af Jens Jensen, kaldet Kristian Duebjerg, efter bakken øst for ejendommen.
Anna Jensen, dt. af H. P. Larsen, Annisse, f. 1885.
- 1963 Kringelbach.
- 1967 Hans Milling Eriksen, gartner.
Erna Milling Eriksen, hans kone.
- 1982 Jens Dyring.
- 1988 Hardy Jensen.

Matr. nr. 8. Møllebjerg, se også Egholm.

- 1845 Rasmus Hansen, f. 1810 i Ramløse, husmand.
Ane Marie Fabiansdatter, f. 1807 i Kgs. Lyngby, hans kone.
Børn: Maren Rasmusdatter, 15 år.
Hans Rasmussen, 10 år.
Jens Rasmussen, 8 år.
Christian Rasmussen, 5 år.
Sidse Rasmusdatter, 3 år.
Margrethe Rasmusdatter, 1 år.

Matr. nr. 9. Syrengården, Præstevej 55b.

Ejendommen ejedes omk. 1915 af Jørgen Hansen, Matr. nr. 11, og i mange år boede der to søstre til Jørgen Hansen i huset.

Efter deres død blev huset lejet ud, i 1925 boede en mand kaldet Klør Knægt her. I 1930-erne boede Harry Carlsen her, og i 1940-erne Rasmus Hågensen.

1959 køber vekselerer Stegmann huset.

1981 Kaj Lindberg.

Matr. nr. 10. Trekroner, Præstevej 30.

1850 Villum Frederiksen, 67 år, husmand, lever af sin jord.

Kirsten Olsdatter, 81 år, f. i Helsingør, hans kone.

Jørgen Villumsen, 38 år, skomager, dødstum, søn.

1924 Marius Hansen.

Stalden opført 1926, laden 1923, stuehuset noget før.

1949 Niels Erik Bom, kaptajn i Ø.K.

1980 Erik Olsen, entreprenør.

1984 Fl. Bo Jensen, fængselsbetjent.

Trevang. Jørgen Hansen med familie i haven.

Matr. nr. 11. Trevang, nu Krathuset, Præstevej 55.

Jørgen Hansen, parcellist.

Signe Hansen, hans kone.

1936 Johannes Hansen, deres søn.

Sylvia Hansen, hans kone, f. Arresøgård i Ramløse.

1963 Tage Vang Larsen, senere Egholm.

1972 Schousboe.

1984 Jørgen Schønning.

Matr. nr. 12. Avleholmhus, Husebyvej 23.

1931 Lars Hansen, f. 1851, væver, død 1943.

Kirstine Hansen, f. 1863, hans kone.

1934 Lars Peter Andersen, parcellist.

Doreathy Andersen, hans kone.

Stuehus opført 1881, stald 1831.

Litteraturliste:

Bager Eugen Taurs optegnelser.

Kultur og Folkeminder.

Wibergs præstehistorier.

P. Nedergård:

Danske præste- og sognehistorier.

Mynsters Visitatsbog II.

Bogen om Frederiksborg Amt.

J. P. Traps Danmark. 5. udg.

Kronborg Vestre Birk:

Holbo Herred fra oldtid til vore dage.

Ulsig:

Danske Adelsgodser i Middelalderen.

Anders Uhrskovs samlinger.

Gerda Meyhoff: Mellem hav og skov.